

መንግሥቱ ለማ

-ደማሙ ብዕረኛ-

(ግለ ታሪክ)

አርታኢ:- መስፍን ዓለማየሁ

አሳታሚ:- ሜጋ አሣታሚ ድርጅት

1988

አዲስ አበባ

መብቱ በህግ የተጠበቀ ነው
All Rights Reserved

© ሚጋ አሃታሚ ድርጅት - 1988
Mega Publishing Enterprise -- 1996

በሚጋ ሕትመት ኢንተርፕራይዝ ታተመ
Printed by Mega Printing Enterprise

"እንፋቀር ነበር የንክን እንጉርጉሮ
ተገንዟል አቻምና ሳይሰጠን ቀጠሮ

መች እኛ ሆንና ጊዜን የገራነው"

- ሰለሞን ዴሬሣ
"ትዝትዝታዝታት"
ከ "ልጅነት"

"ምንድነው ሰበብ....
 ለምንድነው አልኩኝ፤ ለምን ምክንያት፤
 ይህ ዓለም መኖሩ አዱኝ ሀይወት፤
 ህፃን መወለዱ አርጅቶ ሊሞት፤
 ለምንድነው አልኩኝ
 ለምን ምክንያት።"

- መንግሥቱ ለማ

የደዘት ማውጫ

ርዕስ	ገፅ
- የአርታኢው ማስታወሻ	7
- ምሥጋና	11
ክፍል አንድ	
ግለ ታሪክ	13
- መንደርደሪያ	15
- የስነፅሁፍ አድባር ጥሪ	19
- ከቅኔ ቤት ወደ አስኳላ	101
- ባህር ማዶ	129
- መንግሥቱና የስነፅሁፍ ሽልማት	185
ክፍል ሁለት	
ትዝታ ዘ መንግሥቱ ለማ	189
- ፎቶግራፎች	191
- የወዳጆቻቸው ትውስታ	209
- ወደር የለሹ የሞራል ጀግና	209
- የመንግሥቱ ለማ ትዝታዎቹ	216
- ባለሞብራታው ደራሲ	227
- መንግሥቱ ለማ (1916-1980)	231
- ባለ ቅኔው	246
ክፍል ሦስት	
የአድናቂዎቻቸው መድሃኒቶች	250
የቃላት መፍቻ	255
ዋቤ መፅሐፍት	259

ባለቅኔው፣ ፀሐፊ-ተውኔቱ፣ መምህሩ፣ ሰውዬው መንግሥቱ ለማ ጅምር ግለታሪክ /Autobiography/ እንዳላቸው ህይወታቸው ባለፈችበት ሰዎች ስለማ ነገሩ እምብዛም ወደውስጡ ዘልቆ ሊገባና ጥሞናየን አጥብቆ ሊይዝ አልቻለም ነበር። በመሆኑም ጉዳዩ ወደ መዘንጋት ፅልመታዊ ጥግ ለማፈግፈግ ብዙም ጊዜ አልወሰደበት። ከዚያ በኋላ በቃ ተረሣ። ተረሣና ቆየ። ዓመታትም አለፉና እነሆ ስምንት ዓመት ሞላ። ኖሮ ኖሮ ግን አሳታሚው ድርጅት ለግለ-ታሪኩ የሚያስፈልገውን የአርትኦት ሥራ እንዳከናውንለት ሲጠይቀኝና እኔም ተሰማምኜ የተተየበውን የመጀመሪያ ደረጃ ረቂቅ ስረክብ መጀመሪያ ማመን ተሣኝኝ፣ ቀጥሎ ደስታ ተፈጠረ። ሥራውን ስጅምር ግን ከፍርሃትና ከጋለ ስሜት ጋር ነበር።

አዎ፣ የመንግሥቱ ለማን ግለ-ታሪክ በአርታኢነት ማዘጋጀት ለኔ ልዩ ትርጉም ነበረው። ሥራውን በማከናውንበት ጊዜ ሁሉ ልዩ ስሜት ያሳድርብኝ ነበር። የሚቀሰቅሱብኝም ትዝታ ቀላል አልነበረም። ይህ መሆኑ ታዲያ በበቂ ምክንያት ነው። አንደኛ ዕድገቴ በሐረር ከተማ "አደራ ጢቆ" እየተባለ በሚጠራው አካባቢ ስለነበረና በተለይ ደግሞ የልጅነቴን ዘመን ያሳለፍኩት ከአለቃ ለማ ኃይሉ መኖሪያ ቤት የወፍ ቆሎና የእንጨት አጥር ብቻ በሚለዩት ቤት ውስጥ ስለነበር፣ እናም የታላቁ ሊቅ ጎረቤት ሆኜ /ያንጊዜ ስለችሎታቸውና ስለዕውቀታቸው ስፋት ባልገዘዝም/ ደርባባው ጎምቱ አዛውንት ሠርክለት ወደ ሥላሴ ቤተክርስቲያን ሲሄዱና ሲመለሱ እያየሁ ያደግሁ በመሆኑ ዛሬ ዕድሉ ገጥሞኝ በልጃቸው ግለ-ታሪክ ዝግጅት ሰበብ በመንፈስና በአካል ላይ ታች ስል ያጋጠመኝና የከረምኩበት ትዝታ በዕውነቱ ፈታኝና ኃይለኛም ነበር። የታሪኩ እያንዳንዱ ገፅ፣ በተለይም የመጀመሪያው ምዕራፍ ስንቱን ሰው እየቀሰቀሱ እንዳፋጠጠኝ፣ ስንቱን ሁነት ከየተዳፈነበት መልሶ እንዳመጣብኝ ለመግለፅ ይከብደኛል። ከቴም አንዳንድ ምሽቶች ከሥራ ይልቅ የትካሄና የተመስጦ ሆነውብኝ እንዲያልፉም አድርጓል።

ሁለተኛው ምክንያት ለደራሲው ብዕር ያለኝ አክብሮት፣ አድናቆትና ፍቅር ሲሆን ሦስተኛው ደግሞ ለየት ያለው ስብዕናቸው እንደሆነ መግለፅ ተገቢ ይመስለኛል።

ልክ የዛሬ 72 ዓመት የተወለዱት መንግሥቱ ለማ ትተውልን ያለፉት የህይወት ታሪካቸው ጅምር ሥራ/ዕሁፍ/ የስምንት ዓመት ጊዜ

የወሰደባቸው ቢሆንም፣ /በ1972- ማብቂያ አካባቢ ተጀምሮ መጋቢት 1980 ነው ያቆመው/ በተለያዩ ምክንያቶች ሃቢያ ያልተጠናቀቀ ከመሆኑ ሌላ የሚተርክልንም "አብዬ መንግሥቱ" በለንደን አፍላ የዩኒቨርሲቲ ተማሪ ሃሉ እስከነበረው የሀይወታቸው ክፍል ያለውን ብቻ ነው። ታዲያ ይህንኑ ብቻ፣ አትሞ ለአንባቢያን ማቅረቡ ምን ፋይዳና ትርጉም ይኖረዋል? የሚለው ጥያቄና ጥርጣሬ ነበር የአሳታሚ ድርጅቱ የመጀመሪያ ምላሽ የሚሻ ፈተና። በርግጥ በግለታሪክነት ደረጃ ሲታይ በተለይ የደራሲነትና የመምህርነት ዘመናቸውን ያሳካተተና ያልተሟላ ሥራ ማቅረብ አስቸጋሪና ቁንፅልም ሊሆን እንደሚችል ግልፅ ነው። ስለዚህ ከሰፊ ውይይትና የሀሳብ ልውውጥ በኋላ አሁን በቀረበበት መልኩ ቢዘጋጅ በተወሰነ ደረጃም ቢሆን ጠቀሚታና መልካም እሴት ሊኖረው እንደሚችል ስለታመነበት ጥያቄው ምላሽ አገኘ። ደግሞም፣ ምንም እንኳን ባለታሪኩ ያስቀሩልን ፅሁፍ ሙሉ ባይሆንም በራሱም በቂ ጥንካሬና ኃይል ያለው በመሆኑ ለወደፊት ጥናታዊ ሥራዎች መነሻ መቀስቀሻና "ኢኒስፒራሽን" መፍጠሪያ፣ እንዲሁም ለታላቁ የብዕር ሰው ማስተዋወቂያና ማስታወሻ ሊሆን እንደሚችል ታምናበት ዝግጅቱ እንዲቀጥል ተወሰነ።

በመፅሐፉ በተለይም በክፍል አንድ የቀረበው ግለ-ታሪክ ባለቅኔው ራሳቸው በመጀመሪያ ረቂቅ ደረጃ እንደፃፉት የተቀመጠ ነው ለማለት አደፍራለሁ። አንዳንድ በጣም አስፈላጊ የሆኑ የአርትኦት ሥራዎች ከመከናወናቸው በስተቀር አንድም የተለወጠ፣ የተቀነሰ ወይም የተጨመረ ነገር የለም። እንዲያውም በተቻለ መጠን ዝነኛውን የመንግሥቱ ለማን የአፃፃፍ ለዛና ዘይቤ፣ ውበትና ጥልቀት ሳይለቅ እንዲወጣ፣ እንዳይበረዝና ወጥነቱም እንዳይደበዝዝ ለማድረግ ብርቱ ጥረትና ጥንቃቄ ተደርጓል። በተለይም መንግሥቱ ገና ብላቴና ሃሉ በሐረር ከተማ ስላሳለፉት ሀይወት በሚተርኩበት ክፍል የተጠቀሙበት ቋንቋ፣ በአመዛኙ በጊዜው የነበረው ተፅዕኖ የሚጎላበት ቢሆንም ይህ ደግሞ ለፅሁፉ ጥንካሬና ውበት ዋነኛ መሰረት ስለሆነ እንዳለ እንዲጠበቅ ተደርጓል።

ዋናው ቁም ነገር ግን መንግሥቱ ለማን ያህል ያገር ባለውለታ እንደዋዛ ተረስተው እንዳይቀሩ ማድረግ ነው። እኛም እንደሌሎች ህዝቦች ታላላቆቻችንን ማክበርን፣ የአርአያነታቸውን ፈለግ ማድመቅንና ሰማቸውን መዘከርን መልመድና ባህላችን ማድረግ አለብን። ይህ መፅሐፍ ለዛሬው ትውልድ ትዝታውን በመቀስቀስ ዘወትር እንዲያስታውሳቸው ለማድረግ፣ ለከርሞው መጪ ትውልድ ደግሞ እኒያን የቀለም አባት ለማስተዋወቅ ይጠቅማል የሚል ፅኑ ዕምነት አለኝ። ከዚያም በላይ ደግሞ ስለ እኒያ ደግሞ የብዕር ሰው

ወደፊት ሰፊና ቀጣይ ጥናትና ምርምሮች በተለይ በዩኒቨርሲቲ የሥራ ባልደረቦቻቸውና ሌሎችም ምሁራን ተካሂደው ይበልጥ የተሟላ ባዮግራፊ እንዲያዘጋጁ፣ ያለቁና ያላለቁ ሥራዎቻቸው ተሰባስበውና ተዘጋጅተው እንዲታተሙ የማድረግ ተግባር እንዲከናወን መነሻ በመሆን እንደሚያገለግል እገምታለሁ። ከዚያ በተረፈ ግን መፅሐፉ በራሱም ቢሆን ጥሩ ተነባቢነት እንደሚኖረው ተስፋ አደርጋለሁ።

መ. ዓ.

ሰኔ 1/1988

አዲስ አበባ

ምሥጋና

ይህ መፅሐፍ በተፈለገው መልኩ እንዲዘጋጅ ለማድረግ
ያልተቆጠበ ድጋፍና ትብብር ላበረከቱልን የባለታሪኩ

- ቤተሰቦች
- የልብ ወዳጆች
- የሥራ ባለደረቦች
- ተማሪዎች
- የእጅ ፅሁፍ ረቂቁን በታይፕ ለመቱልን ለወ/ሮ በላይነሽ
ዋስይሁን

እና

- ለሌሎችም...
ልባዊ ምሥጋናችንን እናቀርባለን።

- አሳታሚው

ክፍል - አንድ

ግለ ታሪክ

መንደርደሪያ

በባህል ሚኒስትሩ አስተያየት ዕድሜዬ ለጡረታ የደረሰ መሆኑን ባለመዘንጋት፣ ሰው ሃምሳ ዓመት ከሆነው በኋላ አንድ አይነት ግለ-ታሪክን የያዘ/Autobiographical/ የሆነ ፅሁፍ ለተከታዩ ትውልድ ማቆየት እንዳለበት በመጥነዝብ አንድ ጥሩ ደብተር ገዛሁ። ለንድፍ መፃፍያ እንዲሆንኝ ብዬ ነው።

የኔን ዓይነት ህይወት የኖረ፣ በዚያ ላይ የደራሲነት ዝንባሌ ያለው ሰው በእድሜው ሶስት ታላላቅ የታሪክ ምእራፎች ሲከፈቱ አይቷል። የጠላት ወረራና የአምስት ዓመት የቅኝ አገዛዝ፣ የነፃነታችን መመለስ፣ የሶሻሊስት አብዩት "ፍንዳታና" ሂደት። ይህ በሐገር ደረጃ ነው።

በዚህ ላይ በግል ህይወቴ በኩል ከላይ የተጠቀሰው ሁኔታ ያስከተለው ውጤትና አዝማሚያ፣ በመጨረሻም በዩኒቨርሲቲ የድራማ አፃፃፍና አዘጋጅነት ዘዴዎች/Dramatic Techniques/ መምህር እስከ መሆን ያደረሰኝ የእድልና የአጋጣሚ፣ የግልም ጥረት ውጤት ራሱን የቻለ ምእራፍ የሚወጣው ነው። በዚህ ሁሉ ምክንያት ይህን ጽሁፍ ማዘጋጀት ተገቢ ሆኖ ይታየኛል። የግል-ታሪኬ መፃፍ አስፈላጊነቱ ግልፅ ነው። ለራሴ ግልፅ ያልሆነልኝ ያፃፃፍ ዘዴው ነው። ጥላት፣ መንገዱ፣ አቀራረቡ። በልቦለድ/ Autobiographical Novel/ መልክ ይሁን? ለዚህ አቀራረብ የኖቪልን ቴክኒክ ሀ ብዬ መማር ሊኖርብኝ ነው፣ የድራማን ቴክኒክ እንደተማርኩ። ይህንን ያህል እንኳ የሚያስቸግረኝ አይመስለኝም። ብቻ የኖቪል ፎርም ራሴ የማልፈቅደው የገለፃ/Description/ ጋጋታውን ነው። ምናልባት እንደ ደስቶዩቭስኪ፣ እንደ ጄን አስትን፣ እንደ ኮምፕቶን በርኔት "ድራማዊ ልቦለድ"/Dramatic Novel/ ባደርገው ከችግሩ ለመላቀቅ እችል ይሆናል።

የሆነ ሆኖ በፈጠራዊ ዓይነትና መልክ ማቅረቡ ጠቃሚነት እንደሚኖረው አልጠራጠርም። ጥያቄው በኖቪል ፎርም ይሁን ወይስ ወደ ድራማ ፎርም ያዘንብል? ነው። ለኔ የሚቀናኝ መቼም ድራማ ነው። ጥቂት እንደ "የመድረክ ላይ መመሪያ"/Stage Direction/ ያለ ነገር በገለፃ /Description/ መልክ ለማቅረብ ይቻል ይሆናል። አለዚያ ግን በተውኔታዊ ትዕይንቶች /Dramatic Scenes/ መልክ አያይዞና አተጣጥሎ ማቅረቡ የሚገራኝ ይመስለኛል። የዚህ ዓይነቱ አቀራረብ

ጥቅም በዚህ ጽሑፍ ውስጥ የሚሰፍሩትን ገጠመኞችና ሁኔታዎች /Incidents and Episodes/ ለሌላ ጉዳይ ለማዋል ማስቻሉ ነው።

ይህን የግል ታሪኬን የያዘ መጽሐፍ ለመጨረስ ረዘም ያለ ጊዜ እንደሚያስፈልግ ገና ስጀምር ነው የተረዳሁት። የሚያስቸኩል ነገር የለም። ቀስ ብሎ፣ በሁለት እግሩ እየሄደ በጊዜው እመጨረሻ ግቡ ሊደርስ ይችላል። ዋናው ነገር መጀመሩ ነው። ዋናው ደግሞ በዉት በ11 ሰዓት እየተነሱ የመገናኛ ልማድ ከዲሲፕሊን ጋር ገንዘብ ማድረግ ነው። አፈወርቅ ተክሌን የማደንቀው በዲሲፕሊን ነው። የፀጋዬ ገ/መድህን ምክርም የሚናቅ አይደለም። "ካልግፍክ የጽሕፈት/የድርሰት/ ልማዱ ራሱ ጥሎህ ይሄዳል" ብሏል። ስለዚህ ይህ ረዘም ያለ ጽሑፍ በመጀመሪያ ደረጃ ለራሴ በነፃ የምጽፈው፣ በሁለተኛ ደረጃ ብቻ ለአንባቢ የማስበው ይሆናል። ፅሁፉን ዉት- ዉት ሣይታገል ለመስራት አስቤአለሁ። ግን ይህም ቢሆን ጎን ለጎን ሌላ የድርሰት ስራም እቀጥላለሁ። ያኛው ሲያይል ይኸኛውን ለጊዜው ተወት፣ ያኛው ሳያይል ይኸኛውን ብድግ እያረግሁ፣ እስካሁን ድረስ ብመኘውም ላገኘው ያልቻልኩትን "የደራሲ ሕይወት" ለመቅጨት እችላለሁ ማለት ነው።

ይኸስ ሆነ። ግን ይህን የግል-ታሪክ ጽሑፍ/Autobiographical Novel/ እንደ ሲልቪያ ፕላት ዓይነት "ድራማዊ የራስ ምስል" / Dramatic portrait/ እና የግል ማስታወሻ /Memoir/ መሳይ ድብልቅ ነገር ከየት ብጀምረው ይሻላል? ይህ የሚታሰብበት ጉዳይ ነው። ከመጀመርያው ብጀምርን? በቅደም ተከተል ስርዓት /Chronological order/ ቢሆንስ? ይህ ያንድን ሰው ውሎ እድገትና እርምጃ ያሳያል፣ ወይስ አንዱን ሰው ቢያንስ በሦስት ዝግብ ባህርይ ለይቶ አንደኛውን ከተራ ሰውነቱ፣ ሁለተኛውን ከደራሲነቱ፣ ሦስተኛውን ከትምህርቱና ከፖለቲካ "ቁመቱ" አኳያ እንዲታይ ያደርጋል? ይህም ቅደም ተከተላዊ አካሄድ ባይኖረውም፣ አንድ ለየት ያለ የዝግጅት ፕላን ስለሚኖረው የሚታሰብበት ነው። በፍቅር ሕይወቱስ አቅጣጫ ? ይኸም አንድ ገጽታ ነው። እንዲያውም ብዙ ነገር የሚገኝበት ይመስላል- በስነ ጽሑፍ ረገድ።

የሚቀጥለው ጥያቄ እኒህ "ዝግት" ሶስትም፣ አራትም ይሁኑ፣ ሁሉም ከመጀመሪያ አይጀምሩም። ትምህርት እርግጥ ይጀመር ይሆናል። የህፃንነት ፍቅርም ምናልባት። የፖለቲካውና የድርሰት ገፅታ ግን እንደሌሎቹ እንደሁሉቱ ባይሆንም እሱም ቀደም ብሎ የልጅነት ምንጭና መነሻ ባይኖረው አይቀርም። ቢሆንም እየጎላ የሚመጣው

እድሜ እየጨመረ ሲሄድ መሆኑ ትክክል ይመስላል። ከዚህ የተያያዘው ጥያቄ ሰው ካደገና ነፍስ ካወቀ በኋላ የሚወጣው ገፀ ባህርይ፣ ገጸ ስብዕና ከልጅነቱ ጀምሮ ምልክት ያሳያል? ወይስ መኖሩ ያጠራጠረው ስጦታ ካደገ በኋላ ድንገት እንደ እንጉዳይ ይበቅላል? እንደ ዱብ እዳ ዱብ ይላል? ይህ የሚታሰብበት ነው። ለጊዜው የማይኮሎጂ ቴክኒት በክን ረስቶ በራስ አስተሳሰብ ብቻ ነው ከራስ ሕይወት ሂደት መልሱን ለማግኘት መሞከር። ለቴክኒት በክም ዞሮ ዞሮ ማረጋገጫ ማስረጃ የሚሆነው ይህ ነው።/

ሌላስ ፕላን ሊኖር አይችል ይሆን? የመጽሐፉ ፕላን ለምሳሌ "ልጅነት"፣ "ጋብቻ"፣ "እርጅና" ወዘተ... በሚል ክፍል በመደብ ምንም አዲስ ነገር የለውም። መመደብ የሚያስፈልገው "ሥነ ጥበብ"፣ "ፖለቲከስ"፣ "የፍቅር ሕይወት"፣ "ሥራ" በሚል መንገድ ነው። ይህ ለየት ያለ አቀራረብ ይሆናል። ግን ሁሉም እንደሚመስለኝ ከልጅነት መጀመር ይኖርበታል። ከዚህ ጋር "የኢጣልያን ወረራና የቅኝ አገዛዝ"፣ "የግዛት መመለስ"፣ "የመንግስቱ ንዋይ መፈንቅለ መንግስት"፣ "የ66 አብዮት" ራሳቸውን የቻሉ አርእስቶች ናቸው። ቢሆኑም የሚመደቡት ከ"ፖለቲከስ" ጋር መሆን አለበት። ከዚህ በላይ የተነሳው ፕሮብሌም ሁሉ በደንብ የሚታሰብበት ነው። ከሁሉም ደግሞ የቤተሰብ፣ የእናትና የአባት፣ የወንድሞች... አርዳያ፣ ተፅዕኖ እንደማንም ታሪክ፣ የማይዘጋ ጉዳይ ነው።

የግል ማስታወሻነት/Memoir/ ጠባይ ጎላ ብሎ የሚታየው ከሀገራችን ያዲስ ዘመን ታሪክ ጋር ግንኙነት ባላቸው ምዕራፎች ላይ ይሆናል። የግል ማስታወሻ መቼም የተመልካችነትን፣ አልፎ አልፎም የተሳታፊነትን ሁኔታ የሚይዝ ነውና፣ የጣልያንን ወረራና ግዛት በተመልካችነት/ያውም በልጅነት ዓይን/፣ የመንግስቱ ንዋይን መፈንቅለ መንግስት በሩቅ ተሳታፊነት፣ የ66ን አብዮት በሁለቱም መነፅር ለማየት እጥከራለሁ።

ጽህፈቱን በምር ለመጀመር እንግዲህ በየትኛው የግል ታሪክ ገጽታ መጀመር ይሻላል? ፍቅር፣ ሥነ ድርሰት፣ ፖለቲከስ፣ ትምህርት፣ ሥራ አለ ብያለሁ። ሥራ እንኳን ይህን ያህልም ከቁም ነገር የሚገባ አይመስለኝም። በምር የያዘኩት ስራ፣ የመንግስት ስራ የለም። የእለት እንጀራዬን ለመብያ፣ ጊዜያዊ ሰላም ለማግኛ ነው ስራ የያዘኩት። ስራ" የመታሻ" መድረክ ነበር- ለኔ። ስለዚህ ስራ ለኔ የፖለቲከስ ቅጥያ ገጽታ ነው እንጂ ራሱን የቻለ የሙያነት/Carreer/ ጠባይ የለውም። ስለዚህ ለጊዜው "ሥራ" የሚለው ምዕራፍ ራሱን የቻለ

ሊሆን አይችልም። አስፈላጊነቱ ጎልቶ የሚታየው የሰነ ጥበብና የፖለቲካ ምዕራፍ ነው። የፍቅር ምዕራፍ አሁን ባለሀብት የእድሜ ደረጃ ይህን ያህል አንገብጋቢ። ጥያቄ አይመስልም። ግን በባህል ነፃነት ረገድ ከጥንታዊው፣ ከኢትዮጵያዊው፣ ከምስራቃዊው፣ ወደ ዘመናዊው፣ አውሮፓዊው፣ ዓለም አቀፋዊው የግል ሕይወት ዝግጅት የተሸጋገርኩበት መንገድና ድልድይ ስለሆነ፣ በድርሰት ረገድም መልካም የፈጠራ ምንጭ ሊሆን ስለሚችል የፍቅር ምእራፍ የግድ አስፈላጊ ነው። በየትኛው? ለጊዜው በሚገራኝ፣ ደስ ደስ በሚለኝ ምእራፍ ነዋ መጀመር!

ምርጫው አስቸጋሪ ነው። ቢሆንም ወደ ዩኒቨርሲቲ መጥቼ የማስተማር ሥራን ከጀመርኩ ወዲህ ወጣት ተማሪዎችና አስተማሪዎች የሚያስቸግሩኝ አቶ መንግስቱ፣ ይኸን ግጥም ወይም ይኸን ድራማ በምን ምክንያት ነው የፃፉት? ወይም ወደ ደራሲነት ዓለም የወሰደዎ ምንድነው?... የሚል ጥያቄ በማብዛታቸው ስለሆነ በጉዳዩ ላይ ባለፈው አንድ ዓመት ውስጥ ጊዜያዊ የሆነ መልስ ስስጥበት በመቆየቱ ስለተለማመድኩት በሰነ ጥበብ/ሥነ ድርሰት/ ምዕራፍ መጀመሩ ቀና መስሎ ይታየኛል። ከቀላሉ ወደ ከባዱ፣ ከታወቀው ወደ አልታወቀው፣ ከተለመደው ወደ እንግዳው መሄድ ትምህርቱንም ሆነ ስራን ያቀላጥፋል ይላሉ ሊቃውንቱ።

በኢትዮጵያ ሰነ ጽሑፍ የህይወት ታሪክ/Biography/፣ የግል ማስታወሻ/Diary/ ሰነ ጽሑፍ እምብዛም አልተስፋፋም። ያሉን ጥቂቶች ናቸው። "ሐተታ ዘርአ ያዕቆብ"፣ "መጽሐፈ ትዝታ"፣ "የታሪክ ማስታወሻ" /ከበደ ተሰማ/፣ "ህይወቴና የኢትዮጵያ እርምጃ" ናቸው እኔ የማውቃቸው። የፊታውራሪ ተክለ ሐዋርያትና የራስ እምሩም አለ ይባላል። አቶ አዲስ ዓለማየሁን ሸንጎ ሳለን የራሳቸውን ግሉ-ታሪክ እንዲፅፉ ደጋግሜ አሳስቤአቸው ነበር። ከምን እንደደረሱ አንድ ቀን ሄጄ መጠየቅ አለብኝ። እስከዚያ ግን የራሴን ከወረወርኩ ፊሪ አልባልም። ስለዚህ በሰነ ድርሰት ምዕራፍ እጀምራለሁ። በመጽሐፉ የመጨረሻ ቅርፅ/Form/ ግን በውስጡ የሚጠቀሱ የእውነት ሰዎች ወደ ብእር ሰዎች መለወጥ ይኖርባቸዋል። ከኔ ከራሴ ጀምሮ። "Call me Ahab" እንዳለው ማለቢል።

መንግስቱ ለማ
ነሐሴ 27 ቀን 1972

ከሥነ ድርሰት ይልቅ የሥነ ጥበብ ዝንባሌ እንዳለኝ አሁን በስተርጀና ላይ መገንዘብ የቻልኩት በሕፃንነቴ ከጠላት ወረራ በፊት የምሠራቸውን የጭቃ በሬና ላሞች፣ ሰዎችና ውሻዎች ከሌሎች የሕፃንነት የጨዋታ ጓደኞቼ፣ የጎረቤት ልጆች፣ እንዲሁም ከወንድሜ ከመርሐም ሣይቀር የተሻሉ መስለው ለኔ ለራሴ በጊዜው ስለሚታዩኝ ብቻ ሳይሆን፣ አዋቂዎች የኔ ሥራዎች /መጫወቻዎች/ በሬም ሆኑ ሰዎች ወይም ውሻዎች በምስልነታቸው ይበልጥ ከዕውነተኞቹ ጋር የሚመሳሰሉ መሆኑን ስላወቁልኝና በዚህም ደስ ይበለው ብለው ስለሚያመሰግኑኝ ነው።

ከመርሐ ዕድቅ ጋር በመረራ ጭቃ የምንሠራው፣ ጣልያን ሊገባ ሲልና ዕድሜዬም ከፍ ካለ በኋላ የጭቃ አውቶሞቢል ነበር። እግሩን /መሽከርከሪያው/፣ የጭቃ መሪውንና "ቫሊውን" ከሰንሰል ዘንጎች ነበር የምንሰራው። የሚያያዘው በገመድና /ቃጫ/ በጭቃ ነበር። በዚህም ሥራ "ኤክስፐርቱ" እኔ ነበርኩና የመንደሩን ልጆች በመሪነት በሥራው ላይ የማስማራቸው እኔ ነበርኩ። አንዳንዶቹ የጭቃ አፈር ያመጣሉ ሌሎች ውሀ ያቀርባሉ ሌሎች ደግሞ ያጣሉ። አውቶሞቢሉ ከተሠራ በኋላ በገመድ እየተጎተተ በአውራ ጎዳና ላይ ይሄዳል ሲያስፈልግም ከኋላ ይገፋል፣ ሰው ግን አያስቀምጥም ወዲያው ይሰበራል፣ ለጊዜው እንበታተናለን፣ ሌላ ጨዋታ እንይዛለን። ውለን አድረን እንደገና እንጀምራለን።

የልጅነት ሐሳባችንን ወደ አውቶሞቢል ሥራ እንዲያዘነብል ያደረገው የጣልያኑ ቆንስል ይሄድበት የነበረው "አልፋ ሮሚም" የሰፖርት መኪና ነው። ለብቻው ሽራውን ገልጦ ይቀመጣል። በሃይል እያስጮኽ ከቤቱ ወጥቶ በዋናው የአፈር መንገድ ላይ እያስጓራው ከተማውን አደራ ጤቆን ሰንጥቆ አደራ ግምብ/ጀጎል/ ውስጥ ይገባና እንደገና ተመልሶ አሟራውን ከኋላው እያሰነ ወደቤቱ ይገባል። ቤቱ ከኛ ቤት በላይ እልጅ እያሱ ቤት አጠገብ ነበር። መጀመሪያ ላይ የመኪናዋ ጩኸት ከተማውን ያሸብረው ነበር። ወቅቱ የወልወል ግጭት አካባቢ ስለነበር አንዳንዶቹ አዋቂዎች ጣልያኑ የሚያስጓራው አውቆ የጣልያንን ኃይል ለሕዝቡ ለማሳየትና ሕዝቡን ለማስደንገጥ ነው ይሉ

ነበር። ቢሆንም የኋላ ኋላ ሰው ለመደውና እንደመጀመሪያው ጊዜ መደናገጡን ተወው።

እኛ ልጆቹ ግን በመጀመሪያ እንደሰው ሁሉ ብንፈራም እያደር ለመድኃኒትና ፍርሐታችን እንደ አዋቂዎቹ ወደ ጥፋቻ ሳይለወጥ ከቶም ወደ አድናቆት ተመለስ። ለዚህ ነበር በቀይ መረሬ ጭቃ አውቶሞቢል መሥራት የጀመርነው። የቆንሲሉ አውቶሞቢል ግልጥ የስፖርት መኪና ስለነበር እኛም የምንሠራው የሱን እያስመሰልን ሆነ። ጭቃውን የምናመጣው ከልጅ እያሱ ቤት በላይ ከድልድዩ ሥር ነበር- ከወንዙ ጠርዝ። ወንዙ የሚፈሰው ከደቡብ ምዕራብ ወደ ምሥራቅ ነበር። በበጋ ይህን ያህልም ውሀ ስለማይኖረው ልብስ አጣቢዎች ወደ የረር እየሄዱ ነው የሚያጥቡት። በክረምት ግን ሞላ ይላል፤ መልኩም ይደፈርሳል፤ መረሬ ይመስላል። አንዳንዴ ወደ ላይ፤ ወደ አቦከርና አማራግ አካባቢ በሃይል ሲዘንብ ወንዙ ይሞላል። ግን ድልድይ ስላለ ሰው አይወስድም። መረሬ ጭቃ ለማምጣት እውነቱ ድረስ መሄዳችን በእኛ ቤት አካባቢ አፈሩ አሸዋ ስለሆነ ነው።

የመኪና ሥራ መቼም ከበሬና ከላም ሥራ ከፍተኛ ደረጃ የያዘ ሥራ ነው። በዚህ ምክንያት ሥራውም በአንድ ሰው የሚካሄድ አልሆነም። በቡድን ነበር የምንሠራው። አሠሪዎች አለቆች አሉ ግን መሀንዲሱ እኔ ነበርኩኝ። በዕድሜ ከኔ የሚበልጡ ልጆች ሞልተዋል፤ በዕውቀቱ ግን እኔ እበልጣለሁ። ይህን እኔ ራሴም የጨዋታ ጓደኞቼም ያመኑት ነገር ነው። አንዳንዶቹ በዕድሜ ከኔ በመብልጣቸው በጉልበታቸው እየተመኩ ሥልጣኔን ለመሻማት ቢሞክሩም ሥራውን ባለማወቃቸው መሐንዲስነቱን ለኔ መልቀቅ ግድ ሆኖባቸው ነበር። ዋናው ተቀናቃኝ ግን ታላቅ ወንድሜ መርሐ ነበር። በዕድሜ ሁለት ዓመት ስለሚበልጠኝ፤ በአካል መጠን ከኔ ዳንስ ያለ ስለሆነና የቅናትም ስሜት ስላደረበት በብዙ ይፈታተነኝ ነበር። ስንጣላ እሱ በጉልበት ይተማመናል፤ እኔ ግን በብልጠት። ቢሆንም ግብፃውያን ቢመጣ እቋቋማለሁ እንጂ እጋተራለሁ እንጂ፤ በቀላሉ አልሸነፍለትም ነበር። "አምዩ" እያልን የምንጠራቸው፤ በእናታችን በኩል ሴት አያታችን የነበሩት ወይዘሮ ጠየቁ ከኔ ይልቅ እሱን ነበር የሚወዱት። ምክንያቱም እናቱ ልጅ መውለድ አቁማ ከሰባት ዓመት በኋላ እሱን፤ ቀጥላ እኔን ስለወለደች በተፈጥሮ ተወዳዳሪዎች ነን- ጡቱን ስላስጣልኩት። ያኔ አባታችን በሥራ ምክንያት /ቀጨኔ መድኃኔ ዓለምን ተሹመው ይመስለኛል/ወደ አዲስ አበባ ስለመጡ እናቱ እኔን ይዛ ስትከተላቸው ወንድሜን መርሐን ደግሞ ለእምዬ ሰጥታቸው መጣች። ለስንት ዓመት እንደሆነ እንጂ እሳቸው እናት ሆነው አሳደጉት። ስለዚህ ከኔ ይልቅ ስንጣላ ለእሱ ነበር የሚያደሉት። እኔም በመጠኑ እጠላቸው ነበር።

መርሐ እናታችንን እርሰዎ፤ "እሜቲ" ነበር የሚላት። ቆይቶ ቆይቶ ከጎረመሰ በኋላ ነው እንደኔ "እማማ" ፣ "አንቺ" ማለት የጀመረው።

ወደ መኪናው ሥራ ልመለስና መርሐ ምንም እንኳ እንደሌሎቹ የኔን መሐንዲስነትና የሥራ መሪነት ባያከብርና ቢቀናቀንም በሥራው አብሮን መሰለፉ አልቀረም። ከዕለታት አንድ ቀን በመኪና ሥራችን በጣም ስለተማመንን እስከዚያ ድረስ ከሠራናቸው መኪናዎች ሁሉ የምትበልጥ አውቶሞቢል ለመሥራት ተስማማን። ይችላለን ፈቷ ሁለት ከንድ ያህል፤ ርዝመቷ ወደ አምስት ከንድ የሚደርስ ሆና እንደቀደሙት ሥራዎቻችን ለመጫወቻ ብቻ በገመድ የምትጎተት ሳትሆን ሰው የምትስቀምጥ፤ የነጂና የተላፋሪ መቀመጫ ያላት እንድትሆን ነበር የታቀደችው። ይቺን አውቶሞቢል ግን እንደሌሎቹ በፈለግንበት ቦታ ልንሠራት እንደማንችል ግልፅ ነበር። ብዙ ጭቃ ያስፈልጋል፤ ሥራዋ ባንድ ቀን አያልቅም፤ ሰውም ሆነ ከብት ወይም የሌላ ሰፈር ልጆች እንዳያበላሽት ያስፈልጋል። ስለዚህ ሥራው በምሥጢር ሆኖ በሠዋራ ቦታ መካሄድ አለበት። ውሀና መረሬ ጭቃ በቅርቡ በሚገኝበት ቦታ መሠራት አለበት። የኛ ቡድን በሰፊው ተመክከረበት። መሀንዲሱ መቼም እኔ ነኝ፤ ረዳቶችም ቢኖሩኝ ቅሉ፤ ቡድናችን ትልቁም ትንሹም ተቆጥሮ ከአሥር አናንስም ነበር። የሥራውን ሙሉ ሃላፊነት እኔ ተረክብኩ። ጊዜው የውጋዴን ጦርነት ጊዜ ስለነበረና ወታደርም ሲሰለጥን እናይ ስለነበር የኔ ትዕዛዝ የአንድ ካፒቲን ወይም የአንድ ማጆር ትዕዛዝ ዓይነት እንዲሆን ተስማማን። የአውቶሞቢሉ የመሥሪያ ቦታ "ፋብሪካ" በጥንቃቄ ተመረጠና በጣም ከከተማ ሳይረቅ፤ በጣምም ቅልጥጥ ያለ ገላጣ ቦታ ሳይሆን ውሀና ጭቃ በቅርቡ ያለው ሰዋራ ቦታ እንዲሆን ተወሰነ። ለዚህ ሁሉ የሚያመች ቦታ ደግሞ ያው ጭቃ የምናመጣበት ወንዝ ሆኖ ተገኘ። ግን ከልብስ አጣቢዎችና ከመንገደኞች፤ ከሌላ ሰፈር ልጆችም የተሰወረ እንዲሆን፤ የአውቶሞቢሉ ሥራ ቦታ ከታላቁ ድልድይ ሥር እንዲሆን ተስማማን። በርግጥ ስምምነቱ እንዲህ በቀላሉ የተደረገ አልነበረም። ከስንት ጫጫታና ውክታ፤ ከስንት እስጥ አገባና የጨረባ ገበያ ከዋለ በኋላ ነበር ነገሩ የተቋጨው።

ሥራው በምር ተጀመረ። እንጨት ከየጎረቤቱ፤ ከራሳችንም አጥር ተቆረጠ። ጭቃው ተላቆጠ - ተለወሰ። አንዳንድ በመጀመሪያው ምክራችን ላይ ያልነበሩ ልጆች ታላቁን ወሬ እየሰሙ እኛንም አስገቡን ሊሉን መጡ። ከኛው ቡድንም መሀስል ጓደኞቹ ይግባልኝ እያለ የሚያስቸግር አልጠፋም። በዚህ ሁሉ ምክንያት የፋብሪካው ሠራተኞችና አጫፋሪ ቁጥር በረከተ። ወደሥራ ስንሔድ ግር ብለን፤ ስንመለስ ልብሳችን በጭቃ ተለቅልቆ እየተንጫጫንና እየተከራከርን ነበር።

መሀለቃችን ይመለስልን ወደ ማለቱ ቃጡ። እንዳንዶቹ ከእልሃቸው የተነሣ "እምቢ ካልክ አውቶምቢላን እንሰባብራታለን" ብለው አስፈራሩ። "ዛሬ ነገ የሚለው አውቶምቢላዋ የማትሄድ ብትሆን ነው" ያሉም ተጠራጣሪዎች አልጠፉ። ስለዚህ ቀኑን መወሰን ግድ ሆነብኝ።

እሁድ ቀን ነበር የተወሰነው። ቅዳሜ ደህና ብራ ሆኖዋለ። ቢዘንብም ካፊያ ብቻ ነው። ሌሊቱንም የሚረባ ዝናብ አልዘነም። ልጆቹ እሁድ ረፈድ ሲል ከቤተ ክርስቲያን መልስ ቅዳሴ ከወጡና ደጀ ሰላም መክፈልቱም ከተበላ በኋላ ሞቅ ረፈድ ሲል ተሰብስበው እኛ ቤት ድረስ በመምጣት ካጥር ውጭ ቆመው ጠሩኝ። እኔም ጥቂት ካስጠበኳቸው በኋላ የሰንበት ልብሴን ለብሼ ሰቆነን ወጣሁ። ልብሴ የመሐሙዲ እጅ ጠባብና ሱሪ ነው፤ ነጠላውም መሐሙዲ ነው። ጫማ የለም። ታላቅ ወንድማችን ካዲሳሳ ለኔና ለወንድሜ የላከልንን የፈረንጅ የሱፍ ኮትና ቁምጣ ሱሪ፣ ከነሽሚዙና ከነቆቡ ለብሰን የአባታችንን ጫማ ከላምን በኋላ አስወለቀው ጥምቀት ባህር ላለው ሚሲዮን ስጦታ አድርገውታል። እናቱ ብትሮህ አልሰጧትም። እኛም ብናዘን ከትዳይ አልቆጠሩን። ለማጽናኛ ነው መሆሙዲ የክት ልብሷ የተሰፋልን። አለዚያማ የዘወትሩ ልብሳችን ያው ማንም የሚለብሰው አቡጂዲ ነው። የክት ልብሴን ለብሼ ወጣሁ፤ ወንድሜ መርሐም ቆየት ብሎ ለጠቀኝ። እሱ ይኮፋናል፤ ግን እንዳይቀር ትልቅ ነገር ሊያመልጠው ሆነ። መጀመሪያ ከሚሳፈሩት መሃል እንዳደርገው ያልጠየቀኝ እሱ ብቻ ነው። በመሠረቱ ሥራዬ ይህንንም ያህል አላሰደነቀው፤ ቢያደንቅም የግድ ሆኖበት ነው። እንዳይጣላና እንዳያውከኝ ግን ሰሞኑን ራሴ ከምገምጠው ጣፋጭ ህላዋ ኬክና ከምኮረሽመው ነቢያት ስኳር እሱም ተጋርቷል። ቀስ ብሎ ራቅ ብሎ ተከተለን። እኛ ግን ቶሎ ከድልድዩ ደርሰን መኪናችንን እመንገድ አውጥተን አስነስተን ሽርሽራችንን ለመጀመር በመጓጓዣችንና በመቻካላችን፤ እኔ ቀድሜ፤ ከኔ ጋር መሀለቅ የከፈለው መርሐ ጸድቅ ጎን ጎኔ እየተራመደ፤ ሌሎቹ ቢላና ቁልፍ የከፈሉት ተከትለውን፤ ዓይኖቻችን እንደ አጥቢያ ኮከብ ተግ ብለው፤ በወታደር ሰልፍ፤ በፈጣን አካሄድ እየተራመደን ትንፋሽ አጥርን፤ ከድልድዩ ደረሰን። እንደደረሰን ይህ ነው የማይባል ታላቅ ድንጋጤ ከሰማይ ወረደ። አውቶምቢላ የለችም። ሽብር ሆነ፤ ጭንቅ ምጥ ያዘን። በየጉራንጉሩ መፈለግ ያዘን። በየቋጥኙ ሥር... የለችም። ምናም የለ። "ሊቦች፣ ምቀኞች ሰርቀውብን ነው" አልን። "እነከሌ ይሆናሉ፤ የለም እነከሌ ናቸው።" ተባባልን።

ለሁሉም ምናልባት አውቶምቢላ በገዛ እጇዋ ተነሥታ ሂዳ እንደሆነ አካባቢውን እንዲያስሱና ሲያገኝት እንዲነግሩኝ በቃጣጫው

ቃረኖች ላኩኝ። መርሐ ጸድቅ ከጎኔ አልተለየም፤ እንደ ቁራኛ ተለጥሮ በንቃት ይጠባበቀኝ ነበር። ለካ መሀለቅ መጉደሉን አባቱ አውቀውበት በሰንሰል አርፎሜ ገርፈውት ኖሯል፤ እሱም መሀለቁን በየጊዜው ለማን እንደሚሰጠው፤ "ነቢያት" ስኳሩንም ለማን እንደሚያበላው ብትሩ ሲፀናበት ጊዜ ተናዝዞ ኖሯል። አባትየውም ስኳሩ መቼም ተበልቷል፤ መሀለቆቹን ግን ከሰጠው ልጅ ተቀብሎ ዕለቱት ይዞ ካልመጣ እቤት እንደማይገባ ነግረውት ኖሯል። ይህን እኔ በሰዓቱ አላወቅሁም። እሱም እንዳይነግረኝ ያውቶምቢላ ሽርሽሩ ተቃረበበት። ሽርሽሩ ይቅርብኝ መሀለቆቹን መልስልኝ እንዳይል መጨከን አቃተው። መጨከቱን ግን እኔም ካይነና ከግንባሩ መቋጠር አይቼዋለሁ።

በዚህ አስቸጋሪ ሁኔታ ላይ እንዳለን ከቃረኖቻችን አንዱ ወንዙን ተከትሎ ወደታች ወርዶ ኖሮ የአውቶምቢላችንን የአንድ እግሯን ግማሽና የመንጃ መሪዋን ዘንግ ከእጅታው ጉራጅ ጋር ይዞ ሲያለክልክ መጣ።

"ይችትላችሁ አውቶምቢላችን" አለ።
"የት አገኘሽው?" አልነው። ቦታውን ሊያሳየን ቀድሞ ሮጠ። ተከትለው ጋለብን። ከቦታው ስንደርስ ሌላ ተጨማሪ ዕቃ አላገኘንም። ዝቅ ስንል ግን የሻሲውን ወጋግራ የሰንሰል እንጨት፤ ከወንዙ ዳር ያለ ቆንጥር አስቀርቶት ኖሮ እዚያ ላይ ተቆራኝቶ አገኘነው። ከቆንጥሩ ራሱን ነው እንጂ እግርንው አልነበረም የተቀመጠው። ማውረዱ ብዙ አስቸግሮን ነበር። ካወረደን በኋላ ከወንዙ ዳር ተሰብሰብን ለመኪናችን አዘንን፤ እንዳንዶቻችንም እንባ ሳይወርደን አልቀረም። መርሐ ጸድቅ በተለይ አንጀቱ አርሮ ነበር። ወንድሜ መርሐ ዝግ ብሎ ደረሰ፤ ግን ይህን ያህልም ሐዘን በፊቱ ላይ አይታይም ነበር።

እኔ ግን ከሐዘኑ ይልቅ ድንጋጤው በርትቶብኝ ነበር። ከሌሎቹ ተለየሁና ሁኔታውን በመሐንዲስ ዓይን ለመመርመር ወደ ድልድዩ ተመለስኩ። የሻሲው ወጋግራና ሻሲው የተዋቀረበት የሰንሰል ዘንግ ሁሉ በአሮጌ ጨርቅ ጥብጣብ እንደተሳሰረ እቆንጥሩ ሥር ወይም ወገብ ላይ ሳይሆን እራሱ ላይ ቁጭ ብሎ በመገኘቱ፤ በላዩ ላይ ልክ እንደግድግዳ ልሰን የተለበጠው መረሬ ጭቃ እምጥ ይግባ ስምጥ ባለመታወቁ፤ ሌሊቱን ወንዙ ሞልቶ በሃይለኛ ጎርፍ አውቶምቢላችንን ሳይወስዳት አልቀረም ወደሚል አስተሳሰብ በሐዘንና በትኩህ አመራሁ። እንዳልኩት ግን ያየለብኝ ድንጋጤው ነበር። ሌሎቹ እንደተለመደው ይንጫጫሉ። ይከራከራሉ፤ ይጫጫሃሉ፤ "ወንዙ ሞልቶ ነው፤ አልሞላም። ጎርፍ ነው፤ አይደለም። እዚህ እከተማ ሌሊቱን ሳይዘንብ እንዴት ወንዙ

ሊሞላ ይችላል? ስለዚህ አውቶምበሏን ገንጣጥሎ የጣላት ምቀኛ ጠላት ነው። የለም እዚህ እከተማ ባይዘንብም ከፍ ብሎ አባከር ላይ፤ አልፎም አማራጭ ላይ ከዘነበ ወንዙ ሊሞላ ይችላል። ስለዚህ ወንዙ ሞልቶ ነው ኃይለኛው ጎርፍ አውቶምበሏ የተለሰነችበትን መረራ ጭቃ አጣጥቦ አጥንቷት ብቻ ያስቀረው... ወዘተ" እየተባባሉ ሲከራከሩ እኔ ዝግ ብዬ መሬት መሬት እያየሁ በትካሄና በምርምር አረማመድ ወደቤቴ አመራሁ። ከድልድዩ ፈቀቅ እስከል ድረስ ሌሎች ጓደኞቼ አላዩኝም ነበር። እኔም አረማመዴን ቀስ በቀስ ፈጠን ፈጠን አደርገው ጀመር። ጥቂት ራቅ እንዳልኩ መርሐ ፃድቅ አይቶኝ ኖሮ፤

"መንግሥቱ! እኛን ጥላህ ወዴት ነው የምትሔደው?" ብሎ ከሩቅ ጠየቀኝ።

"እዚሁ ቆየኝ፤ አሁን ተመልሼ እመጣለሁ።" ዘወር ብዬ በጨኸት መለስኩለት።

"የሰው መሀለቅ ወስደህ ወዴት ትሄዳለህ?" አለና ወደኔ ገሠገሠ፤ ይዞ ሊያስቀረኝ። በዕድሜም፣ በአካል መጠንም ከኔ ከፍ ያለ ጠብደል መሳይ ስለነበረ ሁኔታው አላማረኝምና ፈጠን ፈጠን እያልኩ እራሙን ጀመር። የመርሐ ፃድቅ አነጋገር፤ ሌሎቹንም እንደሱ መሀለቅ እንኳ ባይሆን ቁልፍና ቤሳ ያውቶምበሏ ከራይ የከፈሉትን ልጆች ወዲያውኑ አነቃቸውና ሁሉም ግር ብለው እኔን እየተከተሉ "ቁልፌን መልስ፤ ቤሳዬን መልስ፤ ሳትመልስ ወዴት ትሄዳለህ?" የሚለው በዛ። በዕድሜ አነስ አነስ ያሉት፤ ጉልበት የሌላቸው ጮኸው እያለቀሱ ተከተሉኝ።

"እናንተ ሁላችሁም እዚሁ ቆየኝ፤ ለሁሉም አሁን ተመልሼ እመጣለሁ ብያችኋለሁ" አልኩና ዘወር ብዬ ባያቸው አረማመዳቸው ወደ ሶምሶማ ሊለወጥ ምንም አልቀረው። እንደ መሮጥ ማለት ጀመርኩ፤ እነሱም ወደኔ ራጫቸውን ጀመሩት። እኔም ከንፍ አውጥቼ በረርኩ። በባዶ እግር እንቅፋቴን ከምንም ሳልቆጥር "ነፍሴ አውጭኝ" አልኩ። ቢደርሱብኝና ቢይዙኝ የሚገጥመኝን መከራ አስቀድሜ አውቁዋለሁ። ዱላ ነው፤ በትር ነው፤ ወይም ከዚያ በኋላ ነጠላዬን ገፈው ሱሪዬን አስወልቀው በመያዣ አስቀርተው በእጄ ጠባቤ ብቻ መለመላዬን እንዳይሰዱኝ በጣም ፈርቼ ነበር። የነፍሴ አውጪ ራጫ፤ መንገዱ አላልቅም አለኝ። እነሱም የሽምጥ እየጋለቡ ለጠቁኝ፤ የእግራቸው ኮቴ ድምፁ እየተቃረበ መጣ። እኔ ልቤ ወልቆ ትንፋሽ አጥሮኝ ሲቃ ይዞኛል። እዚህ ላይ የቤታችን አጥር ግቢ "ከተምበር" ሲታየኝ ነፍሴ በተሰፋ መለስ አለኝ። እነሱ ግን በጣም ተጠግተው ሊይዙኝ ምንም ያህል አልቀረቸውም። ጨነቀኝ፤ ጠበበኝ እገባበትን አጣሁ። ማን ይድረስልኝ? "አጋግ! አጋግ! አጋግ!..." ብዬ በመጨረሻ

ትንፋሼ ተጣራሁ፤ ወዳጄን ተማጠንኩ። አጋግ፤ መጋላ ቀለም ያለው የፍጥል መከት የሚያክል ትልቅ የፈረንጅ ውሻ ነበር። ጆሮው እንደተከላ ጆሮ ቀልበጭ ያለ ሹል ነበር። ዘሩ ግን "ሶሎማ" አልነበረም። አጋግ እንደ አንበሳ እያገሣ፤ አንበሳ መስሎ፤ አንበሳ አክሎ በከተምበሩ ብቅ አለ እያሰመሶመ። እሱን ሲያዩ አሳዳጆቹ በድንጋጤ ልጓም ተገቱ። የመጀመሪያው፤ ግምባር ቀዳሚው ድንገት ቀጥ ብሎ ቆመ። ከኋላው ያሉት በሱ ላይ ተደራረቡ።

"አጋግ! ያዝ!" አልኩኝ ወደነሱ እያመለከትኩ "ጃዝ ጃዝ..."

አንበሳው አጋግ የጠላቶቹን ድንጋጤና ፍርሐት እየና ለማሳደድ ተዘጋጀ። መጀመሪያ ቆም አለና ያንን ውተት የመሰለ ከፈረሰ ጥርስ የሚበልጥ፤ ከአጋም እሾህ የሚመስል ጥርሱን፤ ትኩስ ሳምባ የሚመስል ድዱን ገልጦ አሳያቸው። ምላሱ እንደ ነበልባል ላንቃ ካፍንጫው ፊት ይውለበለብ ነበር። በፊት በሶምሶማ፤ ለጥቆ ደግሞ ከዝሊያ በተቀላቀለ ራጫ ተከተላቸው፤ እነሱ ተራቸውን ነፍሴ አውጭኝ አሉ። በያትጣጫው ድምጥማጣቸው ጠፋ። መርሐ ጻድቅ ብቻ ድንጋይ አንስቶ አጋግን ሊቋቋም ቃጥቶት ነበር። ወርውሮ ሳተውና የነፍሴ አውጪኝ ራጫውን ለቀቀው። አጋግ ይብሱን ተቆጥቶ ተከትሎት እያሳደደ ከኋላ አንድ እግሩን ሊገነጥለው ሲል፤ ወንድሜ መርሐ እንደወትሮው በታዛቢ አረማመድ እየተቆነ ተከትሎን ኖሮ፤ መርሐ ጻድቅ ዘሎ የመጥኝ ተጠመጠመበት። መርሐ አጋግን ተው ብሎ ገሠፀው፤ አጋግ መርሐን ስለሚያከብረው፤ እሱን ሳይነካ ድንጋይ የወረወረበትን ወንጀለኛ ለመቦጩት፤ በመርሐ ዙሪያ በሙሉ ቁጣና ግርማ ሞገሠ ይሸከረከር ጀመር። ተማጣኝም ይበልጥ መሸከረከር ያዘ። ወንድሜ መርሐ አጋግን በመቆጣትና በመገወፅ፤ በማባባልም ጭምር "ተው አጋግ! አጋግ ተው! "እያለ ሲጮህ ተማጣኝ ከፍርሐቱ የተነሣ ድምጹ እንደ የኔታ ወልደአብ፤ የዜማው መምህር፤ ርክርክ ዜማ እየተንቀጠቀጠ እሪ ይል ጀመረ። አጋግም የተቆጣ አንበሳ ጨኸቱን አላቋረጠም። እዚህ ላይ ሽብሩን ሰምቶ ጋሼ ሀብቴ፤ ያባታችን የቀላድ፤ የገባርና ያሽከር ሁሉ ጠባቂና ተቆጣጣሪ አለቃ፤ ከግቢ ወጣና "አጋግ! አጋግ!" ብሎ በተግሣፅ ጥሪ ሲጠራው፤ አጋግ ጭራውን እየቆላ ወደሱ መጣ። መርሐ ጻድቅም ነፍሱ፤ ይልቁንም ሥጋው ተረፈ።

ወንድሜ መርሐም የዚህ ሁሉ ሽብር ወጣኝ የእኔ ተንኮለኝነት መሆኑን ለጋሼ ሐብቴ አስረድቶ፤ አውቶምበሏ ሠርቼ አሳፍራችኋለሁ። በማለት ከብዙ ልጆች ቁልፍ፤ አዝራር፤ ቤሳና መሀለቅ ተቀብዬ በዚያ ሀላዋና "ነቢያት" ስኳር በልቼ አሁን አውቶምበሏን ጎርፍ ሲወስዳት ገንዘባችንን መልስ ቢሉኝ ዓይኔ ፍጥጥ እንዳለ" ለጋሼ ሀብቴ ሲያስረዳ

ጋሼ ሀብቱም" ይኸ ከርከሮ! ያረጋል፣ ያረጋል ... ይኸ ጋሻ ጆሮ!" ብሎ ከሣቅና ከፊዝ የተደባለቀ ሐሳቡን ሲገልጽ ሳለ ለአጋጣ ውለታ ምን እንደምከፍለው በልቤ እያወጣሁና እያወረድሁ ወደ ቤት ገባሁ።

እማማ በፊቱና በአንገቱ የሚንቆረቆረውን ላብ ተመልክታ" ያው መራገጥና ልፊያ፣ የገና ጨዋታ ነው መቼም ... ሂድና ታጠብ" አለችኝ። እኔም ምንም ሳልመልስ ትዕዛዚን ልፈጽም ወደ ቧምቧው አመራሁ።

የአጋጣ ባለቤት የሶስት ጊዜ ታላቅ ወንድሜ ጋሼ ልሳን ነው። ከቤታችን የመጣው ገና ትንሽ ቡቅላ ሳለ ነበር። ጋሼ ልሳን የተግባረ እድ ስጦታ ያለው ጎልማሳ ነበረና ለአጋጣ ምን የመሰለ የውሻ ቤት ከሰንዱቅ እንጨት ሠራለት። ቤቱ በርና መስኮት ያለው ጣራው ቆርቆሮ ነበር። አጋጣ ሥጋ እየበላ ነው ያደገ። ለኛ ለቤቱ ሕፃናት ላም ነበር- በገርነቱ። ለውጪ ሰውና ላልታወቀ ውሻ ግን ጦር ነበር፣ እርድ አንቀጥቅጥ። ስሙን አጋጣ ብሎ ወንድማችን ለምን እንደሰየመው አናውቅም ነበር። ግን አባታችን ለተማሪዎቻቸው ሐዲስ ወንጌል ሲያሄዱ፣ "አጋጣ ሲሞት ከመዝኑ ሞት መሪርን" ሞት ይህን ያህል ይመራልን? አለ" ሲሉ አልፎ አልፎ እሱም ነበር። የታሪኩን ዝርዝር ግን ደህና አርጌ አላጤንኩትም።

የአውቶሞቢል መሐንዲስነቱ በዚሁ አበቃ። እኔም ከዚያ በኋላ ለጥቂት ሳምንታት ከአጥር ግቢያችን ሳልወጣ እዚያው ተሸሽጌ ሰነበትኩ። አልፎ አልፎ አዘናግቼ ብቅ ስል ባለ ዕዳዎቼ አሰናስፈው አውጪ ሲጠብቁኝ አገኛቸውና እንደገና ሮጪ እመለሳለሁ። ሊከተሉኝ ቢፈልጉ "አጋጣ!" እላለሁ፣ ከተፍ ይላል እየዘለለ፣ ድምጥማግቸው ይጠፋል። ብዙውን ጊዜ ከትጥር ውጪ ተሰብስበው ስሜን እየተጣሩ ጮኸው ይሰድቡኝ ነበር። አንዳንዶቹም ቁልፋቸውን ወይም ቤሳቸውን እንድትመልሱላቸው አስተዛዝው ይለምኑኝ ነበር። እኔ ግን ዕዳዬን ልከፍል ሳልችል ቀረሁ። ከየት ሳምጣው? ሀላዋ፣ ኬክና "ነቢያት" ሱካር ገዝቼበታለሁ። የገዛሁትን ደግሞ በልቼዋለሁ። ስለዚህ ያለውዴታዬ እኛው አጠር ግቢ ውስጥ በቁም እሥር ሰነበትኩ። ነገሩ አዋቂዎቹን ሳይከነክናቸው አልቀረም። ወሬውንም ወንድሜ መርሐ በአሽከሮቹና በአገልጋዮቹ አካባቢ በግቢው ነገቶት ስለነበረ፣

የነጩቱላ፣ የነአይከሌ፣ የነበሽንያ፣ የነደነቀ፣ የነትርፌ መላላቂያ ሆኜ ሰነበትኩ። ግን ማንም ቢሆን ደፍሮ ለአባታችን የነገረብኝ የለም። እሳቸው ታቦት ናቸው። ሲከበሩ ሲፈሩም እንደዚያው ናቸው።

እኔ ግን የአጥር ውጪውንም የልጆቹን፣ የግቢውንም የሠራተኞቹን ፈዝ እየሰማሁ ጆሮ ዳባ ልበስ ብዬ ሌላ ነገር እየሠራሁ ጊዜዬን አሳለፍኩ። ውሎ አድሮ የሠራሁት በደል ተረግልኝ። ባለዕዳዎቼ እውጭ እመንገድ ሲያገኙኝም ጥፋቴን ችላ አሉት። በዚያን ሰዎን በቀራ አገዳ ልዩ ልዩ ነገር እሠራ ነበር። እንደገና አውቶሞቢል በትንሹ ሠራሁ። አንድ ጊዜ ደሞ ቤተክርስቲያንን እመቅደሱ ውስጥ ያየሁትን ዓይነት የታቦቱን መንበር አስመስዬ በቀራ ከሠራሁ በኋላ መንበሩን ጉድጓድ ቆፍራ ብቀብረው ቀራ መሆኑ ቀርቶ ደንበኛ የዋንዛ ወይም የወይራ መንበር ሆኖ በአንድ ዓይነት ታምራት ይለወጣል የሚል እምነት አደረብኝ። ስለዚህ ቆፍራ ቀበርኩትና ሶስት ቀንና ሶስት ሌሊት እመራት ውስጥ ካደረ በኋላ ባወጣው በሰብሶ ምስጥ እንክት እርሳ በልቶት አገኘሁት። የቀራው አገዳ ተለውጦ የወይራ ወይም የዋንዛ እንጨት ያልሆነበት ምክንያት ሳይገባኝ ቀረ። እኔም ከሌላ የጨዋታ ቡድን ተደባለቅሁ።

* * *

የጣልያን ጦርነት በውጋዴን በኩል እየተፋፈመ ነበርና ደጃዝማች ነሲቡ ዛማኔል፣ ሕዝቡን ሥላሴ ቤተሰብያን ፊት ለፊት ካለው አደባባይ እየሰበሰቡ ረጃጅም ዲሲኩር ያረጉ ነበር። ወታደርም ይሰለጥን ነበር በሚዳው። ታዲያ የኛም የልጆቹ ጨዋታ ወደ ወታደር ሰልፍና ወደ ጦርነት ተኩስ አዘነበለ። በቡድን ተለያይተን እኔና መርሐ የሁለት ጦር አዛዦች ሁነን ጦርነት ገጠምን። የኔ ወገን የኢትዮጵያ ጦር፣ የሱ ቡድን የጣልያን ጦር ሆነን ውጊያ ገጠምን። ጦርነቱ ሳምንት ያህል ፈጀ፣ በመካያው እነሱ አሸነፉ። አዋቂዎቹ የጦርነታችንን ወሬ በየቀኑ እንድንነግራቸው ይጠይቁን ነበርና የኔን ወገን መሸነፍ በሰሙ ጊዜ በጣም አዘኩ። ወሬው ሲል ሲል ከአባታችን ጆሮ ደረሰና ሁለታችንም ተጠራን።

"ሁለተኛ እንዲህ ያል ጨዋታ ተጫወታችሁ ማለትን ብስማ በሳማ እግር እግርህን ትጠበጠባለህ፣ አንተ ውላጅ!" አሉን።

እኔና ወንድሜም ተደናግጠን ጦርነታችንን እርግፍ አርገን ተውነው። በሳማ መጠብጠብ ምን እንደሆነ አሳምረን እናውቃለንና።

* በመፅሐፍ ቅዱስ፣ በብሉይ ኪዳን፣ በመፅሐፈ ሣሙኤል ቀዳማዊ በምዕራፍ 5 እንደተተረከው አጋጣ የአግሌታውያን ጨካኝ ገጉሥ ነበር። የእሥራኤላውያን ገጉሥ ሣላል በኋላ በሠይፍ ቆራርጦ ገደለው። ሞት ይህንን ያህል ይመራልን? አለ የሚባለውም በዚያን ጊዜ ነው። (አርታኢው)

በጣም ትንሽ ነበርኩ። ታሪኩ የሕልም ያህል ነው የሚታወቅኝ። ቦታው ሐረር አደሬ ጤቆ ሥላሴ ሳይሆን አዲስ አበባ፣ የዱሮው ባለ ሣር ከዳኑ ሥላሴ ቤተ ክርስቲያን ነበር። ሳማም እንደ ልብ የሚበቅለው በአዲስ አበባ ደጋ ነው እንጂ በሐረር ቆላ አይደለም። በሕግነት እሁድ እሁድ እሥላሴ ቤተሰቢያን እየሄድን እንደ ልጆቹ ሁሉ እንቆርባለን። እናቱ ናት የምታስቁርበን። ከቆረብን በኋላ በክት ልብስ ኩታችን ራሳችንን ተከናንበን፣ አፋችንን በሰው ጫፍ አፍንን ይዘን ባፍንጫችን ብቻ እየተነፈሰን ወደቤታችን ከእናታችን ጋር እንመለሳለን። ይኸ የኛ ብቻ ሳይሆን የቆራቢ ሕፃናቱ ሁሉ ደንብ ነው። ምራቃችንንም በዚያ ቀን አንተፋም ነበር፣ ክልክል ነው። አፋችንን መያዛችን፣ መክደናችን ዝንብ ወይም ትንኝ እንዳትገባና ቁርባንን እንዳታረክሰው ነበር። ምራቅ አለመፋታችን ደግሞ የተቀበልነው ቁርባን ከቆሻሻ ላይ እንዳይወድቅ እሱን ለማክበር ነበር። ከቁርባን መልስ በቤተክርስቲያኑ ቅጥር ግምብ ሥር በሴቶችና በወንዶች መግቢያ አካባቢ ብዙ ለማኞች ቁጭ ብለው ሲለምኑ፣ ቤተሰቢያን ሳሚውም ቤሳና መሐለቅ ሲሰጣቸው እንመለከታለን። እናቴም ቤሳ መሀለቅ ለተከለከሉት ለማኞች ትሰጥ ነበር። አባታችን ግን በዚያ ሰዓት አይሰጡም። ብዙ ሰው ሳያይ ባላቻ ጊዜ ነው እሳቸው የሚሰጡት። የዱሮው የአዲስ አበባ ቤታችን ኋላ ፓርላማው ይሁኑ የተወካዮች ምክር ቤት/ በተሠራበት ቦታ ላይ ነበርና ለሥላሴ ቤተክርስቲያን ቅርብ ነበር። አንድ ቀን እኔና ወንድሜ መርሐ" እኛስ እንደሌሎቹ ከቅጥር ውጪ ብንከለከልና ቤሳና መሀለቅ ብንቀበል?" አለና ጠየቀኝ። ጥሩ ነው ብለን ተማከርን። ግን እሁድ እሁድ ጧት ረፈድ ሲል እንዳንከለከል እናታችን ወይም አባታችን ወይም ጋሼ ጩቱላ ያዩናል። ስለዚህ እነሱ በማያዩበት ጊዜ፣ ጧት ሳይሆን ከሰዓት በኋላ ሄደን ከለማኞቹ፣ ከቆማጣዎቹ ጋር ጎን ለጎን ተከለከልንና፣ ስንፈራ ስንቸር ቀኝ ቀኝ እጃችንን ዘርግተን ብቅ አደረግን። ለማኞቹና ቆማጣዎቹ አልተጣሉንም፣ እንዲያውም ፈቀቅ ፈቀቅ ብለው ቦታ ለቀቁልን። ጥያቄም አላነሱብንም። ቢበዛ" የማናችሁ ልጆች?" ነበር። እኛ ግን ምሥጢራችን እንዳይታወቅብን ሰዓቱ ስላልሆነ ነው መሰል፣ ማንም በዚያ በኩል አልፎ ከለማኞቹ ለማናችንም ቤሳ ወይም መሀለቅ አልሰጠ። ቆይቶ ቆይቶ አባታችን በሰጋር በቅሎዋቸው 'በቡሊት' ላይ ተቀምጠው ጩቱላን አስከትለው ከቸች አሉና ከለማኞቹ ጥቂት ራቅ ብለው ቆሙ። ወዲያው ጩቱላ የአነገተውን ትልቅ ጥቁር የጠፍር

* በሊት ለባለታሪኩ አባት ለአለቃ ለማ ኃይሉ ከንግሥት ነገሥታት ዘውዲቱ ምኒልክ የተሰጠቻቸው ሽልማት ነበረች።

ኮሮጆ እንዲከፍት ቁልፉን ሰጡትና አንድ ጭብጥ ቤሳ አውጥቶ ለለማኞቹ ሁሉ፣ ለትልቁም ለትንሹም በነፍስ ወከፍ እንዲሰጥ አዘዙት። እሱም አንድ እፍኝ ቤሳ ካወጣና በነጠላው ጫፍ ከቋጠረ በኋላ ኮሮጆውን መልሶ ቆልፎ ቁልፉን መለሰላቸውና ወደ ተከለከልነው ለማኞች፣ አንካሶች፣ ቆማጣችና አይነሥውሮች አመራ። እኔና ወንድሜ አባታችን እንዳያዩን ለማኞቹ ውስጥ ተደብቀን ቆማጣቹን ተከለልን። ጩቱላ ራቅ ብሎ ከመጀመሪያዎቹ ጀምሮ ቤሳውን እያደለ መጣ። እኛም ከጎናችን ባሉት ለማኞች ድራቶ ተሸፍንን ተደብቀን ቤሳው እንዳያመልጠን እጆቻችንን ብቅ ብቅ አድርገን ጠበቅነው። ጩቱላ እያደለ አጠገባችን ደረሰ። እኔ ላለው ቆማጣ አንድ ቤሳ እንደሰጠ፣ ለኔም እጄ ላይ ሊያረግልኝ ከቃጣ በኋላ ደነገጠና ቀጥ ብሎ ቆመ። በመገረም ዓይኑ ፈጠጠ፣ ፊቱ በቁጣ ተለዋወጠ። እኔ ያለውን ወንድሜ መርሐንም ያወቀው መሰለኝ። "ለናንተ ለሁለታችሁ ተመልሼ እሰጣችኋለሁ" ብሎ ሳቅና ቁጣ በቀላቀለ ድምፅ ነግሮን ማደሉን ቀጠለና ከጨረሰ በኋላ ተመልሶ የተደበቅንበትን የለማኝ ድራቶ እየገለጠ ጎትቶ አውጥቶን እጅ እጃችንን ይዞ ለአባታችን አቀረበን።

አባታችን በዚያ በሚያስገመግም ጎርናና ድምጣቸው "እኒህ ውላጆች እዚህ ምን ይፈጥራሉ? "አሉት።

"ከቆማጣዎቹ ጋር፣ እቆማጣዎቹ መሀከል ኮልኩለው ቤሳ ይለምናሉ" አለ ጮክ ብሎ እየሣቀ።

"እዚህ አይደለም። አምጣልኝ፣ እቤት ነው..." ብለው በሊትን ኮርኮር አረጓት። እሷም በቅብጠት እየሰገረች ወደ ቤታችን ገሠገሠች። እኛም እያለቀስን፣ ኩስኩስ እያልን እየሮጥን፣ ጩቱላ እጅ እጃችንን ይዞን ተከተልን። እቤት ስንደርስ እናታችን ሁኔታችንን አይታ ደንግጣ "ምንው? ምን አረጉ?" አለች።

ልጅን ቀጥቶ በማሳደግ ረገድ አባታችን ያላቸውን ጨካኝነት አሣምራ ታውቅ ነበርና ከፋኛ ተጨነቀች።

ከዚያ በኋላ ምን ይጠየቃል? ጩቱላ ሥልጡኑ፣ ጥሩ ጥሩ ረጃጅም የሳማ ዝንጣፊ፣ ቅጠሉ የተንሸረገገውን እየመረጠ አመጣላቸው። አባታችንም "አቅርቡልኝ ያንውላጅ ሁሉ!" አሉ። እጅ እጃችንን እየያዙ ልባችን እስኪጠፋ እግር እግራችንን በሳማው ጠበጠቡን። እኛም "አባብዬ! አባብዬ!..." "እያልን ጮኸን ምርር ብለን አለቀስን። እንባችን እንደጎርፍ በጉንጫችን ተንቆረቆረ።

እናታችን አላስቻላትም። ከወደጓዳ ብቅ አለችና የሳማውን አርጩሜ ከአባታችን እጅ ተናንቃ ነጠቀቻቸው። "ይበቃቸዋል፡-ይሙቱ እንዴት? ተቀጥተዋል፡- አይለምዳቸውም" አለችና ገላግላ እጅ እጃችንን ይዛ ወደጓዳዋ ተመለሰች።

የሳማ አርጩሜ በጥብቆ ለባሹ ድምቡሽ ገላ ላይ ሲያርፍ ምን ምን እንደሚል የሚያውቅ ሰው ቢኖር "ጉድ ነሽ ምንከባር ቅጠል" ያለው እንግዳ ብቻ ነው። አባታችን አለቃ ለማ ጋይሉ ወልደታሪክ" ሸዋ ልጅ ያንዘላገላል" ይሉ ነበር። "አይቀጣም፣ ልጅ ቀጥቶ ማሳደግ የሚያውቅ የኛ አገር ሰው ነው" ይሉ ነበር። አገራቸውን ላስታን፣ ግራ ቀኝ መቄትን፣ አቡን አሮንንና አገረ ጉነት ኪዳነምህረትን እያሞካሽ። እናቱ ልጆቿ ለሥጋቸውም ለነፍሳቸውም ተብሎ ትንንሾቹ በሳማ፣ ትልልቆቹ በሰንሰል በትር ሲገረፉ ይህን ያህል መሟገቷ የሸዋ ሴት በመሆኗ ብቻ ይመስላቸው ነበር - ለአባታችን። ግን አልነበረም። "ገሥጸ ለወልድክ እስመአመ አንተ ለገደገኝ እግዚአብሔር ይገሥጽ" ብሏል ሲራክ ሲሉ እንሰማቸው ነበር-ካደግን በኋላ። ሲተረጉሙትም "ልጅህን ቅጣ፣ አንተ ካልቀጣኸው እግዚአብሔር ይቀጣዋል" ይሉና ሲያትቱ፣ "የእግዚአብሔር ቅጣት ሞት ነው" ይሉ ነበር። በሳቸው አስተሳሰብ ልጅ ሲያጠፋ የሚያስቀይመው አባትና እናቱን ብቻ አይደለም ፈጣሪንም ነው። ይህም ቢሆን፣ አባታችን በኔና በኔ ታላቅ ላይ እንደሌሎቹ በጣም አይጨክኑም፣ ትል ነበር እናታችን። ምክንያቱም ርሕራኄ ላይሆን እርጅና ነው በቧ አስተያየት። እናታችን መውለድ አቁማ ሰባት ዓመት ከሆናት በኋላ፣ ሁለታችን በተለይም እኔ የመጨረሻው በስተርጅናቸው ስለተወለድን፣ አይጨክብንም ትለን ነበር። ለሴት አያታችን ግን ለእምዬ፣ እንዲህ ያለው ሽምግልና ያመጣው ለውጥ ፈጽሞ በአባታችን ላይ አይታያቸውም ነበር። "እሱ! ጨካኝ ነው አረመኔ፣ አምላክ ሲወገር ድንጋይ ያቀበለ" ይሉ ነበር ልጆች ሲገረፉ በእርጅና ምክንያትና ጉልበት በማጣት መገላገልና ማስጣል ሲያቅታቸው። ለዚህ ለአያታችን ክስ የአባታችን መልስም የታወቀ ነበር። 'አባትዎት ሞተው አያትዎ ናቸው ያሳደጉዎ ጌታው?' አለ ደበሎ ለባሽ ተማሪ"። የሚል ነበር።

የእምዬን አስተሳሰብ የሚደግፍ ነገር እኔም በራሴ ላይ ሳይሆን በታላቁ ታላቅና በሱ ታላቅ ላይ ሲፈጸም በሕፃንነቴ አይቻለሁ። በአዲስ አበባው ቤታችን ነው፣ ከናቱ ጋር ከሐረር አዲስ አበባ መጥቼ ገና በጥብቅ ላለሁ። ታሪኩ እንደዚህ ነው...

ማታ ራት ተበልቶ ከመኝታ በፊት አባታችን በዚያ በትልቅ የጎሽ ዋንጫቸው ከቤታችን የሚጠመቀውን የጎጃም ጠላ እየተነገጩ ተዝናንተው ሳለ ጩቱላ ከመተኛቱ በፊት እንደተለመደው ለቡሊት እራቷን ሊሰጥ ድርቆሹ ወደሚከመርበት የጋጣው ክፍል ገብቷል። ጭላማ ቢሆንም የጨረቃዋ ብርሃን በወጋግራው ስለሚገባ በዚያ እያየ ጭዱን ደህና አድርጎ ታቅፎ ሊያነሳ ቢሞክር ማንሳት ያቅተዋል። ከእቅፋ ክብደት የተነሣ። ይገረምና አንዱን እቅፍ ምን እንዲያ እንዳከበደው ለማወቅ ገለጥ ገለጥ ቢያረገው ምን ያገኛል? ሰው! የሞተ ሰው መስሎት ይደነግጥና መልሶ ይጥለዋል። ግን ወዲያው ሰውየው እንቅልፍ የወሰደው እንጂ ያልሞተ መሆኑን ሲያይና በእንቅልፍ ልቡ እንደማቃሰት ሲል ሲሰማ የሱ የራሱ ነፍስ ይመለሳል።

ሰውየውን ተሸክሞ ከጋጣ ያወጣና እልፍኝ አምጥቶ አባታችን ፊት ያጋድመዋል። "ምንድነው? ማነው?" ይባላል በድንጋጤ። "ገብረክርስቶስ ነው ይላል" ጩቱላ። እናቱ ተደናግጣ ከተቀመጠችበት ተነሥታ እያገባበጠች ታየዋለች። ምንም ቁስል ወይም የመደብደብ ወይ የመፈንከት ምልክት ታጣበታለች።

"ምንም አይደል፣ አሁን ይነቃል፣ እንቅልፍ ወስዶት ነው... አሁን ይነቃል። ውሰድና አስተኛው "ትላለች ጩቱላን።

"ተው እንዳትነካው እንቅልፍ አይደለም፣ "ይላሉ አባታችን። "እሱን የወሰደው ሌላ ነገር ነው። መጠጥ ነው..." ይላሉ።

እውነትም የመጠጡ ሽታ ቤቱን አውደት ነበር። ጋሼ ገብረ ክርስቶስ ግን አይሰማ፣ አይለማ፣ እልም ያለ እንቅልፍ ጭልጥ አርጎ ወስዶት ያለበትንም አያውቀው። እናቱ ተጨንቃ መንጎራደድ፣ መንቆራጠጥ ያዘች። ልታነሳውና ወደ መኝታው ልትወስደው ብትሞክር ከባድ ሆነባት፣ አልነሣ አላት።

"ጩቱላ ምን ገትሮሃል... ና አብረን እናንሳው..." ጩቱላ ግን የአባታችንን ትዕዛዝ አክብሮ ገም አለ። ወዲያው አባታችን ትዕዛዝ ሰጡ። እናታችንን ወደጓዳዋ እንድትሄድ፣ ጩቱላ ወደ ጓሮ ሂዶ እሳቸው ከተከሉት ችምችም ያለ የሰንሰል አጥር ደህና ደህናውን፣ ወፍራም ወፍራሙን እያየ አርጩሜ ቆርጦ ቶሎ እንዲያመጣቸው አዘዙት።

ወንድማችን ጋሼ ገብረክርስቶስ የታላቁ ታላቅ ነበር። ታላቁን በሰባት ዓመት ይበልጠዋል። በዚያን ጊዜ ዜማ ይሁን ይማር ነበር።

በወቅቱ አባታችን የቀጨኔ መድኃኒዓለም አለቃ ስለነበሩ ከሳቸው ጋር ሌሊት እቤተሰቢያን እየሄደ እዚያ ቆሞ አድሮ አብሮ ይመለስ ነበር። በዓል ሲኖርም ከሳቸው አይለይም። የቤተክርስቲያኑ ዲያቆናትና አጋፋሪው፣ ሌሎችም ካህናት የአለቃው ልጅ በመሆኑ በልዩ የአድልዎ ዓይን እያዩት ከሌሎች ተማሪዎችና ዲያቆናት የበለጠ ክብር ይሰጡት ነበር። በዚህ ምግባራቸው ያባቱን በጎ ፈቃድ ያገኙ እየመሰላቸው ከሚሰጡት ክብር አብዛኛው ከደጃ ሰላም ዘኔ ጋር ከሚመጣው ጠላና ጠጅ በርከት እያረጉ መለገስ ነበር። ድግሥ ቤትም ለተገዛር፣ ለመርግ፣ ለገዛር ከካህናቱ ጋር እሱም አብሮ እየሄደ ይጋተው ኖሯል። ይህን ሁሉ ግን ከአባቱ ደብቆ ነውና የሚሠራው አልፎ አልፎ ገንዘብ እያለ መሰከሩን የሚያውቁ ከቤተሰቡ ጥቂት ነበሩ። እናቱ ታውቃለች፣ ጩቱላ፣ አይክ፣ በሽንያ... ያውቃሉ። የሁላችን ታላቅ ወንድም ግን ይጠራጠራል እንጂ ሰክሮ አይቶት አያውቅም። አባታችንም አይጠረጥሩም፣ እኛም ሕፃናት ስለሆንን ሰክሮ ምን እንደሆንን አናውቅም። እንዲያውም በትምህርቱ ብሩህ አእምሮ ያለው ስለነበረ፣ በዚያ ላይ ነገር ማጣፈጥ ይሆንለት ነበርና፣ እሳቸውን የሚደፍርና ወሬና ውሸት የሚነግራቸው፣ እንደሌሎቻችን በፍርሐትና በአክብሮት ብቻ ሳይሆን ፍቅርና ድፍረትም በግልጽ የሚያሳያቸው እሱ ብቻ ነበር። ስለዚህ መወደዱን ቤተሰቡ በሙሉ፣ እሱም ራሱ ያውቀው ነበር። አባታችን ቢወዱም መውደዳቸውን መግለጥ ልጅን ያበላሸዋል በማለት አልፎ አልፎ ግብር ቀርቦ ሲበሉ በሚያቀርቡት ጉርሻ፣ ሲጠጡ ከጉሮሮአቸው ከጎሽ ዋንጫቸው ትራፊ በሚሰጡት ጠላ ነበር የሚያመለክቱት። መወደዱን በመታደሉ ወደ መቀናጣትና ወደ መዘባዘን ያደላ ነበር። ይህን የምናየው እኛ ታናናሾቹና ጩቱላ ነበርን። ቢሆንም እንዲያ ጥንብዝ ብሎ ሰክሮ እፈታቸው መተኛቱ አባታችንን ምንም አላስደነቃቸውም። ጩቱላ አርጨሚዎቹን እስኪያመጣላቸው ድረስ በትዕግሥት ጠበቁ። ወዲያው ጩቱላ ጥሩ ጥሩ ወፍራም የሰንሰል አርጨሚዎች መልምሎ አሳምሮ ይዞ ከተፍ አለ። አባታችንም መግረፋቸውን ጀመሩ። መቸም ጉልበታም ነበሩ፣ አጥንተ ሰፊ፣ ባለጡንቻ፣ በቁመት መሀከለኛ ሃኑ ሰፊ... ባለ በሌለ ጉልበታቸው ጋሼ ገብረ ክርስቶስን ወረዱበት፣ ወረዱበት። እሱ ግን ምንም አይሰማ። ምንም እንዳልሆነ፣ ዝምብ እንኳን እንዳላረፈበት እንቅልፋን ይለጥጥ ነበር። አልፎ አልፎ ብትሩ ሲበዛበት እንደ መገላበጥ፣ እንደ መንጠራራት ይልና ተመልሶ ይረጋጋል።

የጠጣው መጠጥ እንቅልፍ ከማስወሰድ በላይ በፍጹም አደንዝዞታል፣ አይሰማም አይለማም።

አባታችን ብለው፣ ብለው፣ ብለውት አቆሙ። ደከማቸው አበቁ ስንል፣ ያቆሙት ደክመዋቸው ሳይሆን አርጨሚው ሁሉ በተገራፈው ላይ ተሰባብሮባቸው ኖሯል። ጩቱላን የማይረባ አርጨሚ በማምጣቱ ገሥፀውና ገላምጠው ራሳቸው አንጀታቸውን የሚያርሰውን ግንድ ቆርጠው ሊያመጡ ምንጥቅ ብለው በጨለማው ወደ ጓሮ ወጡ። ሲወጡ ግን አስጠንቅቀው ነው እንዳያመልጥ። "ያመልጥና የለቀቀው ሰው በገመዱ ይገባል" ብለው ነው ነጠላ ጋቢያቸውን ሳይደርሱ በእጅ ጠባባቸው የወጡ። እዚህ ላይ ታላቅ ወንድሜ ጋሼ መዓዛ ያን ጊዜ የጽህፈት ሚኒስቴር ጽሐፊ ሠራተኛ ነበርና ከውጭ አምሸቶ ለመኝታ እቤት ሲገባ በዚህ በሚያስገርም ሁኔታ ላይ ይደርሳል። እናቱ ከጓሮ ሮጣ ወጥታ ታሪኩን ባጭሩ ታስረዳለች። "ይሞታል አንድ ነገር ማድረግ አለብን" ትለዋለች። ጋሼ መዓዛ አባታችን ሳይመለሱ "ቶሎ ውህ አምጡ" ይላል። ቀዝቃዛ ውህ ይመጣለታል። የእንቅልፋችን ራስ ቀና አድርጎ ያፈስበታል፣ ፊቱን ይነዝረዋል። ጉንጩን በቀላል ጥፊ ይጠፈጥፈዋል፣ ራሱን ይወዘውዘዋል፣ ሰውነቱን በጠቅላላ ያርገፈገፈዋል። ከዚህ ሁሉ በኋላ "የአቶ እንቅልፍ" ዓይኑ ይገለጣል። "ምንድነው? ምንድን ሆኖችሁ? የት ነኝ?" ይላል። ታላቃችንም "ተነሥ ጥፋ፣ ይገሉሃል... "ብሎ ደግፎ ያነሣና በጓሮ በር ገፍትሮ ያስወጣዋል። ድራሽህ እንዳይገኝ ብሎ። ከዚህ በኋላ ሁሉም "እፎይ" ይላሉ። እናቱ አባቱን "እብድ ናቸው" ትላለች፣ ታላቃችን ይስማማል። ጩቱላ እንዲህ እንደሚያደርጉት ባውቅ አላመጣውም ነበር፣ እዚያው እጋጣ ቢያድር ይሻለው ነበር" ብሎ ይፀድቃል። "ይህን ማሰብ በፊት፣ ሳይሆን ነበር። አሁን ምን ያረጋል" ትለዋለች እናታችን በምሬትና በንዴት። ቢሆንም አባታችን ሌላ ተጨማሪ ወፍራም አርጨሚ ይዘው እንደሚመጡ ስለታወቀ እፎይ የተባለውን ያህል ሥጋትም ነበረበት።

ወዲያው ብቅ አሉ። እሳት ለብሰው፣ እሳት ጎርሰው። ቢያዩ ሰካራም እንቅልፋም የለም። "የት ነው?" አሉ በሚያስፈራ ጎርናና ድምፃቸው ማን ለቀቀው? የለቀቀው በገመዱ ይገባል ብያለሁ! ኋላ አውጡ" አሉ። ጩቱላን "አንተነህ ወይ?" አሉት። አልመለሰም፣ ግን ነኝም አላለም።

ታላቃችንን "አንተ ነህ?" ብለው ጠየቁት። አዎ ነኝ አላለም።
" የጠገበ ጎረምላ አዘንግቶ አምልጠኝ ሄደ። ታግዬ አልቻልኩትም፣ ቅጣቱም ይበቃዋል አልተረፈም" አላቸው።

" አንተ ነህ የለቀቅኸው" አሉና መልሱን ሳይሰሙ እንደቆመ ባመጡት አርጨሚ፣ ዘንግ በሚመስል የሰንሰል ዱላ እግር እግሩን

ይጠበቁት ጀመር። ታላቃችን እንደኔ " ደጋን እግር" አልነበረምና አጠር ብለው ደንደን ያሉት የእግሩ ባቶች ቅርጽ በጊዜው ለሚለብሰው ጠባብ ሱሪ የተሰማው ነበሩ። ሱሪው እስኪተለተል ድረስ ገረፉት፣ ጠበጠቡት። ዕድሜው ወደ ሰላሣ ዓመት የሆነ የመንግስት ሠራተኛ፣ ዜማና ቅኔውን ተምሮ ፈረንሳይኛ የሞካከረ ነው። ሲታገላቸው፣ ሲያመልጣቸው፣ እጃቸውን ሲያዛቸው ለጥቂት ጊዜ በትዕግስት ዱላውን ቻለው። ጠና ሲልበት "እረ እባክዎ እኒህ ሰውዬ ምን መሆናቸው ነው... እረእባክዎ፣ አብደዋል እንዴ?... " ይል ጀመር። እሳቸው ግን ምንም ሳይሰሙ ሙልጭ አርገው ከጠበጠቡት በኋላ ያመጡት አርጨሜ ሁሉ ተሰባብሮ ሲያልቅና የልባቸው ሲደርስ ቁና ቁና እየተነፈሱ ጋቢያቸውን ደርበው፣ ጨርቃቸውን ካፍንጫቸው ሰቅለው አኩርፈው ተቀመጡ። ንዴታቸው ግን ገና ፈጽሞ አልበረደም። ታላቃችንም ምንም ሳይል ፊቱን አዙሮ ወደ መኝታ ቤቱ አመራ። እናታችን ዓይኗን ጦር አርጋ አባታችንን ከላይ እታች አየቻቸውና ተከትላው ወጣች። እኔም ሕፃን ስለነበርኩ ይኸን ሁሉ ማየውና የምሰማው ገና በጊዜ ከተኛሁበት አልጋ ወርጄ፣ በቡልኮ ተሸፋፍኜ፣ አልፎ አልፎ በመዝጊያው ጭላንጭል አፍንጫዬን ብቅ እያደረግሁ ነበር። በኋላ እናቱ ስታወራ እንደሰማሁት ታላቃችን ለብዙ ቀን አባታችንን አኩርፏቸው ኖሮ ኖሮ ነው ያነጋገራቸው። ሰካራሙ እንቅልፋም ግን መስከሩን ለጊዜው ቢተውም ከናካቴው አልተገላገለውም። አባታችንም በዚህ ቢያዝኑበትም ውስጥ ውስጡን መውደዳቸውን ግን እስከመጨረሻው አልተውም። ጋሼ ገብረክርስቶስም መጠጣቱን አላቆመም። ጠላ ወይም ከሁለት ብርሌ ያልበለጠ ጠጅ፣ እቤት ወይም እወዳጅ ቤት የወጣ ሥራሥር ያልገባበት ንፁህ የእህል አረቄ ሲሆን ይጠጣል። ሁለት መለኪያ ብቻ። በእሳቸው ዘንድ ከሁለት ማለፍ ሆኖምነት ነው። እንግዳ እቤት ይመጣና ጠላ ወይም ጠጅ ይቀርብለታል። አንድ ይጠጣል አንድ ይደገመዋል፣ ሶስተኛውን እምቢ ሳይል ከተቀበለና ጨልጦ ከጠጣ በሆኖምነት ይጠረጥሩታል።

አንድ ጊዜ ከጠላት ወረራ በፊት ነው፣ ግቢ ግብር ላይ ከጠላና ከጠጅ በኋላ ያረቁ ግብዣ ለመኳንንቱ ሲወርድ አለቃም ነበሩና አረቁውን ይዞ አሳላፊ ሲመጣ ሌሎች እየተቀበሉ ሲጠጡ እርሳቸው እጅ ነስተው "ይበቃኛል አልተበልላም" ብለዋል። ይህ በወሬ ወሬ እንጉሡ ጆሮ ይደርሳል። ንጉሡ ነገሩን ለማረጋገጥ ይሁን እምቢተኝነታቸውን ለመፈተን፣ አሳላፊው እንደገና እንዲመለስና ለየት ያለ አረቄ ከንጉሡ ከረሳቸው መሶብ እንዲያቀርብላቸው ያደርጋሉ። አባታችን በበኩላቸው አንድ ብርሌ ጠላ፣ አንድ ብርሌ ጠጅ ጠጥተው ሁለት ሞልተዋል። በዚያ ላይ ሶስተኛ ያውም አረቄ፣ ያውም የፈረንጅ

መጠጥ መድገሙ የማይታሰብ ነው። ስለዚህ እንቢኝ፣ አሻፈረኝ ብለው በውግኔያቸው ፀኑ።

የሥነ ሥዕል ዝንባሌ በኃይል የያዘኝ ከጣልያን ጦርነት በኋላ አገር ተረጋግቶ በሕዝቡም ላይ የፋሽስት ቀምበር ከተማነ በኋላ ነበር። እርግጥ ከጦርነቱ በፊት እሠራቸው የነበሩት የመረጋጋ ጭቃ በሬና ላሞች፣ በግና ፍየሎች ለዚህም መንስዔ ናቸው። ግን ያ በጭቃ፣ ይኸ በወረቀት፣ በርሳስና በኮፒ እርሳስ እንዲሁም ልዩ ልዩ ቀለም ባለው እርሳስ በመሆኑ የተለየ ምዕራፍ ይይዛል።

ጣልያን ገባ። መላው ቤተሰባችንም ከተማው /ሐረር/ ከመያዙ በፊት ከሮ ወደሚባል፣ ወደ ፊታውራሪ ዓለ ይማሙ ቀላድ ተሰደን ሄድን። ከዚያ ግድያውና ዝርፊያው ጋብ ብሎ ከተማው መረጋጋቱን ስንሰማ ወደ ሐረር ተመለስን። ቆይቶ ጣሊያኖች ተማሪ ቤት ከፈቱ። ለፈረንጅ ልጆች ለብቻ፣ ለአበሻ ልጆችም ለብቻ። በመጀመሪያ ግን ወላጆች ልጆቻቸውን ወደ ጣልያኖች ትምህርት ቤት ሊሰዱ አልፈለጉም። አባታችንም ከተቃዋሚዎቹ ቀንደኛው ነበሩ። በኋላ ግን ጣልያኖች በተለይ የከተማውን ትላልቅ ሰዎች ልጆች በ"ካራቢኒሪ" ወታደር ፖሊስ እያስገደዱ ስላስገቡ አባቱም ሊያግዱን አልቻሉም። ስለዚህ እኔና ትልቁ ወንድሜ መርሐ "ባሊላ" ትምህርት ቤት ገባን። ለሰልፍ የሚሆን የካኪ ሸሚዝ፣ ቁምጣ ሱሪና የካኪ ቆብ አጠለቅን። አንገታችን ላይ ሰማያዊ መሐረብ እንደ ክረባት ታሠረልን። "አቢቺዲን" ቆጠርን፣ "የፋታታኔራ" ን ዘመርን። "ዱቺ ዱቺ ኪ ናን ሳፕራ ሞሬራ" የሚለውን፣ የ"ሮማ ሪቪንዱካ ሊምፔሮ"ን መዝሙር አጠናን። ዜማውን ወደነዋል፣ ትርጉሙ ግን አይገባንም።

በ "ባሊላ" ትምህርት ቤት አራት መደብ ሂሳብ፣ የእጅ ጽህፈትና ንባብ ያስተምሩን ነበር። ስዕልም በዚያው በደረጃው ያስተምሩን ነበር። ዋናው ነገር እዚህ ላይ ነው። እርሳስ እንደልብ ነው፣ ወረቀቱ እንደልብ ነው። ኢጣልያንኛ የምንማርበት መጽሐፍ/Text Book/ በውስጡ ያሉት ልጆችና አዋቂዎች ስም የእስላም ቢሆንም በልዩ ልዩ ቀለም ያጌጡ ስዕሎች ነበሩበት። የሥዕል ዝንባሌዬ በዚያን ጊዜ ነው ያየለው። በክፍል ውስጥ የሥዕል ትምህርት ሲያስተምሩን እስላላሁ፣ ከክፍል ውጪ እመሬት አሸዋ ላይ እስላላሁ፣ በሚዳው ሁሉ እስላላሁ። እቤት ተመልሼም ሥዕል-ሥዕል ብቻ ሆነ ሥራዬ።

አንድ ዓመት ይሁን፣ አንድ ዓመት ከመንፈቅ ካስተማሩን በኋላ ጣልያኖቹ ጨረሳችሁ አሉን። ዳቦ ዳቦ፣ ሰፊድ ሰፊድ የሚያካክል "ፓጂላ" የተባለ በቀለም ያሸበረቀ የምስክር ወረቀት

ሰጥተው ከተማሪ ቤት አሰናበቱን። አባታችን በአጭሩ በመገላገላችን ደስ ብሏቸዋል። እኛ ግን ሰልፉ፣ የሰልፍ ልብሱ፣ መዝሙሩ ስለቀረብን ቅዝብ ብለን ነበር። እኔ ግን ነጋ ጠባ፣ ረፈደ መሸ፣ ሥዕል ነው፣ መሞጫጨር ነው፣ መሳል ነው። ወረቀቱ አሁን እንደ" ባሊላ" ተማሪ ቤት እንደልብ ባይሆንም የጋዜጣው ቁራጭ፣ ደብተር፣ ያም ሲታጣ የደለለ አሸዋ አለ። መሳል ብቻ ሆነ። እናታችን ይህን እያየች፣ ሟቹ ወንድማችን መልኩ ትዝ እያላት፣ እሱም እንደዚሁ ስዕል መሳል ይወድ እንደነበረ ታስታውሰና፣ እኔም እንደሱ በመሆኔ ስትተካካ አያት ነበረ። ምክንያቱ ያንዬ አልገባኝም። ሟቹ ወንድማችን የታላቁ ታላቅ ታላቅ ነበር። በአሥራ አራት ዓመቱ እቤተክርስቲያን ቅኔ ማንሌት ቅኔ ሲቀኝ በቁመቱ ማጠር ምክንያት አፋ እተመራው ጆሮ ሊደርስ ባለመቻሉ ግልገል ከበሮ ደፍተው እዚያ ላይ እየቆመ መቀኘቱ ይነገርለት ነበር። የሞተው ግን ገና በአሥራ ስድስት ዓመቱ፣ ያውም እናትና አባቱ አዲስ አበባ ሔደው ሳለ በሌሊቶት በመሆኑ ስሙ ሲነሣ ሐዘናቸው እጥፍ ድርብ ነበር። በኋላ እንደተረዳሁት ታዲያ እናቱ በኔ ሥዕል መሳል መውደድ የምትተክዘው እኔም እንደሱ በመሆኔ፣ እንደሱ ዓይን እንዳልገባና በልጅነቱ እንዳልሞትባት እየፈራች ኖሯል። ይህንን ግን በጊዜው ለኔ አልነገረችኝም፣ ብትነገረኝም አይገባኝም። ሟቹ ወንድማችንን መልኩ ለማን እኔና መርሐ አልደረስንበትም። ስለዚህ ትዝ አይለኝም። እናቱ ግን የሞተው አንተ ከተወለድክ በኋላ ነው ትለኝ ነበር።

አባታችን ሥዕል ስለመውደዱ፣ ስለ ሥዕል መሳል ሱሴ ያላቸው አስተሳሰብ ግልጥ ያለ ነበር። ሙሉ ጊዜዬን በዚያ ላይ ስለማውል፣ አንዳንዶቹ ቀኑን ውደቦት ማታውን ስለማመሽበት ጊዜዬን በሥዕል ላይ ማጥፋቱ ሌላውን ትምህርቴን እንዳላጠና እንቅፋት ይሆናል ብለው ይሰጉ ነበር። መጀመሪያ ወረት ነው፣ ያልፍለታል ብለው ብዙ ጊዜ ታገሡ፣ በኋላ ግን ቢያዩ ቢያዩ ሱሴ አልለቅህም እንዳለና እንደተቆራኘኝ ተረዱ። ከሥዕል ሱስም፣ ቁራኛም ለመገላገል ያላቸው መፍትሔ ለመጠጥ ሱስ ከሚያደርጉት የተለየ አልነበረም። ያው "ግሥጾ ለወልድክ" ነው፣ አርጨሜ ነው፣ ብትር ነው። ይሁን እንጂ እንደድሮው፣ እንደኛ ጊዜ እንዳይማቱ ብዙ የሚያግዳቸው ነገር ተፈጥሮ ነበር። መጀመሪያ ጣልያኖች ለኛ ለሕፃናቱ በማሰብ አባት ልጁን ሲማታ ቢያዩ አባትየውን እነሱ ይደበድቡታል። ልጁ አባቱ መታኝ ብሎ "አካራቢኒሪ" አቤት ቢል አባትየውን አሰረው ያንገላቱታል። አባት ልጅን ይረግማል፣ ከቤቱ ያስወጣል፣ ልጁ ከቤቱ ወጥቶ ወይ የጣልያን የቤት አሽከር ይሆናል፣ ወይም በዕድሜ ከፍ ያለ እንደሆነ ለትሬንታኳትሮ ነጂ ጣልያን አውታንቲ ረዳት ሆኖ ይቀጠራል። አሊያም አዲስ በተከፈቱት የጣልያን ምግብ ቤቶች -

"ሬስቶራንት" ባንዱ አሳላፊ ይሆንና ይባስ ብሎ ያሳማ ስጋ ይበላል። ይህ ዓይነቱ ነገር በጣም የተለመደ ሆኖ ነበር። እንደ ዱሮው መማታቱ፤ ልጅን መቅጣቱ ልጁን የአሳማ ሥጋ አስበልቶ በፍሱም መበደል ሆነ። ታዲያ አባባም በዚህ ተቸግረውና ግራ ተጋብተው ግለ የፍስሐ ባዩና የአባቱ ጠብ ከተማውን አናጋው።

ፍስሐ ባዩ የአደሬ ጢቆ ስላሲ ቄስ፣ የመምሬ ባዩ ልጅ ነው። ዓደኞችን ነው። እንደኔ ቀጫጫ፣ ቀጭን ሣይሆን አጠር ብሎ ድምቡሽ ያለ ወፍራም ልጅ ነበር። ምን እንዳጠፋ አይታወቅም አባቱ አንድ ቀን በሰንሰል አርጨሜ ቸብ-ቸብ አርገውት ኖሮ ከቤት ይጠፋና ይወጣል። ጥቂት ቀን ከደረጃ አዳሪዎች ጋራ ካደረ በኋላ ከቤተክርስቲያናችን ፊት ለፊት በስተምዕራብ ባለው የአደሬ ጢቆ አደባባይ፣ አዲስ በተሠራው የጣልያን "ሬስቶራንት" (ምግብ ቤት) "ካሜሪየሪ" / አሳላፊ / ሆኖ ተቀጠረ። ነጭ መብሩት ኮትና ሱሪ፣ በቀይ ጥለት ያሸበረቀ "የካሜሪየሪ" የሥራ /ደንብ/ ልብስ ለብሶ አዲስ የመጣ "ፓስታ" የሚባል የጣልያን ምግብ እየዋጠ፣ ፋርኖውን እየገመጠ፣ "ሚኒስትሮኒ" የሚባለውን ሾርባውን እየሰለቀጠ እኛን ሣይቀር አስቀንቶንና አስጎምጅቶን ነበር። አንዳንዴም ተደብቆ፣ ሹልክ ብሎ ይወጣና እሱ ካገኘው በረከት ለኛም ለዓደኞቹ ያቀምሰን ነበር።

ፍስሐ፣ ምንም እንኳን እሱ ቢምልም ቢገዝትም፣ ያሳማ ሥጋም ይበላል የሚል ሐሜት በሠፈራችን በሰፊው ተነገቶ ነበር። ስለዚህ ሥጋ ደብቆ አምጥቶ ሲጋብዝ እንቢ እንል ነበር። ፓስታና መከሮኒ የተባለውን አዲስ ምግብ ግን እያጣጣምን ነበር የምንበላው።

ፍሥሐ ከዚህ ከምግብ ገነት ገብቶ አማረበት፣ ፊቱ ደነበጨ፣ ወዛ አካላቱ ወፈረና ቂጥ አወጣ። መቼም ጣልያኖች ልጅ ይወዳሉና፣ የ "ሬስቶራንቱ" ባለቤትም ጥቂር "እንዲጂኖ" ቢሆንም ፍስሐን በዚያው በደረጃው ወደደው። አባቱ ግን ልጃቸውን አንጉል ደብድበው ከቤት እንዲወጣና የቄሱ ልጅ የጣልያን የወጥቤት አሽከር እንዲሆን በዚያ ላይ ያሳማ ሥጋ እንዲበላ በማድረጋቸው ላይ ላዩን ቢፎክሩና ቢደነፉም፣ "እጁን ይገራ ነው የማመጣው፣ እዚያ እጣልያን ወጥሶ ጉያ ተደብቆ አልያዝ አለኝ" እያሉ ቢያስፈራሩም፣ ውስጥ ውስጡን በሠሩት ሥራ መጸጸታቸውን ግን ከፈታቸው ላይ እናየው ነበር። መምሬ ባዩ አንድ ቀን እንደተለመደው ልጃቸውን መክረው ተቆጥተው ወደቤት ለመመለስ፣ ካስፈልገም አባብለው ለመውሰድ "የሬስቶራንቱ" ባለቤት እንዳያያቸው ተደብቀው በጓሮ በኩል ይዘልቁና ፍሥሐ ሆዩ የፓስታውን ሣህኖች በከንዱ ላይ ደርድሮ ከማድቤት ወደ ምግብ ቤት

ሲራወጥ በሹክሹክታ ይጠሩታል። እሱም መጀመሪያ እንዳልሰማ "ምን ትፈልጋለህ? እቤት እንደሆነ አልመጣም ብዬሃለሁ" ይላቸዋል። እሳቸውም "የለም ልወስድህ አይደለም የመጣሁት፣ ልጠይቅህ ነው። እናትህ ልካኝ ነው" ይሉትና ጠጋ ሲል የገዙለትን ማባባያ ከረሜላ ይሰጡታል። እሱም ያቺን አፉ አድርጎ ሲጫወቱ ሳለ አባቱ ቀስ አድርገው ወደቤት የመመለሱን ነገር ያነሱበታል። እሱም የጣልያን ፓስታና መከሮኒ ጥሞት ኖሮ ከዚያ ላለመሳቀቅ ሲል አሁን ሥራ ስለያዘና እሳቸው አባቱ በቅስናቸው ከሚቀበሉት ደመወዝ የበለጠ ደህና ደመወዝም ማግኘቱን፣ እንዲያውም ቤት ውስጥ የሚቸግራቸው ከሆነ ሊረዳቸው ፈቃደኛ መሆኑን ይገልፃላቸዋል። እዚህ ላይ ብልጥ የሆኑ መስጳቸው "በል መሄዴ ነው ሸገኝ" ብለው ልጃቸውን ከ "ሬስቶራንቱ" አጥር ጥቂት ፈቀቅ እንዲል ካደረጉ በኋላ ጭምድድ አርገው ይይዙና በግድ ወደቤት ይጎትቱታል። ልጁ ላለመሔድ ይተናነቃል፣ ይታገላል። ግን ሕፃን ነውና በጉልበት አልቻላቸውም። እንዳይወስዱት ሲታገል እመሬት ይወድቃል፣ እሳቸውም አዲስ እንደተቆረጠ እንጨት አቧራ ላቧራ ይጎትቱታል። ልጅ ይጮሃል። ይህ ሲሆን እኔና ዓደኞቼ ቆመን እናይ ነበርና፣ ባባትየው ላይ ፈረድን። ይህንዬ ፍሥሐ ሲጨንቀው ጊዜ "ሲኞር ማሪዮ! ... ሲኞር ማሪዮ!" ብሎ ጮኹ። ሲኞር ማሪዮ የሬስቶራንቱ ባለቤት ነው፣ ከነሽርጡ ከተፍ አለ። ወፍራም፣ ሆዱ የገፋ፣ ጡንቻው ያፈረጠመ፣ ደንደሳም ነጭ ነው። "ኬ ኮባ ቼ?" አለ። "ምንድነው? ምን እየተደረገ ነው?" ማለት ነው። ፍሥሐ እያለቀሰ የሚጎትቱትን ቄስ" ባ ቦ" ናቸው ብሎ በጣቱ አመለከተ። ብዙ እንዳይናገር የጣልያን እፍ አያውቅም፣ እኛም እናውቅም። "ቮሌራ እንዳሬ ቮያ ሜ" ሲል አከለበት። ማርዮ ወዲያው ነገሩ ገባውና ዘሎ መምሬ ባዩን በፑኞ" ቡጢ መንገጭሌያቸውን አላቸው፣ ተንገዳገዱ ግን አልወደቁም። በግራ እጁ ሲደግግባቸው ግን ተዘረሩ። እወደቁበት ረግጡ ረግጡ ጥጏቸው ፍስሐን እጁን ይዞ፣ አስከትሎ ሂደ። እኛም የሆነውን ካየን በኋላ ርጠን ወደ የቤታችን ገባን። መምሬ ባዩም ብዙ ጥርስ ረግፏቸው፣ ብዙ ቀን ታመው ተኙ።

የከተማው ሰው "ጉድ" አለ፣ መምሬ ባዩ በግድ ልውሰድ በማለታቸው ተሞኙ ቢባልም ጣልያን ጠርቶ አባቱን በማስደብደቡ ፍስሐ ባዩን ያልረገመው አልነበረም። አባታችን ግን ፍስሐን እንደሰው ሁሉ አላወገዙም፣ መምሬ ባዩ ልጁን ከሕፃንነቱ ባርጨሜና በቁንጢጥ ቀጥቶ ባለማሳደጉ ነው ይህ የደረሰበት ብለው ባባትየው ላይ ነው የፈረዱ። ቢሆንም እኔን ከሕፃንነቴ ጀምሮ ቀጥተው ያሳደጉኝን የመጨረሻውን ልጃቸውን ከተቆራኘኝ የሥዕል መሳል ልክፍት ለማሳቀቅ ሲሉ በአርጨሜ ለመጠቀም አልሞከሩም። ሥዕል

ስሞኑጫጭር ሲያዩኝ በመቆጣትና ከዘራቸውን አንስተው በማስፈራራት ብቻ ድምጥጫን ያጠፉ ነበር። ነገሩ ግን ዝንጀሮ እንደመጠበቅ ያለ ሆኖባቸው ነበር። ዘወር ሲሉ እኔ ሥዕል መሞጫጨሬን እቀጥላለሁ፣ ሲመጡብኝ እሸሻለሁ። እናቱ "ምን አለበት? ተውት ይሥራ፣ እንደሌሎቹ ገበጣ ከመጫወትና ኳስ ጨዋታ ብሎ ሲራገጡ ከመዋል ይሻላል" ስትላቸው "ትምህርቱን ያስዘነጋዋል፣ የቃል ጥናቱን ያስረሳዋል" ይሉ ነበር አባታችን። "የባለሀንን ትምህርት እንደጨረስን ወዲያው የዜማ ትምህርት አስጀምረውን ነበርና/ ከጣልያን መግባት በፊት ዜማ ከየኔታ ገብረአምላክ ዘንድ መጀመራችን ትዝ ይለኛል። የቃል ጥናቱ ከውዳሴ ማርያም ጀምሮ አርባእት ማርያም ዜማ ነበር። በሥዕል የተነሣ እንደ ዱሮው፣ እንደኛ ጊዜ በምር እንዳይገርፉኝ የፍስህ ባዩን አላማ በሊታነት ነገር ስለሚያውቁ ምን እንደሚያደርጉኝ ቸግሮአቸው ነበር። እኔ ደግሞ ገና ከህፃንነቴ ጀምሮ እንደላቸው ግልፍተኛ ባልሆንም አንጉል ቁመኛና ደረቅ፣ ከራራ ስለነበርኩ፣ በዚያም ላይ ብልጠት ያለኝ በመሆኔ የሚያደርጉኝ ጨንቋቸው ነበር። እንዲህ ሆነን ሁለታችንም ተፋጠን ሳለ ያልታሰበ ሰው ገላጋይ ተገኘ። ገላጋይዋ ወ/ሮ ፍስሐ ያየህ ይራድ ነበሩ።

ወይዘሮ ፍሥሐ ሐረርጌ ውስጥ ያንድ አውራጃ አገረ ገዥ የነበሩት የፊታውራሪ ተሰማ ባንቱ ሚስት ነበሩ። ባላቸው ፊታውራሪ ተሰማ ውጋዴን ዘምተው ከጣልያን ጦር ሲዋጉ ሞተዋል። ስለዚህ ጣልያን ሲገባ ሚስትየዋ ከባላቸው የሹመት አውራጃ ወደ ዋናው ከተማ፣ ወደ ሐረር መጥተው በድራዳዋ ጠኩል አድርገው ወደ አዲስ አበባ ለመሔድ ያስቡ ነበር። በዚያን ወቅት ግን የባቡሩ መሥመር የኢጣልያን ወታደሮችን ማመላለሻ ሆኖ ስለነበረና መንገዱም ስላልተዘረጋ ሐረር ሰንብተው ነበር። ከጦርነቱ ድብልቅልቅ በኋላ ጣልያኖች ወደ ከተማ ገብተው የብዙውን የአበሻ ግቢ ስለያዙት የቤት ቸግር ነበር። የኛን ቤት እንኳን የታንከኛ ወታደሮች ለሶስት ወር ያህል ከነታንካቸው ይዘውት ቆይተው በኋላ ለቀው ሲሄዱልን ነበር ተመልሰን ለመግባት የቻልነው። ወይዘሮ ፍስሐ ግን ሐረር ከተማ ውስጥ ቤት ስለሌላቸው ከነታንካቸው የሚጠጉበት አጥተው ተቸግረው ሳለ አባታችን በኛ ግቢ እንዲዳበሉ ፈቅደውላቸው አብረውን ተቀምጠው ነበር። ወይዘሮዋ የቀለጡ ሞጃ ነበሩ፣ የቀለጡ ስል ዘራቸውን፣ ብልጽግናቸውንና ጌትነታቸውን ብቻ ሳይሆን ስባታቸውንና ውፍረታቸውንም በማስታወስ ነው።

ደባላችን ብስል ቀይ ናቸው፣ እናቴም የፈረንጅ ክልስ ትመስላለች። ሁለቱ ጥብቅ ወዳጅ ሆኑ። አባቴም በባላቸው ሞት ያዝነላቸዋል፣ በመኳንንት ዘርነታቸው የተለየ ከበሬታ ያላዩዋቸዋል።

ይበልጥ የወደዱቸው ግን ለፍልሰታ ጾም አባታችን ሌሊት በአሥር ሰዓት ገደማ ካልጋቸው ይወርዱና ጋቢያቸውን አጣፍተው መደብ ላይ ተቀምጠው የየዕለቱን የውዳሴ ማርያም ትርጓሜያቸውን በዚያ ጉልህና ጎርናና ድምፃቸው በጨለማ ውስጥ ሲያሾጉገደጉዱት ወይዘሮ ፍስሐ ሰምተው ኖሮ እሳቸውም እንዳባታችን ወደ ቤተክሲያን በማለዳ ስለሚሔዱ ሌሊት እየመጡ የውዳሴ ማርያሙን ትርጓሜ እንዲሰሙ አባቴን ስለለመደቸው ነው። አባቴ በዚህ ተደስተው ፈቅደውላቸው፣ በየሌሊቱ ትርጓሜውን ከመጀመራቸው በፊት አሸከር ልከው ያስቀስቅሷቸውና እስኪመጡ ድረስ ከበስመአብ ጀምረው ጸሎተ ሐይማኖት ይዘው ሌላ ሌላ ጸሎት ሲደግሙ ይቆዩና ወይዘሮ ፍስሐ ሲገቡና ሲቀመጡ የውዳሴ ማርያም ትርጓሜያቸውን ይጀምሩ ነበር። እናቴ ግን ዕድሜ ልኳን የለመደቸው ስለሆነ ካልጋዋ እንኳን አትወርድም ነበር። እሳቸው ሲተረጉሙ እሷ በመኝታ ቤት እንቅልፏን አታስታጉልም ነበር። እኔና ታላቁ መርሐም እንደሷው ነበርን። የምንተኛው ከባሏና ከእናታችን ጋር ባንድ ክፍል ስለሆነ እኛም ያለ ውዴታችን በፍልሰታ የውዳሴ ማርያምን ትርጓሜ እንደተጋደምን እንሰማ ነበር። ግን ትርጓሜውን ብዙ ጊዜ እንቅልፋችን ያሸንፈው ነበር። ጣልያኖች ከመግባታቸው በፊት የሐዲስና የሃይማኖት አበው ትርጓሜ ጧት በማለዳ ለደቀ መዛሙርታቸው ሲያሄዱም እንደዚሁ ነበር፣ ግን ይኸን የሚያደርጉት እመኝታ ቤት ሳይሆን በእልፍኝ ስለነበር የውዳሴ ማርያሙን ያህል ከእንቅልፋችን ጋር አይቃረንም ነበር።

አባታችን ውዳሴ ማርያም ሌሊት ሲያሄዱ እናታችን ካልጋ ወርዳ ባለመስማቷ የሚሰማቸውን ቅሬታ አልፎ አልፎ እንደቀልድ ባለ ተግነፅና ምክር ሳይነግሯት አልቀሩም ነበር። እሷ ግን ስትመልስላቸው "መስማቱን እሰማለሁ ካልጋ መውረዱ ግን አይሆንልኝም" ነበር የምትለው። በቁም ነገሩ ግን እናቴም በበኩሏ በፍልሰታ ጊዜ ማታ ማታ ከመተኛቷ በፊት እምዬንና የቤት ሴት ሠራተኞቹን ይዛ "አ ማርያም" የተባለውን የአባ ወልደጊዮርጊስን የአማርኛ ድርሰት ታደርስ ስለነበር ሌሊት ባለመነሣቷ በበኩሏ ቅሬታ የለባትም ነበር። እናታችን የቤታችንን ሴቶች እምዬን፣ ትልቁን በሸንያን፣ ትንሿን በሸንያን አይክሬና ልጇን ትርፌን፣ አመለወርቅን በዙሪያዋ አድርጋ፣ "መርኔ ይሙት"ን ጨምራ " አ ማርያም! ባሪያሽ እለምንሻለሁ ስሚኝ አንድ ጊዜ ቀርቦሽ፣ አጠገቤ ቁመሽ፣ ብርቱ ጉዳይ አለኝ ላንቺ የምነግር ፤ አ ቸሪቷ ተመላለሽ ሌሊት" እያለች በመንፈማዊ ዜማ የፍልሰታ ፀሎቷን ሲታደርስ እኛም ልጆቹ ከሌሎች ጋር አብረን እናዜም ነበር። ዜማ ስላለበት ካባታችን የግዕዝ ትርጓሜ ጸሎት ይልቅ የናታችን ነበር ለኛ የሚጥመን። ከዜማው በቀር አጠር ያለ ስለሆነም እንወደዋለን።

ወይዘሮ ፍሥሐ ግን በዘመኑ የተማሩ ከሚሳሉት ሴቶች አንዷ ስለነበሩ በትምህርታቸው ከእናታችን ከፍተኛ ማለት እንደሷ የተፃፈውን ማንበብ ብቻ ሳይሆን ራሳቸውም በገዛ እጃቸው መፃፍ የሚችሉ ስለነበሩ ማታ ወደሷ ጸሎት አይመጡም ነበር። በዚህ ወደዋቸው ለእሳቸው ሲሉ አባታችን ውዳሴ ማርያምን የሚያሂዱት እንደወትሮው በመኝታ ቤት ሳይሆን በእልፍኝ ሆነ። እንደሳቸው ላሉ ለትላልቅ ሴት ወይዘሮዎች ውዳሴ ማርያም ማስማትን ግን እምብዛም ከክብር አይቆጥሩትም። ለንግሥት ዘውዲቱም ውዳሴ ማርያም ያሂዱ ስለነበር ንግሥት የወርቅ መቋሚያና የወርቅ ጽናጽል ሽልመዋቸው ነበር። ስለዚህ በእንግድነታቸው፣ የመኳንንት ዘር በመሆናቸውና በትምህርታቸው በተለይም በሃይማኖታዊነታቸው በዚህ ሁሉ ሃቢያ ወይዘሮ ፍሥሐ በአባታችን ዘንድ ቃላቸው ተሰሚነት ነበረው። ልሸምግል ቢሉም እንደናታችንና እንዳያታችን አይወቀሱም አይገወፁም። አባታችን ለወይዘሮ ፍሥሐ ማረፊያ እንዲሆናቸው የሰጡዋቸው ቤት በዚያን ጊዜ በጣሊያኖች ላይ ሽፍቶ የፈታውራሪ በዕደ ወታደር ለሆነው ለታላቁ ታላቅ ወንድሜ ለጋሼ ልሳን ተሰርቶለት የነበረውን ሁለት ክፍል የቆርቆሮ ቤት ነበር። ታዲያ ቤቱ ፈንጠር ብሎ የተሰራ ቢሆንም ቀኑን ሙሉ በመሞጫጨር የምስለውን ሥዕል አሳየኝ እያሉ ያዩ ነበር። ሥዕል በመሳል የተነሣ በማጠፋው ጊዜ ምክንያት በኔና በአባታችን መሀከል ያለውንም የማያቋርጥ ጦርነት በሩቅ ያስተውሉ ነበር። ግን እንግዳ ስለሆኑና አባታችንንም በጣም ስለሚያከብሩ በአባትና ልጅ መሀከል ሊገቡ ስላልፈለጉ ብዙ ጊዜ የሳቸውን ማባረርና የኔን መባረር እያዩ ዝም ይሉ ነበር። ሥዕሉን ግን በድብቅም ቢሆን አስመጥተው ይመለከቱ ነበር።

በዚህ ሁኔታ ጥቂት ጊዜ ቆይተው አንድ ቀን ለገበያ ወደ አደሬ ግንብ ሲወርዱ የገዛ አሽከራቸውን ትተው እኔን ተክተለኝ ብለው በእግራችን አብረን ወረድን። ለራሳቸው የሚገዙትን ከገዙ በኋላ ለኔ ሥዕል መሳያ ወረቀት፣ ደረቅ እርሳስ፣ ከዚህ ሁሉ የበለጠውን ደግሞ ከዚያ በፊት "ከባሊላ" ተማሪ ቤት ወዲህ እጄ ገብቶ የማያውቀውን አንድ ፓኬት፣ አሥራ ሁለቱን ቀለማት የያዘ የቀለም እርሳስ ገዝተው ሰጡኝ። ይህን ማረጋቸው በጣም ገረመኝ፣ ደስታዬ ወሰን አጣ፣ አባቴ ሥዕል በመሥራቱ እንዲያ ሲያሳድዱኝ፣ እኔም በሰማእትነት የሥዕል ሥራየን አልተውም፣ አልክድም ብዬ ስታገል እያዩ ይህን ታላቅ ስጦታ ለኔ መስጠታቸው ምስጢሩ ምን እንደሆነ አልገባም አለኝ። ወዲያው ግን ከገበያ ስንመለስ በመንገድ ላይ አሳባቸውን አስረዱኝ። ልጅ አባቴን ማክበር፣ ካባቴ ፈቃድ መውጣት እንደሌለበት፣ አባቴ አድርገው የሚለውን ማድረግ፣ አታድርገው የሚለውን አለማድረግ

እንዳለበት በሚገባኝ ቋንቋ ካስረዱኝ በኋላ ካባቴ ፈቃድ የአለመውጣት ግዴታ እንዳለብኝ ነገሩኝ። "ሥዕሉን ግን ተው የምልህ አይምስልህ አሉ።" "አባትህ ስትሰል ባገኙህ ቁጥር ሊያስጥሉህ በመቋሚያ የሚያባርሩህ ትምህርትህ እንዳይታገል፣ ላንተው ብለው ነው። ስለዚህ አንተም ቀኑን ሁሉ ሥዕልህን ስትሰል ከመዋል ይልቅ ጧት ከአንድ ሰዓት እስከ ሁለት ሰዓት፣ ከምሣ በኋላ ከሰባት እስከ ስምንት፣ ማታ ከአሥራ አንድ እስከ አሥራ ሁለት ብትሰል በቀን ሶስቱ ይበቃሃል። በዚህ ላይ ቅዳሜና እሁድ ቀኑን ሙሉ ሌላ ጨዋታ ካላማረህ እንደልብህ ስትሰል መዋል ትችላለህ" አሉኝ። "በዚህ ትሰማለህ?" ብለው ጠየቁኝ።

"አባቴ እይስማሙም እንጂ እኔስ እስማማለሁ" አልኳቸው።
"ለአባትህ እኔ እነግርልሃለሁ። ለጊዜው ግን ይህን የገዛህልህን የሥዕል ዕቃ ለሰው እንዳታሳይ፣ የኔና ያንተ ምሥጢር ነው" አሉ። ወይዘሮ ፍሥሐን በጣም ወደድኳቸው።

በነጋታው ወይዘሮ ፍሥሐና አባታችን አንድነት ካሉበት ካባታችን እልፍኝ ተጠርቼ ገባሁ። "የገዛሁለትን ዕቃ አባቴ እንዲያዩለት ብዬ ነው" አሉ ወይዘሮዋ፣ አባቴ ስለኔ ሥዕል ያላቸውን አስተያየት የማያውቁ አስመስለው። አባታችንም ወረቀቱንና ባለልዩ ልዩ ቀለም እርሳሱን ካዩ በኋላ "አዩ ወይዘሮ ፍሥሐ፣ እኔ አስጥላለሁ ስል እርስዎ ይህንን ይገዙለታል?" አሉዋቸው።

"አጠፋሁ እንዴ አለቃ? ሥዕል እኮ ትልቅ ጥበብ ነው፣ ይህ ልጅ ስጦታ አለው።"

"መቼ አጣሁት? የቅርብ ወዳጄ አለቃ ደስታ ነገም የታወቁ የራስ መኮንን ቁም ፀሐፊ ናቸው። ሸዋ ሳለሁ ታላላቁን ቤተክርስቲያን የሳሉትን ጎንደራ ሰዓሊዎች ሁሉ አውቃቸው ነበር።"

"ይህ ልጅ ያዲያ ምን አጠፋ? ለያውም ምን የመሳሰለ ሥዕል ማርያም? ሥዕል-ስቅለት? ሥዕል ጊዮርጊስ ይሠራ ይሆናል።"

"በልጅነቱ ሥዕል ጀምሮ ሌላውስ ትምህርት? ዜማውስ? ቅኔውስ? መጣፋስ? ለዚህ ሁሉ ጊዜ ከየት ያገኛለታል?"

"ለጊዜው እንደሆነ አያስቡ፣ እኔና እሱ ተሰማምተናል። በቀን ሶስት ሰዓት ብቻ እንዲሰል። ጧት፣ ከሰዓት፣ ወደማታ አንድ አንድ ሰዓት። ከዚያ ውጪ እርስዎና አስተማሪው ሊቀ ጠባብት ገብረ አምላክ

የሚሉትን እንዲማር፣ አጥና የሚሉትን እንዲያጠና፣ እርስዎ በዚህ ቢሰማሙ ነገሩ በዚህ ያበቃል" አሉ ወይዘሮ ፍሥሐ።

አባታችን ወዲያው አልሰማም ብለው እያቅማሙ አስቸገሩ። እንደላቸው፣ እንደላቸው ሥዕሉን እርግፍ አርጌ ብተው ነበር የሚፈቅዱ። ግን ወይዘሮ ፍሥሐንም ማስቀየም አስቸገራቸው። "አይደለም አለቃ፣ እናንተ ሊቃውንቱ ራሳችሁ የልጅን ትምህርት መምራት "ሀበ ዘ ይደንን ሕሊናህ" (ሀሊናው ወደሚያዘኩበልበት አቅጣጫ ነው) ትሉ የለም ወይ? የዚህ ልጅ ሕሊና የሚያዘኩበልበት ወደ ስዕል መሆኑን ሁላችንም ነጋ ጠባ የምናየው ነው። በቀን ሶስት ሰዓት ምንድነት? ያውም ቤተክሲያን በማይሄድበት ጊዜ?" አሉ ወይዘሮ ፍሥሐ አባታችንን ለማግባባት መቃረባቸውን በመገንዘባቸው ይበልጥ እየጠነከሩ።

አባታችን ጠቅልለው በእጃቸው የሚይዟትን የመብሩቅ ጨርቅ መሀረብ ሲያፍተሉት ህም ብለው ቆይተው " ምን አደርጋለሁ ወይዘሮ ፍሥሐ? በሙግት አልተቻለም። " አሏቸውና ደህና ጠበቃ አግኝተሃል አሉኝ። "ከሶስቱ ሰዓት አንዲት ደቂቃ ብታሳልፍ ግን ወየ" ብለው አስጠነቀቁኝ። "ጫማ ሳም" አሉኝ ወይዘሮ ፍሥሐ። ሂጄ ያባቴን ጫማ ሳምኩ። እሳቸውም ምንም ቢሆን የመጨረሻ ልጃቸው በመሆኔና የእጅ ጣቶች ልክ የሳቸውን ጣቶች በመምሰላቸው በሥውር ይወዱኝ ነበርና አገጩን ይዘው ጉንጭና ጉንጨን ሳሙኝ። ተራቸውን "ጫማ ሳም" አሉኝ፣ "ጠበቃ ሆነው የተከራከሩልህን የወይዘሮ ፍሥሐን ጫማ ሳም" አሉኝ። ሂጄ ጫማቸውን ሳምኩ። እኔም ከዚያ ቀን በኋላ ሥዕሌን ከተወሰነልኝ ሰዓት ሳልወጣ ያለስጋት እሳስል ጀመር። እናቴም በነገሩ ተደስታ "ዕድሜ ለወይዘሮ ፍሥሐ በል፣ አንተ ከርከሮ" ትለኝ ነበር። ከዚያ በኋላ ግን የሥዕል መሳል አምሮቴ ከናካቴው ጥሎኝ ባይሄድም እንደበፊቱ እረፍት አይነሣኝም ነበር። ሌላ ሌላ ጨዋታም ነበር፣ ኳስ... ጣልቃ ይገባ ጀመር። አባታችን አንድ ቀን ከናካቴው ሥዕል እንዳልሰል ይከለክሉኛል ወይም እጅና እግራን ያስሩኛል የሚል ፍርሐት የነበረብኝ ጥሎኝ ስለሄደ ከዚህ በኋላ ተዝናኝ ሲያሰኘኝ እሥላሁ፣ ሳያሰኘኝ አልሰልም!! ያው የጥንቱ የአዳም፣ የሐዋንና የበለሱ ፍሬ ነገር ሳይሆን አልቀረም ወይም በፈረንጅኛው "ክልክል ፍሬ ይጣፍጣል" እንደሚባለው ያለ ይሆናል፣ ስሜቱ ግን አልተለየኝም።

ለመሆኑ የሥነ ድርሰት ዝንባሌስ መቼ ነበር የጀመረኝ? የጣሊያን ጦርነት በውጋዴን በኩል ሲያቅራራ፣ ብዙ ሺ ጦር ወደታች ሲዘምት፣ ሲፎክር በልጅነት ዓይን እያደነቅሁ በመገረም መስማቱ ነበር። ወዲያው እኔም ፋክራውን በቃል ያዘኩና ማታ ማታ ከወንድሜ ጋር ሆንን ለነጋሼ ሀብቴና ለነጋሼ ገብረ ክርስቶስ ፋክራና ቀረርቶ እናሰማቸው ነበር፣

"ያንተ አሽከር፣ ያንተ ቡችላ...
አውሮፕላኑ ኮከብ ሲመስል፣
የንጉሡ ጠላት እጥፍ ዘርጋ ሲል፣ "

ከብዙ ነገር አሁን የሚታወሰኝ ግጥም ይኸው ብቻ ነው። ሆኖም በፋክራና በቀረርቶአችን እኔና ታላቁ በነጋሼ ሀብቴ በጣም ስለተደነቅን እንደ ቀን ማታ አባታችን ፊት ቀርቦን እንድናቅራራና እንድንፎክር ተፈቀደልን። እሳቸውም ምንም እንኳ ካህን በመሆናቸው ከኛ ሊሰሙ የሚወዱት የቤተክስቲያን የውዳሴ ማርያም ዜማ ቢሆንም የኛ ቀረርቶና ፋክራ ደስ ሳይላቸው አልቀረም። ምክንያቱም በበኩላቸው በልጆች ጨዋታ ውስጥ ከትንቢት የተቀላቀለ ነገር አለበት ብለው ስለሚያምኑና ያንድ ነገር ምልክት ነው የሚል የሚል አስተማሪብም ስለነበራቸው ነው።

በፊት ጊዜ እኔና ወንድሜ የሀበሻና የጣልያን ጦር አዛዦች ሆነን፣ ሠራዊታችንን አሰልፈን፣ አንድ ሳምንት ሙሉ ከተዋጋን በኋላ የኔ የሀበሻው ወገን ድል መሆኑን በሰሙ ጊዜ አባታችን የተቆጡት እንጉል ሟርት ነው ብለው ነበር። በቀረርቶአችንና በሽለላችን የተደሰቱትም የኛ ጨዋታ የሚያመለክተው የኢትዮጵያ ጦር የጣልያንን ጦርነት በከፍተኛ ጀግንነት የሚዋጋ መሆኑን ይጠቁማል ብለው ስለሚያምኑ ነበር። ከራሴ የድርሰት ዝንባሌ ጋር ያለው ግንኙነት ግን የቀረርቶውን ዜማ አጥንቼ፣ የፋክራውን ግጥም በቃሌ ይገፍ፣ አርበኛ ወታደር ሆኜ ከሰው ፊት ያን መሣይ ትርዒት ማሳየቱ ነው። እርግጥ በዚህ አይነቱ ጨዋታ በጊዜው የተሠማራነው እኔና ወንድሜ ብቻ አልነበርንም። የመንደሩ ልጅ ሁሉ ነበር። ቢሆንም በጊዜው ከኛ ከሁለታችን፣ በተለይም ከኔ ከራሴ የሚወዳደር ያለ አይመስለኝም ነበር። አዋቂዎችም በምስጋናቸው በዚህ እምነት አፅንተውናል። አባታችን እኛ ተኝተን ሳለ ለብቻቸው እንደ ጸሎት አርገው ወይም ለደቀመዛሙርታቸው በትምህርት መልክ የሚያሄዱትን የውዳሴ ማርያምና የሐዲስ ትርጓሜ ስለምንሰማ እኔ አንዳንዱን በቃሌ ይገፍ

ለነጋሼ ገብረክርስቶስ፣ ለነ ጎሹ መንግሥቱና ለንደኞቻቸው ከአማርኛው አንድነት አሰማቸው ነበር። ጎሹ ከአቡነ አድን፣ ከመቄት የመጣ ያባታችን የእህታቸው ልጅ ነበር። ሳሰማቸውም ልክ አባታችን እንደሚናገሩት አድርጌ ስለነበር፣ ደጋግመው እንድልላቸው በስኳር እያባበሉ ያስነበንበኝ ነበር።

"የወርቅ ግምጃ ይነጠፋል፣ የወርቅ..."

በሐዲስ ትርጓሜ በኩል በቃሌ የያዘኳት " ወደከመ አያሱስ በሐዋሪ ፍኖተ ረከበ እህተ..." ይቺን በቃሌ የያዘኳት አባታችን ከእልፍኝ ሆነው ለተማሪዎቻቸው የሚያሄዱት ከነጋ በኋላ ነቅቼ ላለ፣ ግን ከመኝታዬ ሳልነሣ ስለሆነም ሳይሆን አልቀረም። ሌላኛውም ምክንያት ታሪኳ ደስ ስለምትለኝ ነበር። ይቺን ታዲያ ለዚያውም በስኳር እየተደለለኩ፣ ስለማሰማ ስሜን ትተው "ወደከሞ" የሚባል ቅጽል ስም አወጡልኝ። "ወደከሞ እንዲህ አድርግ!"፣ "ወደከሞ እዚህ ሂድ..."። የቤት አሽከሮችና ገረዶች ሳይቀሩ ስሜን ጥለው "ወደከሞ" እያሉ በመሳሳት ስለሚጠሩኝ መሳለቂያ ያደረጉኝ ስለመሰለኝ በሁኔታው አልተደሰትኩም ነበር። ስለዚህ "ወደከሞ" ብሎ ለሚጠራኝ ሰው በቃሌ የያዘኩትን የሐዲስ ትርጓሜ አላሰማም አልኩኝ። ወዲያው ጣልያን ገባና ሁሉም ቀረ። ትምህርታችን ከመዝሙር ጋር የተዋህደ በመሆኑ እኛ ልጆቹ በጣም እንወደው ነበር። አዋቂዎች ግን ዜማውም አይጥማቸው፣ በዚያ ላይ የጠላት መዝሙር ስለሆነ መስማቱን አይወዱትም ነበር። " ተው" ብለው እንዳይከለክሉን የጣልያን ፊርማቶሪ ሰላይ ይፈሩ ነበር። ሲት አያታችን፣ እምዬ ግን እኔን የጣልያን መዝሙር ሳቅራራ ሲሰሙ በምርኩዛቸው ዘንግ አንዳንዴ ሊመቱኝ ይፈልጉ ነበር። ግን በጣም ስለሸመገሉ፣ አባረው ስለማይደርሱብኝ አይሆንላቸውም። በዚሄ አንዳንድዬ ሳናድዳቸው ምርኩዛቸውን ቅዝምዝም አድርገው ወደኔ ያምዘገዝጉት ነበር። ግን በዚያው በአቅም ማነስ የተነሣ እሱም አይሳካላቸውም፣ ስለዚህ እኔ እየሳቅሁ ምርኩዛቸውን አንስቼ ሮጩ አጠገባቸው ጥይላቸው ነፍሴ እየሳቅሁ ምርኩዛቸውን አንስቼ ሮጩ አጠገባቸው ጥይላቸው ነፍሴ አውጭኝ እል ነበር። እናቱ ይህን ታይና እምዬን ትመክራለች። "ከሱ ጋር ምን አደረቀሽ? ሲሮህ ይዋል። ልቡ ሲወልቅ አውቆ ይተወው የለ?" ትላቸው ነበር። እምዬ የጣልያኖችን መዝሙር ወታደሮች በተለይ ይጠሏቸው ነበር። ይኸው እንግዲህ ጀመረ፣ ፊሉን ዘረጥ ዘረጥ ያረጋል" ይሉ ነበር። እኛም እንስቃለን።

ጣልያኖቹ ግን እሁድ እሁድ ከሰዓት በኋላ የወታደር መዝሙሮቻቸውን አሰልፈው ፈረስ መጋላና አደሬ ጢቆ አደባባይ ልዩ ልዩ መዝሙሮቻቸውን ለሕዝቡ አልፎ አልፎ ያሰሙ ነበር። እኛ ልጆቹም መዝሙሮቹን ስናጅብ እንወላለን። አዋቂዎችም ወጥተው ቢያዩም

ለጉዳ ያህል ነበር። ጣልያኖች እንዲህ ያለውን ዘረጥ - ዘረጥ የሚል መዝሙረ ለሀበሻ አሰምተን እንወደዳለን ብለው መገመታቸው እንደ ታላቅ ቂልነት ነበር በአዋቂዎቹ ዘንድ የሚቆጠረው። ወዲያው ግን በአባታችን ጥረት የዱሮው የዜማ ትምህርት ከአሥር በማንበልጥ ልጆች ስለተጀመረና ወደ ሐገራችን ዜማ ስለሐድኩ የጣልያንን መዝሙር መዝፈኑን ችላ አልኩት።

የሥነ ድርሰት ዝንባሌዬ ግን ለጊዜው ባላውቀውም አንድ ታላቅ እርምጃ ያደረገው ጣልያን ሊወጣ ሲቃረብ፣ እቅኔ ትምህርት ቤት ስገባ ነው። የቅኔ መምህራችን የኔታ ማእምር ይባሉ ነበር። አይነሥውር ነበሩ። ከጣልያን በፊት እንደዚህም መምህር ብዙ ተማሪ ነበራቸው፣ ጣልያን ሲገባ ሁሉም ፈረሰ። ቆየት ብሎ ግን አባታችን እኔን ወስደው ቅኔ እንዲያስተምሩላቸው ጠየቋቸው። በአንድ ተማሪ መጀመሩ ምንም የሚረባ አልመሰላቸውም ነበር። ግን አባታችንን "አባቴ" ብለው ስለሚያከብሩዋቸው፣ ከሸዋም አምጥተው በቅኔ መምህርነት የተከሷቸው አባታችን ስለሆኑ አንድ እኔ ብቻ በመሆኔ ቅር ቢላቸውም እሺ አሉ። እሺ በማለታቸው ደግሞ አባቴ ባያውቁብኝም እኔን ቅር ብሎኛል።

በጣልያን ጊዜ የአበሻ የሆነ ነገር ሁሉ ተንቆና ተዋርዶ ስለነበር፣ ያገራችንን ትምህርት መማር በወጣቱ ዘንድ ይጠላ ነበር። ለዚህ ዋናው ምሳሌ ታላቅ ወንድሜ መርሐ ነበር። መርሐ ታላቅ የቋንቋ ስጦታ ያለው በመሆኑ እኔ በዚህ ረገድ እግሩ እጣቢም አልደርስ ነበር። "ጋልኛ" አቀላጥፎ ይናገራል። ኢጣልያንኛውንም ወዲያው ያንበልብለው ጀመር። መርሐ እየከበደው ከኔ ጋር ዜማ ተማረ። አባታችን ቅኔ ተማሪ ቤት ግባ ሲሉት ግን ሊገባ አልፈለገም። እሱ በልጅነቱ የኔን ያህል አፈኛና ቀባጣሪ ሳይሆን ወደ ዝምተኛነቱ ነበር የሚያዘነብለው። እንዲያውም ሲናገር ምሳሌ ጥቂት ጎልደፍ በማለቱ አባታችን ከሕፃንነቱ ጀምረው ጎልደፍናውን ለመፈወስ በአዲስ የአቡጅዲ ጨርቅ እራፊ ምሳሌን ይፈትጉለት ነበረ። ይህ ደግሞ ያመዋል። እምቢ እንዳይል የት ሊገባ? ይህን ፈውስ ታግሶ ብዙ ጊዜ ኖሯል። በዚህም ምክንያት አባታችንን አልወደዳቸውም። በየጊዜው ምሳሌን በጨርቅ መፈተጉ ምንም እንኳ ለራሱ ጥቅም ተብሎ የጎለደፈውን ምሳሌን ለማለዘብ የሚደረግ ቢሆንም ለኛ ለልጆቹ ግን በመርሐ ለመሳለቂያ በቂ ምክንያት ሆኖን ነበር።

ጣልያን ከገባ በኋላ ግን መርሐ የአባታችንን ሀሣብ ሁሉ የመቃወም አመል አደረሰት። የጣልያን ሥልጣኔ በጣም የተራመደ መሆኑን፣ የኛ በጣም ወደኋላ የቀረ መሆኑን ሁልጊዜ ይነግረኝ ነበር።

ማስረጃውም ሞልቷል። ታንኩ፣ አውሮፕላኑ፣ መድፋ፣ መትረየሱ፣ ትሬንታ ኳትሮ ካሚየኑ፣ የፋሽስት ወታደር ሰልፍ... የኛ የሆነ ሁሉ ወደኋላ የቀረ፣ ጊዜው ያለፈበት ነው በሱ አስተያየት። ዜማ፣ ቅኔ፣ ዝማሬ፣ ትርጓሜ፣ ውዳሴ ማርያም... ሁሉም ለአዲሱ ጊዜ አይረባም። ስለዚህ ማወቅ የሚያስፈልገው የፈረንጅን ቋንቋ፣ የፈረንጅን ትምህርት፣ የእጅ ጥበቡን፣ መኪና መፍታትና መግጠሙና ብረት መቀጥቀጡን ነው በሱ አስተያየት። ስለዚህ መርሱ "እርስም" የሚላትን የእናታችንን ተግባሪና ምክር ስምቶ እሷን ላለማስቀየምና ላለማዘዝ ብቻ ነበር "ጊዜው ካለፈበት የዜማ ትምህርት ቤት" መግባቱ። "ቅኔ ተማር ካልተማርክ ከቤቱ ውጭ ሲሉት ግን ትግስቱ አለቀበትና ነጋ ጠባ ካባታችን ጋር መጨቃጨቅ፣ በብትርም መሞከር ስለሆነበት፣ "አንቺ" የሚላቸው እምነም ሰለሞቱበት፣ እሱም በዕድሜና በቁመቱ ከፍ ስላለ፣ የጣልያን ትሬንታኳትሮ ነጂ "አዮታንቲ" ሆኖ ተቀጠረና ከሐረር ወደ ድሬዳዋ ሄደ። አባታችንም "ሁለተኛ ፊቱን እንዳየው" ቢሉም ውስጥ ውስጡን ማዘናቸውና መጸጸታቸው ግን አልቀረም። እንደ ዱሮ ቢሆን አሽከር ዘበኛ ልከው እጁን አስይዘው እገባበት ቢገባ መልሰው ያመጡት ነበር። አሁን ግን አሽከር የለ፣ አገልጋይ የለ፣ ሥልጣኑ የጣልያን "ካራቢኖሪ" ሆኖ፣ ራሳቸው ድሬዳዋ ሔደው እጁን ጎትተው እንዳያመጡ ጣልያኖች አቅመ አዳም ላልደረሰ ልጅ ሁሉ የነፃ ዜግነት መብት ሰጥተዋል። ምን ያድርጉ? "ልጅ ያልፈለገውን እንዲሰራ አባት አያስገድድም" ብለዋል። ላስገድድ ቢል በ"ፑኛ" በጢ ጥርሱ ይረገፋል፣ ዘብጥያ ይታሰራል። ልጅን ማባባል ደግሞ አባታችን በተፈጥሮአቸው የሌለ ነገር ነው። እናታችን በመርሐ መኮብላል እንጅቷ አሯል። በሐዘን የፈረደችውም ባባታችን ነው። "የግድ ቅኔ ተማር ባይሉት አይሄድም ነበር። አሁንም ይበሉ ይኸን የቀረውን ደግሞ የግድ ቅኔ ካልተማርክ እያሉ ካገር ያስወጡት" ስትላቸው "ይኸ ገና አልገረመሰም፣ ካባቱ ፈቃድ አይወጣም" እያሉ ራሳቸውን ያጽናኑ ነበር። ውስጥ ውስጡን ግን ለኔም መፍራታቸው አልቀረም።

እኔ ግን ከልጅነቱ ጀምሮ ሰው የማልችለውን ሳይሆን፣ የማልወደውንና የማልፈለገውን ነገር ሥራ ሲለኝ በፊት እምቢ ብዬ አላስቀይምም፣ ግን ሥራውን አልሰራውም። ምንው ሲሉኝ "እሺ እሠራዋለሁ" ነው መልሱ፣ ግን አላረገውም። ሰውየው በመሀሉ ሥራውን ለመሥራት አለመፈለጉን ይረዳና ነገሩን እስከማንሳቱም ድረስ ይተወዋል። መርሱ በዚህ ረገድ ከኔ የተለየ ጠባይ ነበር ያለው። እሱ የኔን "ዲፕሎማሲ" ከፈረነት ነበር የሚቆጥረው። " ወንድ ልጅ እሺ እሺ፣ እምቢ እምቢ ነው። እውነቱን ተናግሮ እመሸበት ያድራል"

የሚል ነበርና፣ ቅኔ በግድ ተማር ሲሉት እምቢ አለ። በቃ። እኔ ግን የመርሐን መንገድ አልፎ አልፎ የምከተለው መውጫ ቀዳዳ ሳጣ፣ ሲጨንቀኝ፣ ሌላ ማምለጫ ሲጠፋ ብቻ ነበር እውነቱን ተናግሮ እመሸበት የማድረግ። የቅኔ ትምህርቱም ነገር እንደዚሁ ነበር። አባታችን "እንግዲህ በጧት እየተሃገህ አቦከር ነው፣ ማታ እቤት ነው። ምላህን እናትህ አዘጋጅታ ባገልግል ትሰጥላለች" አሉኝ። አቦከር ከኛ ቤት የሁለት ሰዓት መንገድ ያስኬዳል፣ ከከተማ ውጪ በስተምዕራብ ወደ ገጠሩ ሲል ነው። ሲሄዱ አቀበት፣ ሲመለሱ ቁልቁል አለው። የአደሬ ጢቆ ሥላሴን ቤተክርሲያን ከዱሮ ቦታው፣ ከጎረቤታችን ነቅለው ጣልያኖች ከዚያ በጣም ያነሰ ሕንፃ ሠርተው የተከለት አቦከር ላይ ነበር። ቦታው የወይዘሮ ፍስሐ ቀላድ ነበር። አቦከር ወዲያው ስሙ "አዲስ ከተማ" ሆነ፣ ያደራ ጢቆ የሸንኮርና የጥምቀት ባህር አካባቢ "እንዲጀኖ" ሰው ቤቱን እያፈረሰ አቦከር ቤት እንዲሠራ ተገደደ ቀድሞ የነበረበት ቀበሌ ለጣልያኖች፣ ለነጮች ብቻ መኖሪያ እንዲሆን ተከለለ። ያደራ ጢቆ ካህናት ሁሉ ቤታቸውን እያፈረሱ አቦከር ስለሠሩ የኔታ ማእምርም እዚያ ገብተዋል። አባታችን ግን በየምክንያቱ ሌላውን ቤታቸውን ሁሉ አስፈርሰው፣ የራሳቸው እልፍኝና መኝታ ቤት ያለበትን ብቻ አስቀርተው፣ አቦከር ጋሼ ልሳን የሚያሠራው የተንጣለለ ቤት እስኪያልቅላቸው ድረስ ከአደሬ ጢቆ አልተነሱም። በሰንበትና በበዓላት ጊዜ፣ እንዲሁም በሁዳዴ ጦም ቤተክሲያን የሚቆሙት፣ የሚያገለግሉት ካደራ ጢቆ አቦከር እየተመላለሱ ነው። ሲነጋጋ ተነሥተው የጣይ ጨረር ፍንጥቅ ሲል ይደርሳሉ። እኔም ዳይታቸውን ይገዢ እከተላቸው ነበር።

በዚህ ጊዜ ነው አቦከር በየቀኑ እየተመላለሰክ ቅኔ ተማር ተብዬ የታዘዘኩት። ስታዘዝ እሺ አልኩ። ግን ትምርቱን በየምክንያቱ ሳልጀምር ጥቂት ሳምንታት አለፉ። አባታችንን ቸገራቸው። አንድ ቀን የግድ ካልሄድክ ብለው ተቆጥተው ወይ መትተው እንዳያስኬዱኝ በመርሱ የደረሰውን ያውቃሉ። ማባባል ደግሞ አይሆንላቸውም። በዚህ ተቸግረው ሳለ የታላቁ ታላቅ ጋሼ ገብረክርስቶስ የአውሮፓን የእጅ ጥበብ ለመቅሰም እጎረቤታችን ፊታውራሪ አሰፋው ግቢ ጣልያኖች ካቋቋሙት ማተሚያ ቤት ተቀጥሮ ሥራ ይዞ ነበር። አባታችንም እሱ የእጅ ጥበብ ሥራ የያዘው ዜማ፣ ቅኔና ሐዲስ ከተማረና ሙሉ ደብተራ ከሆነ በኋላ በመሆኑ ደገፋት እንጂ አልተቃወሙትም። ጣልያን ያሸነፈን የጦር መሣሪያውን ሁሉ ራሱ ቀጥቅጦ በመሥራቱ መሆኑን፣ እኛ የተሸነፍንው የዘመኑን የጦር መሣሪያ ራሳችን ሳንሰራ ከሌልጅግ በመግዛታችን መሆኑን ስለሚያውቁ፣ የእጅ ጥበብን መማር ለዚሁ ዓላማ የሚረዳ መሆኑን በማመን በጣም ይደግፋ ነበር። ከጥበቡ ሌላ ጋሼ ገብረክርስቶስ በወር አንድ መቶ ሰባ ሊራ ደሞዝ ያገኝ ነበር። ይህ

አባታችን በታላቁ በአደሬ ጢቆ ሥላሴ ደብር አለቅነታቸው የጣልያን መንግስት ከሚሰጣቸው ደመወዝ በሃያ ሊሬ ይበልጥ ስለነበር ወንድማችን ለቤተሰብም ይተርፍ ነበር። ቅኔ ተማር በተባልኩበት ሰዎን ልግሥናው ለኔም ተረፈኝና ያልታሰበ ዱብ እዳ፣ ሀምሳ ሊሬ ሸለመኝ። የፈለገህን አርግበት፣ ብትፈልግ ልብህ ግዛብት ብትፈልግ ጫማ ግዛብት፣ እንደፈለግህ አለኝ። ይኸንን ሊሬ ይገዢ እናታችን ጋ ሮጨሄድኩና "አስቀምጪልኝ" አልኳት።

ከዚህ ሌላ አባትና እናቱ፣ ወንድሞቼም ሳያውቁብኝ አንድ የጣልያን የመንግሥት ሠራተኛ ቤት በቀን ተመላላሽ ሠራተኛነት ተቀጥሮ ቤት እጠርግና አልጋ አነጥፍ፣ ውሀ በኩዳ እቀዳ ስለነበረ በወር አሥራ አምስት ሌሬ ይከፍለኝ ነበር። ይህ የኔ ታላቅ ምሥጢር ነበር። ከከረሚላና ከቢስኪሌት ኪራይ የተረፈኝን ገንዘብ ለእናቱ እንድታስቀምጥልኝ እሰጣት ነበር። "ከየት አመጣኸው? ማን ሰጠህ?" ስትለኝ "ጓደኞቼ፣ ጣልያን ቤት የሚሠሩት፣ እነፍሥሐ ሰጡኝ" እያልኩ እዋሽላት ነበር። እሷ ጋ ያለኝ ተቀማጭ ሃምሳ ሊሬ ደርሶ ነበር። አንድነት አንድ መቶ ሊሬ ስለሆነልኝ ፈንጥጥለሁ፣ ግን አላሳየሁም።

የምሠራለት ጣልያን ቀጭን ረጅም "የቦርጌስ" ልብህ የሚለብሰ ነበር። እንደ "ዕልዳቶቻቸው" ሳይሆን ረጋ ያለ ገምተኛ ሰው ነበር። ሥራው በትክክል ምን እንደሆነ ባላውቅም፣ ወታደር ግን አልነበረም። "ውሀ ከሽረት እንዳትቀዳ፣ ይህም ካለበት ብቻ እየሄድክ እንድትቀዳ" ይለኝ ነበር። "የወንዝ ውሀ ቆሻሻ ነው፣ በሽታ ያመጣል" እያለ በብርቱ ያስጠነቅቀኝ ነበር። እኔም "እሺ" ብዬ በፊት ከኛው ቤት ሁለት ሶስት ኮዳ አምጥቼ ከቦምባችን እየቀዳሁ እወሰድ ነበር። ይህ ግን ጥርጣሬ የሚያመጣብኝ ስለሆነ ሴቶች የደምደሞ ውሀ በወረፋ እሚቀዱበት እየሄድኩ እቀዳ ጀመር። ሴቶቼም ማን እንደሆንኩ ስለማያውቁ በልጅነቴና በቅላቴ እያዘኩልኝ ኮዳዎቼን ሞልተው ይሰጡኝ ነበር። እንዳልታወቅ የምቀዳበትን ቦታ እለዋውጥ ነበር። አንድ ቀን እንደለመድኩት ልቀዳ ሄጄ አንድ እኔ እማላውቃቸው ግን የሚያውቁኝ ሴት ወይዘሮ ውሀ ሊቀዱ መጥተው እዚያ ግጥም አልን። ሲያዩኝ እጃቸውን ወደሰማይ ዘረጉና "አይ! አይ አይ" ብለው ጮሁ። "አይ አንተም ኮዳ ተሸካሚ ልትሆን?" ብለው ድንጋጤው ሳይለቀኝ እንባቸውን እያንገረገገሩ ደጋግመው ጉንጭና ጉንጨን ሳሙኝ። "ያለቃ ለማ ልጅ ነው" አሉ "የመጨረሻውና ትንሹ፣ ቅላቴን አታዩትም? በቅላቴ ያስታውቃል። እናቱ ወይዘሮ አበበች ይልማ ፈረንጅ ነው የሚመስሉት አይ አይ አይ..... የኛ ነገር ይኸ ሆነና ቀረ.....

የጣልያን ባሪያ ሆነን መቅረታችን ነው" አሉ። ውሀ ቀጅው ሴት ሁሉ እየተቀባበለ ይሰመኝ ጀመር፣ አብዛኛዎቹም ያለቃቅሱ ነበር። ኮዳዎቼን ተቀባብለው፣ ባንድ አፍታ ወረፋቸውን ሰጥተው ሞልተው አስነገቱኝ። እኔም መጀመሪያ በድንጋጤና በፍርሀት አፈ ተሳስሮ የምናገረውን አጥቼ ነበርና ኮዳዬን አንጠልጥዬ እግሬ አውጪኝ አልኩኝ። ፈቀቅ ስል እኒያ ሴትዬ ጮኸው "አይዞህ ማሙዬ አይዞህ፣ ያባትህ ዳይት አለ፣ ያባትህ ጸሎት አለ፣ የናትህ ውቃቤ ይጠብቅህል፣ ክፉ ቀን ያልፋል፣ ቀን ይወጣል....." ሲሉ "ጆሮ ዳባ ልበስ" ብዬ ወደ ፈረንጁ ቤት ወደ ጥምቀተ ባህር አመራሁ።

ከዚያ ቀን ወዲህ ውሀ ከቦምባ መቅዳቱን እርግፍ አርጌ ተውኩና ከጥምቀተ ባህር ወንዝ አፋ፣ እላይ ሰው ልብህ ከማያጥብበት፣ ገላውን ከማይታጠብበት፣ ውሀ ከማይቀዳበት ቦታ ወረጅ ሳይሆን የረጋውን የጠለለውን ፈልጌ ኮዳዎቼን እየደፈቅሁ ለፈረንጁ የመጠጥ ውሃ እቀዳ ጀመር። ብዙ ጊዜ ከዚያ ቀዳሁ። ፈረንጁ "ከየት ነው የቀዳኸው?" ሲለኝ "ከደምደሞ ነው" እለው ነበር። እሱም የወንዝ ውሀ መሆኑን ሳይጠረጥር ሲጠጣ ከሰነበተ በኋላ ታመመና እነ ሙሴ አንቶን ሆስፒታል ገብቶ ተኛ። የተኛው እነጭ ክፍል ስለነበረ ልጠይቀው ብሄድ "እንዲጀኖ" እዚህ አይገባም ብለው አባረሩኝ። እየተመላለስኩ ስላስቸገርኳቸው፣ አንድ ቀን ለበሽተኛው ቢነግሩት" የኔ ቦይ ነው፣ የኔ 'ራጋስ' ነው፣ ሊጠይቀኝ ስለሆነ አስገቡት" ሰላለ፣ ከተኛበት ክፍል ብገባ ከሱ ሌላ አራት አምስት ጣልያኖች ባንድ ክፍል ተኝተው አገኘሁ። "ና ጠጋ በል"አለኝና ወደ አልጋው ስጠጋ የመጣለትን ሁለት ሙዝ ሰጠኝ። "ሶታሬ፣ ሲኖሬ" አልኩት በሰባራ ቋንቋዬ። "ቤኔ ግራዚዬ ሚሊዮ" አለ። ግን በጣም ከስታል፣ ንጣቱም ብራና መስጋል። ስለነበተው እሱን ለማስደሰት የፋሽስት ሰላምታ ስሰጥ ጊዜ ፈገግ አለ። ሌሎቹም "ብራሾ ፒኮሊኖ! "ብለው አጨበጨቡና እንዳንድ ሙዝ ሸለሙኝ። በፊት አናስገባም ያሉኝ "ኢንዲጂኖ" ተላላኪ የዕዳት ሠራተኞችን አስደንቄ ወጥቼ ወደ ቤቴ በሳምንቱ ልጠይቀው ብሄድ መርዶ ነገሩኝ። ሰውየውን ይህን ያህልም በቅርብ ስላልመድኩት እምብዛም አላዘነኩለትም። ያዘነኩት ከዚያ በመውጣቴና በወር የማገኛት የአሥራ አምስት ሊሬ ደሞዝ ስለቀረችብኝ ነበር።

እንግዲህ ቅኔ ተማር የተባልኩት ከሥራ ወጥቼ ሌላ ሳጠያይቅ ነበር። በሰውር ሳይታወቅባቸው እንደኔ ያለ ሥራ የሚሰሩ ልጆችም ስለነበሩ እንተዋወቃለን። ሁሉም ተሯሩጠው ለአንዱ ሥራ ይፈልጉለታል። የኔንም አላዛኝ ታሪክ ነግራለቸው ማፈላለግ ሲጀምሩ ነው ጋሼ ገብረ ክርስቶስ ነምሳ ሊሬ የሸለመኝ። ሽልማቱ የተሰጠኝ

ግታ ከመሸ በኋላ ነበር። ሸላሚው አግምብ (ጀጎል) ወርዶ ጠጅ ሲጠጣ አምሽቶ ሞቅ ብሎት ነበርና ከሞቅታ በመነጨ ልግሥና እንደሰጠኝ መጠርጠሬ አልቀረም። ብጠረጥርም ተቀበልኩና ለእናቴ እንድታስቀምጥልኝ ሰጠኋት። ስቀበል ግን ጉልበት ሳም ተብዬ፣ ጉልበት ስሜ፣ እርሱም ጉንጭና ጉንጨን ስሞ "ይቼ ትልቅ ሊቅ የሚወጣት ነች፣ ታስታውቃለች። ዱሮ በኛ ጊዜ "ወደከሞን" በቃሏ ይዛ ነበር። "ወደከሞ" እንላት ነበር።" አለ በጠጅ ትንፋሽ። እኔ ግን ግታ በሞቅታ የሰጠኝን ጧት መልስ ይለኝ ይሆናል ብዬ ሠግቼ ነበር፣ እሱ ግን መስጠቱን ይርሳው ወይስ "ሰጥቶ የነሣ ቂጡ ጠባላ" የሚለውን የልጆች ተረት አስቦ ይሁን ባየው ባየው ሃምሳ ሊሬየን መልስ ሳይለኝ ቀረ። ስለዚህ ሳስበው ድንገት ባለ መቶ ሊሬ ባለጸጋ በመሆኔ መኩራራቴና መደሰቴ አልቀረም። እናቴም "እንግዲህ ነጋ ጠባ አንድ ሊሬ፣ ሁለት ሊሬ አምጪ እያልክ ልቤን ልታወልቀው ነው፣ በከራሚላና በቢስኬሌት ነው መቸም የሚያልቀው፣ የሚረባ ነገር ብትገዛበት ይሻላል" አለችኝ።

ምን ልግዛበት? ልብስ እንዳልገዛበት ልብስ ያልቃል፣ ይጠባል። ምን ባረግበት ይሻላል? ጫማ እንዳልገዛበት አባታችን እሳቸው ባዶ እግራቸውን ነው የሚሄዱ፣ ቢባዛ ነጠላ ጫማ ነው የሚያረጉ። ምክንያቱም ጫማ፣ በተለይ ይኸ ሽፍት ኮፍ ጫማ፣ ፈረንጆች የኢትዮጵያን ሰው ለማስነፍና ለማለላለስ፣ እግሩ ሲለሰልሰላቸውም አገሩን ለመውሰድ የፈጠሩት ተንኮል ነው እያሉ አባታችን ብዙ ጊዜ ሲናገሩ ሰምቻለሁ። የጣልያን ወታደሮች ኮፍ ጫማ አጥልቀው መጥተው እንዳሸነፉን ሲነግሯቸው፣ "እነሱ ራሳቸው ስለሚሠሩት ሲያልቅ ወዲያው ይተካል፣ የኛ ሰው ግን ራሱ የማይሠራውን ኮፍ ጫማ አጥልቆ ነገ ጫማው ከባህር ማዶ መምጣቱ ቀጥ ቢል እኛም ቀጥ ነው" ይሉ ነበር። ስለዚህ ልብስም ጫማም አልሆነም። ምን ይሻላል? ለጓደኞቼ ባማክራቸው ቢስኬሌት እንድንዝና በየቀኑ እያከራየሁ ብጠቀም ይሻላል ብለው መከሩኝ። ቢስኬሌት የሚያከራየትን ብንጠይቃቸው አዲሱ ቢያንስ ከሶስት መቶ ሃምሳ ሊሬ እስከ አራት መቶ ማውጣቱን ነገሩን። እኛ ግን አላመናቸውም። የራሴን ቢስኬሌት ገዝቼ እያከራየሁ ገበያ እንዳልሻማቸው ፈርተው የዋሹ ነበር የመሰለን። ስለዚህ ከመድፍ መተካሻ ወደ ላይ ሲል፣ ሸንኮር ወፍለው ቢስኬሌት ወደሚጠግነውና ወደሚሸጠው ጣልያን፣ ወደ ሲኖር ቢያንኮ ቤት ሄደን ራሳችን ዋጋውን ለመጠየቅ ቆረጥን።

በዚያን ጊዜ በሥራዋና በመልካ፣ በጥንካሬዋም የተመሰገንችው ቢስኬሌት "ቢያንኪ" የምትባለዋ ነበረች። እኔም ቢያንኪ ለመግዛት

ነበርና የተመኘሁት መቶ ሊሬዬን ከእናቴ ተቀብዬ ቢስኬሌት ልገዛ መሄዴን በፋከራና በጉራ ከነገርኳቸው በኋላ ወደ ጣልያኑ ቤት አመራሁ። ካጫፋሪዎቼ ጋር እዚያ ስንደርስ አዲሱንም አርጌውንም አየን፣ አዲሱ የማይታሰብ ሆኖ አገኘነው። አርጌውም አብዛኛው ከርካላ ሆኖ አየነው። እመሀል ቤት ያለች አዲስም አርጌም ያልሆነች አንድ ቢያንኪ ቢስኬሌት አየሁና ዋጋዋን ብጠይቅ የፈረንጅ ዋጋ ውጣ ውረድ የሌለበት አንድ መቶ ሰባምስት ሊሬ ተጽፎበታል። ፈረንጁን ማን ደፍሮ ጠይቆት። ንጉሥ ነው እሱ። ረዳቱን "እንዲጃኖ" ሀበሻ ልጅ፣ "በመቶ ሊሬ አይለቅም ወይ? "ብለው ሳቀብኝ። "የፈረንጅ ዋጋ ነው፣ አንዲት ሊሬ አይነቅስም" ብሎ ተስፋ አስቆረጠኝ። በሐዘንና በትካዜ ከናጃቢዎቼ ተመልሼ ወደ ቤት ገባሁና ገንዘብን እንድታኖርልኝ ለእናቴ ሰጠኋት። እሷም ፊቴ መጥቆሩን፣ መተካዜን አይታ አዘነች "ስንት ጎደለህ?" አለችኝ "አዲሱ አራት መቶ ሊሬ ነው፣ እኔ ያገኘኋት የሠራች ያገለገለች መቶ ሰባምስት ነች" አልኳት ራሴን ደፍቼ። "ሰባምስቱን ብታበድረኝ ሠርቼ እከፍልሻለሁ" አልኳት። አወጣች አወረደችና ሌላ መላ ነገረችኝ፣ እንደ ምሥጢር አድርጋ። አባቴ ቀለባቸውን በየወሩ እያመጡ ይሰጧታል፣ እሷ ነች ገንዘብ ያሺ። እሳቸው እንኳን ሊያስቀምጡ በእጃቸው እንኳን መንካት እንደማይወዱ ሁላችንም እናውቃለን። ራሳቸው ሄደው ፈርመው መቀበልም ግድ ስለሆነባቸው ነው በመሀረብ ቋጥረው አምጥተው ለናቴ የሚቃረክሷት።

"አባትህን አበድሩኝ በሳቸው፣ ምን ይታወቃል? ያበድሩህ ይሆናል" አለችኝ። ግን እንዴት አርጌ፣ እንዴት ደፍሬ ቢስኬሌት ለመግዣ ገንዘብ ያበድሩኝ ልበላቸው። በቤቴ ንጉሥ ናቸው፣ ታቦት።

"አንቺ ንገራልኝ፣ እኔ እፈራለሁ" አልኳት

"ልጁን ልታበላሽው ነው ብለው ይጣሉኛል፣ አይሆንም።" "አለችና ሌላ መላ ነገረችኝ።" "አንተ አበድሩኝ ብለህ ደብዳቤ ጻፍላቸው፣ ማመልከቻውን እኔ እሰጥልሃለሁ" አለችኝ።

ወዲያው ደብዳቤውን ጻፍኩና ሰጠኋት። "የተላከ ከመንግሥቱ ለማ፣ ይድረስ ለክቡር አባቴ አለቃ ለማ ኃይሉ ወልደ ታሪክ። ቢስኬሌት ለመግዣ አንድ መቶ ብር አጠራቅሜ ሰባምስት ስለጎደለኝ ያበድሩኝ ስል እጫማም ሥር ወድቄ አመለክታለሁ ይላል መንግሥቱ ለማ" አልኩና ጽፌ ሰጠኋት። እሷም ማታውኑ ከራት በኋላ ደብዳቤውን እንደሰጠችቸው ነገረችኝ። ከዚያ ቀጥሎ ነጋ ጠባ" እህ? እምን ደረሰ? ምን አሉ? እሺ አሉ?"... በሚል ጥያቄ እናቴን ልቧን አወለቅኳት። እሷ

ግን "ታገሥ፣ እያሰቡበት ነው" ስትለኝ ከሰነበትን በኋላ፣ አንድ ቀን ከምሳ በኋላ ግብር እንደተነሣ ተጠራውና አባቱ ፊት ቀረብኩ። "ገንዘብ አበድረኝና ቢስክሌት ልግዛ ብለሃል፣ ቢስክሌቱ ለምን ይጠቅማል ብለህ ነው?" አሉና ጠየቁኝ። "እሁድ እሁድ አቦከር እየሄድኩ ቤተሰቢያን እስምበታለሁ" አልኳቸው ብልጥ ሆኜ እሳቸው የሚወዱትን ነገር እሠራበታለሁ በማለት ለማግባባት።

"ከቤተሰቢያን በኋላ የትም ለመዘር ነው?" አሉ።

"የለም አልዘርም። ትበላሽብኛለች፣ አስተምጣታለሁ። አሮጌ ስለሆነች ዙረት አትችልም" አልኩ።

"ይሁን፣ ሰባምስቱን ሊሬ እናትህ ትሰጥላለች። ብቻ ብድር ነው፣ እየሰራህ ከደመወዝህ ትከፍላለህ። ቀስ ብለህ። ሥራውንም አግኝቼልሃለሁ። ዲያቆናቱ ሁሉ የጣልያን አሸከር እየሆኑ ከድተው አልቀዋል፣ ዲያቆን ቸግሮናል፣ ዲቁና አተክልህና በወር ሃያ ሊሬ ደሞዝ ይከፈልሃል" አሉኝ። ወዲያው ለእናቱ ወይዘሮ አበበች "ሰባምስቱን ሊሬ ስጪው፣ ብድር ነው። ብድር መሆኑን እንዳይረሳ" አሏት።

"ጫማ ሳም" አለችኝ። ያባቱን፣ የሷንም ያለልማዴ፣ ሣምኩ።

ቢስክሌቷ ያዋቂ በመሆኗ ለልጅ አትመችም። የሽጠልኝ ጣልያን የቀመቱን ማጠር አይቶ ኮርቻዋን እስከ መጨረሻው ደረጃ ዝቅ ቢያደርግልኝ ለኔ ትረዝምብኛለች። ይህ እኔን አላገደኝም፣ እድንጋይ ላይ ወይ አፋፍ ላይ ቆሜ እወጣባታለሁ። ከዚያ በኋላ ምናል መክኖ ነዋ በሠረገላ። ልጄ ሁሉ እንደነው ያለው በራሱ፣ የሌለው በከራይ ቢስክሌት ይከንፍ ስለነበረ አባቱ እምብዛም አልሠጉ። እናቱ ግን ነጋ ጠግ ተጠንቀቅ ገደል እንዳትገባ ትለኝ ነበር። የናቱ ሥጋት ግን ለጥቂት ቀናት ወደ አባቱ ተጋብቶ ነበር። ምክንያቱም አንድ የአደሬ ግንብ ልጅ እንደኔ አዲስ ብስክሌት ገዝቶ ሲከንፍ ሳለ የጣልያን ሶልዳቶ በትሬንታኳትሮ ጨፈላልቆት ሄደ የሚል ወሬ በኛ ሰፈርና በአደሬ ጢቆም ስለነፈሰ ነው። በዚያን ሰዋን ቢስክሌት እንዳልነዳ ታዘዝኩ። እኔም አቆምኩና በሐዘንና በትካዜ በእግራ እሄድ ጀመር። የቢስክሌት ሱሴን ለማብረድ ግን የቤት ሰው ሳያየኝ እየተደበቅሁ በከራይ ቢስክሌት እየተገላመጥኩ እከናንፍ ነበር። ይህ የድሮ ንደኞቼን፣ ቢስክሌት እየተከራየ የሚከንፉትን፣ የራሳቸው የሌላቸውን በጣም አስፈነድቃቸው እኔንም አሳረረኝ። አግኝቶ ያጣ በመሆኔ የሚያዝኩልኝ ጥቂት አልነበሩም።

ትሬንታኳትሮ የዳጠውን ያደራ ልጅ ወሬ እቤታችን ይዘው የመጡት አባ ገብረሚካኤል ነበሩ። ቢስክሌት መጋለብ

እንዲያስተውኝና ከናካቱው ቢስክሌቱንም እንድሸጥ አባቱን የሚመክሩ እሳቸው ነበሩ። አባቱም ነገሩን ሲያወጡ ሲያወርዱ ሳለ አንድ ቀን የባሰ ይባሰ ብለው አባ ገብረ ሚካኤል በከራይ ቢስክሌት እየከናከ ባጠገባቸው ሳልፍ አይኝና አረፉ። እንደፈራሁት ሄደው አሳበቁ። መነኩሴው ባለቤት አባቱ አስጠሩኝና "እውን ይህን አርገሃል?" አሉ፣ ሳይቆጡ ሳይጮኹ። ራሴን ደፍቼ ዝም አልኩ። አባ "በዓይኔ በብረቱ እይቼዋለሁ" አሉ። እኔም ምሥጢሩ አንድዬ ወጥቷል ብዬ "አዎን" አልኩ። አባቱ በኔና በአባ መሀከል ለተነሣው ነገር ፍርዳቸውን አልሰጡም። "አባ ያሉት እውነት ደህና ምክር ነው፣ ግን መንግሥቱን ከርስዎ ይበልጥ እኔ አውቀዋለሁ" ብለው በዚህ ነገሩን ዘጉ። እኔንም ሁኔታው ግራ አጋባኝ። አልተቆጡ፣ አልመረቁ እንዲያው እንጠለጠሉት። አሳባቂው አባ ገብረ ሚካኤልም በሁኔታው ስላልተደሰቱ ወዲያው ብድግ ብለው ልብሳቸውን እያረገፉ ግምባራቸውን ኮስትረው ሲወጡ፣ እኔም ከአባ ጋር ከመኳረፍ መወዳጀቱ የሚጠቅም መሆኑን በማወቅ ሲወጡ ከተል አልኩና "አባ ደህና ይዋሉ" ብዬአቸው ወደ ቤት ተመለስኩ።

አባቱ ለጥቂት ቀናት የኔን ክንፈት ከተመለከቱ በኋላ አንድ ቀን ከምሣ በኋላ እንደገና አስጠሩኝ። እኔም "ለምን ይሆን? ያበደርኩህን ገንዘብ ከፊል ሊሉኝ ይሆን?" ብዬ ታላቅ ሥጋት አደረብኝ።

"ታዲያስ፣ ቢስክሌቷ አልረዘመችብህም?" አሉ

"የለም እችላታለሁ" አልኩ።

"እሷን ለመግዣ ገንዘብ አጥተህ እኔ ሳበድርህ ውለታ መዋሌን አውቀሽዋል? "አሉ። እውነት ስለሆነ ራሴን ደፍቼ ዝም አልኩ።

"አንተ ደሞ ውለታ መመለስ ያገባሃል። እኔ ገንዘብ ስጠኝ አይደለም የምልህ፣ የተበደርከውን ዝግ ብለህ ትከፍለኛለህ፣ አላጣድፍህም።" አሉና ቆም ሲሉ ገንዘብ አምጣ ይሉኛል ያልኩት ሥጋት ስለቀለለኝ በልቤ እፎይ አልኩኝ።

"እኔ ቅኔ እንድትማርልኝ ነው የምፈቅደው፣ ውለታህን በዚህ መልስ። ቅኔ ተማር። ነገ በጧት ተነሥተህ በቢስክሌትህ አቦከር ውጣ፣ ምሳህን ወይዘሮ አበበች በትንሽ አገልግል ትቆልፍላህ" አሉ። እጅ ነስቼ ወጣሁ።

እንዳሉትም በጧት ተነሥቼ ቅኔ ልማር አቦከር እየኔታ ማእምር ቤት ሄድኩ። አልማርም ብዬ እንዳላንገራግር ያባቱ ሰባምስት

ሊረ ያበደሩኝ ውለታቸው ከበደኝ። ደግ ለዋለ ባለውለታ ሰው ደግ መዋል ይገባል ብዬ ብቻዬን የቅኔ ትምህርት ጀመርኩ። ውሎ አድሮ ግን እኔ መግባቱን ሲያዩ የሌሎች ካህናት ልጆችም እንደዚህም ትምህርት፣ የቅኔ ትምህርት ጀመሩ። ይህም ቢሆን ተማሪዎቹ ከአሥር አንበልጥም ነበር፣ ቀስ በቀስ የኔታ ማእምርም ነፍስ ዘሩ። አባቴም በጉልበት፣ በሃይል፣ በትዕዛዝ ታላቅ ወንድሜን ቅኔ እንዲማር ማድረግ አቅቷቸው እንዲያውም አስከበለሉት። እኔን ግን በብልሃትና በዘዴ፣ "በውለታ" ቅኔ እንድማርላቸው አስገደዱኝ። ይህን ግን የተረዳሁት ከፍ ካልኩ በኋላ ነው እንጂ በጊዜው አይደለም። ሆኖም የሥነ ድርሰት ዝንባሌ የሳ ብሎ የታየው በቅኔ ነው።

የኔታ ማእምር ረጅም ናቸው። ቀይ ጠጉረ ለጫልዝብ፣ አጥንተ ከባድ፣ የቡልጋ ሰው። ዓይናቸው ሲወለዱ ሳይሆን ከፍ ካሉ፣ ካደጉ በኋላ ነው የጠፋው በፈንጣጣ በሽታ። ከጠላት በፊት፣ በኛ ጊዜ፣ የተማሪያቸው ብዛት እስከ መቶ የደረሰበት ጊዜ ነበር። የሚማረውም በተዋረድ ነበር፣ አሁን ግን አንድ እኔ ብቻ ሆንኩ። ምንም እንኳ ነገሩ የኔታን ቢያስተካዛቸውም በሁኔታው ግን ሁለታችንም ተጠቅመናል። እሳቸው ደህና መሪ አገኙ። በየጊዜው የመንደር ልጅ ከመለመን ወይ ብቻቸውን በዘንጋቸው መንገድ ከማሰስ፣ ከመዳሰስ ተገላገሉ። እኔ ደግ የታወቁትን፣ ከአዋሽ በታች እኩያ የሌላቸውን የቅኔ መምህር ለብቻዬ በየቀኑ ማግኘቴ፣ ለጊዜው በደንብ ባላውቀውም ትልቅ ዕድል ነበር። ቆይቶ ሌሎች ልጆችም እኔን አይተው የቅኔ ትምህርት ሲጀምሩም ለየኔታ የቅርባቸው መሪ፣ ደቀመዝሙራቸው እኔ ብቻ ነበርኩ። የቅኔ ትምህርት አባቴ ያስጀመሩኝ ሆነ ብለው በክረምቱ ወራት ነበር። ጀማሪ በቀላሉ የመጽሐፍ ምሥጢር ጥቅስ፣ የጻድቃንና የሰማዕታት ታሪክ ሳያስፈልገው ቅኔውን ቢቆጥር ይሻላልና ነው። ስለዚህ በየቀኑ ጧት በሌሊት ተነሥቼ ከአደሬ ጢቆ ወደ አቦከር፣ አዲስ ከተማ ሄጄ ማታ ለራቴና ለመኝታዬ መመለስ ሆነ። የክረምቱ ብርድና ዝናብ ማስቸገሩ አልቀረም፣ ግን ወዲያው ተለመደ። ያወከኝ ያቦከር ቀይ መረሬ ጭቃ እቢሲክሌቷ እግር ላይ እየተጣበቀ "ፖራፋንጎው" ውስጥ እየተለጠፈና ከሥር እየተከመረ፣ የቢስክሌቷን ፍጥነት እየቀነሰ፣ አንዳንድዬም እግሯ እንዳይዞር ገድግዶ እየያዘ ማስቸገሩ ነበር። በዚህ በዚህ ምክንያት በጧት ተነስቼ አቦከር መጓዝ ከበደኝ፣ አቀባት ሆነብኝ። ስለዚህ ምሳዬን በአገልግል እቢስክሌቷ ላይ ጭኝ ከቤት እወጣና ራቅ ስል ከቢስክሌት አከራይና ተከራይ ጓደኞቼ ጋር ስዛለልና ስጫወት፣ ቢስክሌቷንም ሳከራይ እየዋልኩ ማታ ከአቦከር እንደተመለሰ ሁሉ እቤቴ እገባ ነበር። ይህ አልፎ አልፎ የማደርገው ውስልትና ቢሆንም ውሎ አድሮ አባቴ ጆሮ መድረሱ አልቀረም። ከዚህ የተነሣ አባቴ በቁጣ እብድ ሆነው በመጫኛ አንድ ቀን ጧት ጠበጠቡኝ። ለጊዜው በመስኮት ዘልዬ አመለጥኩ።

የኔታ ጧት ጧት፣ ከአሁኑና ቅዳሜ በቀር፣ ከቤተክሊያን መልስ ረፈድ ሲል ወምበር ላይ ተቀምጠው እኔ እመሬት ተቀምጧል "በስመ አብ" ብለው የዕለቱን ሥራ ይባርኩና ይነሣሉ። ቀጥለው የዕለቱን ወይም የወራቱን ታሪክ ይተርካሉ። በመካከላቸው የዕለቱን ቅኔ ይዘርፋሉ፣ ማለት መጀመሪያ "አዕመረ፣ አወቀ፣ የአምር ያውቃል፣ ያእምር ያውቅ ዘንድ፣ ያእምር ይወቅ፣... "እያሉ የግእዝን ግሥ ካራቡ በኋላ "አእምሮ አእምሮት፣ ማወቅ አእማሪ፣ አእማሪያት አዋቂ፣ አእማርያን አእማርያት አዋቂዎች፣ አእምሮ ማወቅ-እውቀት... "ብለው ከግሡ ዘርና ቅጽሉን ያወጡታል 'ግለት ነው። እሳቸው ደምጻቸውን ከፍ አርገው ሲገሡ እኔ ጮክ ብዬ የሚሉትን እደግግለሁ። "አእመረ አወቀ" ሲሉ፣ "አእመረ አወቀ" እላለሁ፣ "የአምር ያውቃል" ሲሉ "የአምር ያውቃል" እላለሁ።

በዚህ መንገድ በቀን ሃያም ሆነ ሰላሣ የግዕዝ ግሶች ከነጻዛቸው ከነገሩና እኔም ደጋግሜ እዚያው እፈታቸው ከወጣሁ በኋላ ነው ወደ ዘረፋው የሚሄዱት። በዚህ መንገድ የማጠናውን መጠነኛ የግዕዝ መዝገበ ቃላት በቀላሉና ባጭር ጊዜ ነበር የምረዳውና በቃል የምይዘው። ምክንያቱም ግን ከሕፃንነት ጀምሮ ፊደል የቆጠርነውና የንባብ መማሪያችን ከፊደል ሐዋሪያ "ከመልእክተ ዮሐንስ ሐዋሪያ ወልደ ዘበዴዎስ ቀዳማዊ "አንስቶ እስከ" መዝሙረ ዳዊት ብፁእ ብእሲ ዘእኔበረ ውስተ መንበረ..." ድረስ፣ ከዚያም በዜማ ቤት ከውዳሴ ማርያም "ሰላም ለኪ እንዝ ንመገድ ንጸኪ ማርያም እመነ... "እናም እስከ "ድን" ድረስ የተማርኩት፣ ያጠናሁት ያዜምኩት ሁሉ በግዕዝ የተፃፈ ስለሆነ ነው። በዚያ ላይ ብዙ የግዕዝ ቃላት የአማርኛ ቃላትን ስለሚመስሉ የግዕዝ ቃላት አነባበብና አጣጣል፣ የሚወድቀውንና የሚነሣውን፣ የሚናበበውንና የማይናበበውን፣ የሚጠብቀውንና የማይጠብቀውን ጠንቀቂ አውቄ ነበር። የማላውቀው የቃላቱን ፍቺ ትርጓሜያቸውን ነበር። ያንን ነው የኔታ ማእምር ጧት ጧት ግሥ እየገሡ ያስጠኑኝ። ግሥን እና ገሡን ሣጠና ጥቂት ከሰበትን በኋላ የወራቱን ታሪክ ተረክልኝ።

የክረምት ታሪክ መቼም ያው ነው፣ ግልጽ ነው። ደመናው፣ ዝናቡ ጉሙ፣ ጭጋጉ፣ ጭቃው፣ ጎርፋ፣ ቡቃያው፣ መብረቁ፣ ነጎድንዳ፣ የሰማይ ቁጣው፣ የደመናው ሽንት፣ በዚያ ላይ ቡቃያው፣ የወይራ፣ የበለሱ ቅጠል መርገፍ፣ የራምናን ማበብ ነው። ታሪኩን ተርክው ሲያበቁ ጨርቃቸውን አፍንጫቸው ላይ ሰቀሉና ሲያሰላሰሉ ብዙ ቆዩ። የሚቀጥለው ታሪክ ጠፍቶባቸው የሚጨነቁ መስሎኝ እኔን ግራ ገባኝ። 'ቄሱም ዝም፣ መጣፋም ዝም' የሚባለው ነገር የደረሰ

መሰለኝና እቁነጠነጥ ጀመር። ወዲያው ግን የኔታ ጨርቃቸውን ካፍንጫቸው አወረዱና "ተቀበል!" አሉኝ ወዲያው አንድ ጉባኤ ቃና ዘረፉ። እኔም እያንዳንዱን መቶ ከከንጌራቸው ሰወድቅ እየተቀበልኩ፣ መላልጄ ደጋግሜ እያወጣሁ፣ እዚያው አጠናው ጀመር። እንደያዝኩት ካዩ በኋላ የኔታ ቅኔያቸውን በአማርኛ ፈቱልኝ፣ ሰምና ወርቁን፣ ዘርና ቅጽሉን ለይተው ነገሩኝ።

"አሁን የነገርኩህን መልሱን ንገረኝ" አሉኝ። እኔም እየተንገዳገድኩ ያሉትን ሁሉ በጎደለ እሳቸው እየሞሉልኝ፣ በተዛባ እያቀኑልኝ ተወጣሁት።

"እንግዲህ ካሁን በኋላ እስከ ማታ አሥራ አንድ ሰዓት ድረስ ትምህርት የለብህም፣ ነፃ ለቅቁሃለሁ። ማታ ስትመለስ ግን ባዶ እጅህን እንዳትመለስ። ይቺን እኔ የዘረፍኩልህን ዓይነት ሁለት ቤት ጉባኤ ቃና ቆጥረህ ይዘህ እንድትመጣ" ብለውኝ እጅ ነስቼ ልወጣ ስል፣ "ለቅኔ ቆጠራ መንደር ውስጥ አያመችም፣ አባከር ጋራው ላይ ውጣና ሰው የማይዞርበትን ሥፍራ ፈልገህ እዚያ ነው መቁጠር። መቁጠር ከመጀመርህ በፊት እንዲገልጽልህ 'በስመ አብ' ብለህ አቡን ዘበሰማያት፣ ጸሎተ ሃይማኖትን ድገም" አሉኝ። እኔም ባንድ ቀን ፈቃዳቸውን ለመፈጸም መቻሌ በጣም ቢያጠራጥረኝም "እሺ የኔታ" ብዬ እጅ ነስቼ ከቤታቸው ወጣሁ።

የኔታ እንደመከሩኝ አባከር ጋራ ላይ ወጣሁና ከቤተክሊያኑ ከጊዮርጊስ በስተምዕራብ፣ ሰውም ከብትም እረኛም የማይደርስበትን ጉራንጉር ቦታ ፈልጌ፣ የምድሩ ጭቃነትና የሰርዶው ሳር ምንጣፍ እርጥበት እንዳያውከኝ ሰፋ ያለ ንጥፍ ነጭ ድንጊያ ፈልጌ፣ እዚያ ላይ ነጠላዬን ተከናንቤ ቁጭ አልኩና ጉባኤ ቃና ቅኔ ለመቁጠር ተዘጋጀሁ። ቅኔው በአማርኛ ሳይሆን በግዕዝ ነው የሚቆጠረው። እኔ ደሞ ብዙ የግዕዝ ቃላትን ከሕፃንነት ጀምሮ በጆሮ በመስማቴ ድምፃቸውንና ቀለማቸውን አውቃለሁ እንጂ ፍቺያቸውን ግን በትክክል አላውቅም። በዚህ ላይ ጉባኤ ቃና ከዚያ በፊት ቆጥራ አላውቅም። ጉባኤ ቃና ደሞ ሁለት ቤት ብቻ ያላት ግጥም ብትሆንም ከሁለት አትበልጥም፣ ከሁለት አታንስም። ታዲያ ያቺው ሁለት ቤት ባጋጣሚ ብትገጥምም ለራሷ የተለየ ዜማ ስላላት፣ ቤቷ ገጥሞ ዜማዋ ቢሰብር ፋርሽ ትሆናለች። ዜማዋ ሳይሰብር ሰምና ወርቁ በደንብ ካልተቀናበረ ካልተሰማ ስናና ከላለች። ስለዚህ ሁሉ የኔታ ደህና አርገው እስጠንቅቀውኛል። ዋናው ችግር ግን ምሥጢር ማግኘቱ ነው። ከሽቱን መጓዝቱ ነው። እሱ ካልተገኘ ቅኔው አልተገኘም ማለት ነው። ምሥጢሩ ግን ዱብዳ ዓይነት ሆኖ ባንድ ባልታወቀ መንገድ ከእምህበ

አልቦ የሚወለድ ነው እንጂ፤ እንደሌሎች ወይም በረሀት ጊዜ የሚገኝ ነገር አይደለም። የኔታም እንዲገለፅልህ በጸሎት ጀምሮ ያሉት ይኸንኑ አውቀው ነው። እኔም አንደኛው ታና ቅኔ የሚሆን ምሥጢር ለማግኘት እዚያ ሰፊ ንጥፍ ድንጊያ ላይ ቁጭ ብዬ ሳሳሳል፤ አንደዬ በጀርባዬ ስተኛ- ስገላበጥ፤ አንደዬ ስቆም፤ አንደዬ ስነሣ እስከ ሰባት ሰዓት፤ እስከ ስምንት ሰዓት፤ ከዚያ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ባንድ ቦታ ዋልኩ። ለምሳሌ እንኳን ወደ መንደሩ እንዳልመለስ ባዶ እጄን መመለሱን ጠላሁት። ዘጠኝ ሰዓት ከሆነም በኋላ ምንም ለጉባዔ ቃና የሚሆን ሃሳብ ወይም ምሥጢር ወይም ኩሽት አልተገኘም።

በዚህ ተጨንቄ ሳለ፤ የክረምት ዝናብ ከዚያ ቦታ አባረረኝና ለመጠለል ወደቤተክሲያን ግቢ ርጨ ደወል ቤቱ ሥር ተጠጋሁ። ዝናቡ በሃይል ዘንቦ ካባራ በኋላ ቁልቁል ወደ መንደራችን ተጣደፍኩ። ስደርስ አሥራ አንድ ሰዓት አልፎ ወደ አሥራ ሁለት የተቃረበ መሰለኝ። ሰዓት የለ በግምት ነው፤ በዚያ ላይ እርቦኛል። ስለዚህ ዝናቡ ወደማታ አልለቅ ባለ ቀን ሲቸግረኝ ወደማድርበት፤ ቀንም አገልግሌን ወደማስቀምጥበት ቤት ምሳዬን ለመብላት ሄድኩ። አገልግሌን ከፍቼ እናቱ/ አገልጋይ የላት፤ ገረድ የላት አመለወርቅና ትርፌ እየረዱት/ ያዘጋጀችልኝን የበረደ ፍትፍት እያጣጣምኩኝ በላሁ። ከበላሁ በኋላ ዝናሙ እንደገና አገረሽበትና ከበሬቱ በበለጠ ሃይል የቆርቆሮውን ጣራ ያነጉደው ጀመር። በረዶም ቀላቅሎ የጣለ መሰለኝ። እንዲሁ ሲለው፤ ሲለው፤ ሲለው ለዓይን ያዘ፤ መሸ፤ ጨለመ። እኔም ከምተኛበት አሮጌ የጣልያን ሶልዳቶ ተጣጣሬ የሸራ አልጋ ላይ ወጥቼ ብርዱ እያንቀጠቀጠኝ ሻማዬን አብርቼ ገና በጊዜ ጋደም አልኩ።

ወይዘሮ ዓለሚቱ የጎጃም ሴት ሲሆኑ ባለቤታቸው ሊቀ ጠበብት ወርቅነህ ጎንደራ ነበሩ። ያባቱ የልጅነት የተማሪ ቤት ቅርብ ጓደኛ፤ እንደ ወንድም የሚቆጥሯቸው ወርቅነህ ዱሮ ገና በኛ ጊዜ፤ ጣልያን ሳይገባ ሞተዋል። እኔ የማውቃቸው በዝና ስማቸውን ነው እንጂ መልካቸው የእልም ያህል ነው የሚታወስኝ ወይዘሮ ዓለሚቱ ግን በኛ ቤት እንደ ወዳጅ ሳይሆን እንደ ዘመድ ነበር የሚታዩት። ወይዘሮ ዓለሚቱ የሊቅ ሚስት በመሆናቸው የሚኮሩ፤ ባላቸውን ከማፍቀራቸው የተነሣ ሁለተኛ ሌላ ባል አላገባም ብለው በመበለትነት ቤተሰቢያን እየሳሙ የሚኖሩ ሴት ነበሩ። በዚያ ላይ እሳቸው ለራሳቸው መፃፍና ማንበብ ባያውቁም ራሳቸውን የቻሉ የአማርኛ ግጥም ባለሟያ ነበሩ። ስለ ባለቤታቸው መሞት፤ ስለባልና ሚስት በሞት መለያየት፤ አንዱ ሂዶ አንዱ ስለመቅረቱ፤ አንዳንድዬም ስለጣልያን ጨካኝነት፤ ስለ ነፃነታችንና ስለባንዲራችን መጥፋት፤ ልብ የሚነካ ግጥም ይገጥሙ

ነበር። ታዲያ ግጥማቸውን የሚያሰሙት ለኔ እናት ብቻ ነበር። እናቱ ደግሞ በምላ ወይ በራት ላይ ላባቱ ታሰማቸዋለች። አባቱም ያደንቁና ይወዱዋቸው፤ ያከብሯቸውም ነበር።

ወይዘሮ ዓለሚቱ ቅኔ ለመማር ከአደሬ ጢቆ አቦከር በየቀኑ መመላለሱን እናቱ በነገረችቸው ጊዜ ያደሬ ጢቆ ቤታቸውን አፍርሰው አቦከር በሠሩት ቤታቸው አንዲት ትንሽ ክፍል በፈቃደኝነታቸው ስለሰጡኝ ነው እሳቸው ጋ ማረፊ። የኛ ቤትም ገና ተሠርቶ አላለቀም። በዚያን ጊዜ የሚተዳደሩት ጠላ እየሸጡ ነበር። ግን ጠላቸው እንደ ግጥማቸውና እንደ ጨዋታቸው አይጣፍጥም፤ አይጥምም የሚባል ሆሚት ነበር- በጠጪዎች ዘንድ። ይህን ቢሆን ግን ጨዋታቸውንና ግጥማቸውን ሰው ስለሚወደው ገበያተኛ አያጡም ነበር። እሳቸው ግን ኩሩ፤ ቆፍጣና፤ ከሰው ዕርዳታ የማይጠይቁ፤ ቢሰጧቸውም የማይቀበሉ፤ ቆራጥ ሴት ነበሩ። አልፎ አልፎ ጥቂት እህልም ሆነ ሌላ ነገር ቢቀበሉም ከኔ እናት ብቻ ነበር። ከናቴና ከአባቱ ጋር "እርስዎ፤ እርስዎ" ነበር የሚባሉት።

ለወይዘሮ ዓለሚቱ የሚነገርላቸው አንድ ታሪክ ነበር። ካንዲት ጎረቤት ከሆነች የሸዋ ሴት ጋር ባንድ ነገር ተጣልተው፤ ተቀያይመው፤ እሷም እንደላቸው ሃይለኛና አፈኛ ነበረችና በምን ላጥርዳቸው ብላ አስባ- አስባ አንድ ቀን ውሀ ሊቀዱ ታኒካቸውን አዝለው ወደ ቧምቧ ሲሄዱ፤ ሰው በተሰበሰበበት አደባባይ፤ ሁሉ እንዲሰማ ብላ "ያው መጣች ያቺ ቡዳ ጎጃሜ፤ ልትበላኝ ነው፤ በመንግሥት አምላክ ያዙልኝ! እንዳትበላኝ ያዙልኝ!... ያዙልኝ" ብላ ትራሃለች። የቦምባ ወረፋ ሰልፉን ይዞ የተከለከለው ሰው ሁሉ ወንዱ፤ ሴቱ ከው፤ ኩም ይላል። ለወይዘሮ ዓለሚቱ አብዛኛው ያዝንላቸዋል፤ ተሳዳቢዋን በልቡ ይረግማል። አንዳንዱ ደግሞ የጠቡን ፍፃሜ ለማየት አሰፍስፎ ይጠብቃል። ወይዘሮ ዓለሚቱ ግን በርጋታ የወረፋ ቦታቸውን ከያዙና ታኒካቸውን በቦታው ካሰለፉ በኋላ ወደ ተሳዳቢያቸው መለስ በማለት "ሰማሽ" ይሏታል። "አዎን እኛ ጎጃሜዎች ቡዳዎች ነን፤ ሰው እንበላለን።" ይሉ ያምኑላትና "አንቺን ግን፤ እንኳን እኔ አለሚቱ ውሻ በጨው አይቀምስሽም" ይሏታል። የተሰበሰበው ሁሉ "ሆዋ!" ብሎ ይስቃል። ያቺ አፈኛዋም ውሀዋን ላትቀዳ በሀፍረትና በንዴት ታኒካዋን እንስታ ሂደች ይባላል።

ወይዘሮ ዓለሚቱ በየጊዜው የሚገጥሙትን ግጥም ለኔ እየነገሩኝ በገዙት ሌክ ወረቀት ላይ ያስጽፉኝ ነበር። ከጻፍኩም በኋላ የጻፍኩትን መልሼ እንዳንብላቸው ይጠይቁኝና ሳንብላቸው እየሰሙ ብዙ እርማት ያደርጉ ነበር። እኔም ማረሙና ማስተካከሉ ጥቂት ቢያሰለችኝም

ከምስጋናቸውና ከምርቃታቸው በተጨማሪ አንድ አንድ አንኮላ ጠላ ማታ ማታ ይሰጡኝ ስለነበረ/ምንም እንኳን ጠላቸው ቀጠን ያለ ቢሆንም/ የግጥም ጸሐፊነቱን ሥራ አልጠላሁትም። በዚያ ላይ ያለከራይ በነጻ አንዲት ማረፊያ ክፍል ስለሰጡኝ የዚያም ውለታ ነበረብኝ። በዚያን ጊዜ ዲቁና ተቀብዬ የሥላሴ ትክለኛ ሆኜ እቀድስ ስለነበረ በወር ሃያ ሊሬ ደመወዝ መብላት ጀምረ ነበር። ታዲያ ደመወዝ እንዳለኝ እያወቁ ከራይ ከፈለኝ አለማለታቸው የደግነት ቢሆንም፣ ለኔ ከባድ ውለታ ሆኖብኝ ነበር። እናቱ እንኳን ከፈላቸው ብላኝ ብጠይቃቸው "ምንስ ቢቸግረኝ እኔ ዓለሚቱ ካንተ ከወዳጆቼ ልጅ ከራይ ልቀበል?" ብለው ስለተቆጡኝ ነገሩን እርግፍ አድርጌ ተውከት። ቢሆንም አልፎ አልፎ ቸገር ሲላቸው አምስትም አሥርም ሊሬ አበድረኝ ይሉኝና አበድራቸዋለሁ። ግን ወዲያው ጠላ ሸጠው ሲያገኙ ይከፍሉኝ ነበር። በዚያን ቀን በጊዜ መጋደሚን አይተው "ብርድ ነው ናና እሳት መቅ" ስላሉኝ ብርድ ልብሴን እንደደረብኩ ተነሥቼ የኔን ክፍል ከውጭ ቆልፌ ወደላቸው ክፍል ሄድኩ።

"ምነው ዛሬ ቅኔ ትምህርት የለም እንዴ?" አሉኝ።
"ትምህርትስ አለ፣ ዝናቡ ነው ያስቀረኝ" አልኳቸው።
"ከምን ደርሰሃል?" አሉኝ።
"ገና ጉባዔ ቃና ነው የጀመርኩት" አልኩ።

"አይዞህ በርታ፣ በዱሮ ጊዜ ተማሪ ደበሎ ለብሶ እየለመነ ነበር የሚማረው። አንተ ዕድለኛ ነህ፣ እቤትህ ካባትና ከናትህ ጋር ሆነህ፣ በቢስክሌት እየበረርክ፣ ሲጨልም የእጅ ባትሪህን በግ - በግ እያደረግህ ነው የምትማረው። በኛ ባገራችን ጀማሪ ከመምሩ ፊት አይቀርብም፣ በተዋረድ ነው እየለየ የሚያስተምረው። አንተ አያ ማእምርን ለብቻህ አግኝተሃል" ብለው የመታደሉን ነገር ዘረዘሩልኝ። ወዲያው ኩራዛቸውን አበሩና በቡና መቄያ ብረት ምጣዳቸው ቆሎ መሣይ ቆላቆላ አድርገው ለኔ ሰጡኝ። እሳቸውም ቀመሱ። "የሊቅ ልጅ ሊቅ ነው የሚሆነው፣ በርታና ተማር። ይኸን የላስቲክ ኳሉን ጨዋታ፣ ይኸን ዝሊያውን አለመጠን አለማብዛት ነው፣ አባትህ በቅኔ እጅግ ሲበዛ ምሥጉን ናቸው" አሉኝ።

እኔ ለራሴ አንዲት ጉባዔ ቃና መቄጠር አቅቶኝ፣ ቀኑን ሁሉ አቦከር ጋራ ወዬ፣ ባዶ እጄን የኔታ ፊት እንዴት እቀርባለሁ በማለት እንደ ደንቡ በአሥራ አንድ ሰዓት እሳቸው ጋ ሳልሄድ ቀርቻለሁ። ስለዚህ ወይዘሮ ዓለሚቱ የሊቅ ልጅ ሊቅ ነው የሚሆነው ያሉትን ለጊዜው አላመንኩትም። እንዲያውም የሊቅ ልጅ የትሬንታኳትሮ ነጂ ሶልዳቶ ጣልያን አውታንቲ ሲሆን፣ እሩቅ ሳልሄድ በቅርቡ፣ በገዛ

ወንድሜ በመርሱ አይቸዋለሁ። ራሴም ብሆን ቅኔ ተማሪቤት ገብቼ ጣጣዬን የማየው የሰው ውለታ ከብዶኝ፣ የሰባምስት ሊሬ ዕዳ ስላለብኝ መሆኑን አልዘነጋም።

ወዲያው መሸና የመኝታ ጊዜ ደረሰ። እኔም ደህና ይደሩ ብዬ ወደ መኝታ ክፍሌ አመራሁ። "ራት ብላ" ቢሉኝ "አሁን ነው የበላሁት" ብያቸው ወጣሁ። ተመልሼ እዚያች እንድንዳ የሸራ አልጋዬ ላይ ጋደም እንዳልኩ የነገው ነገር በጣም አሠጋኝ። ረፈድ ሲል የኔታ ጋ ካልሄድኩ ሊቆጡ ነው። ባዶ እጄን፣ አንዲት ጉባዔ ቃና ሳልጨብጥ መሄድ ደሞ ሞት ነው የመሰለኝ። ስለዚህ ከሥጋት የተነሣ እንቅልፍ አልወሰድህም አለኝና ከጎን እንን እንላበጥ ጀመር። ስገላበጥ አባቱ "ለትኔ ቆጠራ ሌሊቷን የመሰለ ጊዜ የለም" የሚሉት ነገር ትዝ አለኝ። "ሌሊት ጨለማ ነው። ዓይን አያይም፣ አይቃኝም፣ ሕሊናም ከዓይን ጋር አብሮ አይቃኝም። የሰው፣ የመንደር ጫጫታ ጆሮን አያደነቁርም" ይሉ ነበር። እኔም እንቅልፍ ከጠፋ ይኸንኩ ልጥክረው ብዬ፣ ቀን አቦከር ጋራ ላይ የተሠወረብኝ ሌሊት አልጋ ላይ ይገለጥልኝ ይሆናል ብዬ፣ የጉባዔ ቃናዬን ነገር አሰላስል ጀመር።

የኔታ የነገሩኝን የክረምት ታሪክ እንደገና ከላይ እስከታች በሕሊናዬ ወጣሁት። ቀኑን የወረደብኝ ዝናብ፣ ያኮማተረኝ ብርድ፣ ያቦከር ጭቃና ጭጋግ፣ ይኸ ሁሉ ለኔ ታሪክ አልነበረም። የዕለት ኑሮዬ ነበር እንጂ። በተለይ አንዳንድ ሰዎች ተረኛ ዲያቆን በምሆንበት ጊዜ፣ ሌሊት ዶሮ ደጋግሞ ሲጮህ፣ ከሌሊቱ በዘጠኝ ሰዓት ተነሥቼ ጥቅጥቅ ባለ ጨለማ፣ በጉም በጭጋግ ተሸፍኜ ብቻዬን የአንድ ሰው ድምጥ በማይሰማበት በዚያ በብርድ፣ በዚያ በዝናብ፣ ዋናውን የአዲስ ከተማ ጥርጊያ መንገድ ተከትዬ አቀባቱን ይገድ ወደ ቤተክሲያኑ ሰሄድ፣ ጅቡ ከፊት ከኋላዬ ሲያቋርጠኝ፣ የጅ ባትሪዬን ብርሃን ብቻ መከላከያ አድርጌ ካሁን አሁን ሰይጣን ከኋላዬ መጥቶ ማጀራቱን ያዘኝ እያልኩ እፈራ ነበር። አባቱ ብቻህን በጨለማው ስትሄድ መላልሰህ ድገማት ያሉኝን "ወገዱ ዘፍቀውን" ትምህርተቱአት ጥርሴ በብርድና በፍራት እየተንቀጠቀጠ፣

"ወገፁ በፍጹም በጽልመት
ፈርጋ ወደንገጸ ዲያብሎስ
ርእዬ ብሁተ ልደተ በሥጋ
አምላክ በሲኦል ወፈደ"

እያልኩ መላልሼ እየደገምኩ፣ እደወል ቤቱ እሄድና ባትሪዬን አጥፍቼ፣ እኪሴ አግብቼ መሰላሉን እያያዘው ነበር። መሰላሉ ግራና ቀኝ መደገፊያ የሌለው፣ የብረት መሰላል ነበር። ያንን በጥቅጥቅ ጨለማ፣ በዳበሳ ተወጣጥቼ ከመሬት ሰላሣ አንድ፣ ሃምሳ አንድ

የሚሆን ከወጣው በኋላ ያንን ታላቅ ግዙፍ ደወል በምደውልበት ጊዜ ያባከርን ከረምት ጠባይ አሳምሬ አውቀው ነበር። ደወሉ ከአዋሽ በታች ካሉት የቤተክሲያን ደወሎች ሁሉ የሚበልጥ ነው ይባላል። ሌሊት አደሬ ጢቆ ሲደወል ድምጡ ሰላሣ ኪሎሜትር ሂዶ አለማያ ይሰማል ይባል ነበር። እኔም መሰላሉን በስንት ትግል ከወጣው በኋላ እደወሉ ንን ቆሜ ስደውለው ጨኸቱ ጆሮዬን አለማደንቆሩ ይገርመኝ ነበር። ደጋግሜ ከደወልኩ በኋላ መሰላሉን እንደገና እወርድና በፍርሃት እየተንቀጠቀጠ የቤተክሲያኑን የወንዶች መግቢያ በር ቁልፍ በያዝኩት መፍቻ እፈታና ታላቁን ሣንቃ ገፍቼ በሩን እከፍታለሁ። ቤተስኪያኑም ጥቅጥቅ ጨለማ ነው ክብሪት እጭራለሁ፤ ሻግ አያይዛለሁ። ከዚያ ሌላውን ሻግ ሁሉ እየዞርኩ አያይዛለሁ ይኸን ሁሉ ሳደርግ ያ፤ ሰይጣን ካሁን ካሁን አንገቱን ያዘኝ የሚለው ፍርሃት አይለቀኝም። አሁን ግን ቢጨመድደኝም ቤተክሲያን ውስጥ ስለሆነኩ መልአክ ያስለቅቀኛል፤ ይደርስልኛል የሚል እምነት ስላለኝ ያደፋፍረኛል። ቆይቶ - ቆይቶ ካህናቱ አንድ - ሁለት - ሶስት እያሉ ይመጣሉ። ሲመጡልኝ ወደ ቤተልሔም እሄድና ፍልጥ አያይዤ እሳት በማንደድ፤ የወይራው ፍም ሲንከረከተ እዚያ ቁጭ ብዬ፤ በረዶ የሆነው እጄና እግሬ በነበልባሉ ሲሞቅ ቆየት ብሎ የዕለቱ ተረኛ ቀዳሽ ቄስ ወይ ዲያቆን ሲመጣ ነፍሴ በሙሉ ትመለስ ነበር።

የከረምት ነገር ነው ይኸን ሁሉ ታሪክ ያስተረክኝ። ጉባዔ ቃና መጀመሪያ ለመቁጠር በጀመርኩበት ሌሊት ግን ተረኛ ዲያቆን፤ ደዋይ፤ ቤተክሲያን ከፋች፤ እሳት አንዳጅ አልነበርኩም። እንዲያውም ቀኑ ተራ ቀን፤ አዘቦት ስለነበረ ሌሊት ቤተክሲያን የሚሄድ ሰውም አልነበረም። ስለዚህ አልጋዬ ላይ ቁጭ ብዬ ማሰላሰል፤ ማሰብ፤ መጨነቅ ሆነ። ግን ምንም ሳይሳካልኝ ሸለብ አደረገኝና ጋደም አልኩ፤ ወዲያው እንቅልፍ ይዞኝ ሄደ። ቢሆንም አንድን ቤት፤ የመጀመሪያዋን ሳልጀምር የቀረሁ አይመስለኝም። ጧት ስነቃ ደዋ ሁለተኛዋን ቤትም በእንቅልፍ ልቤ ቆጥራያት ኖሮ እግዚአብሔር ገልጦልኝ ኖሮ፤ የመጀመሪያዋ ጉባዔ ቃና ግጥምጥም አለችልኝ። በደስታ ፈንድቄ፤ ካገልግሌ ቁርሴን በላሁና ረፈድ እስኪል ሳልጠብቅ ወደ የኔታ ቤት አዘገምኩ። በተአምር የቆጠርኳት ቅኔ በተአምር እንደመጣች በምትሐት እንዳትጠፋኝ፤ በወረቀት ላይ ጽፌ በኪሴ ያዝኳት። የኔታ ቡሉኮአቸውን እንደለበሱ አልጋቸው ላይ ቁጭ ብለው የዕለቱን ጸሎታቸውን ገና አልጨረሱም። ባለቤታቸው ለቁርስ ቡና ቆልተው ይወቅጣሉ። "እንደምን አደርክ መንግሥቱ? ግባ፤ ተቀመጥ፤ አሁን ይጨርሳሉ" አሉኝ። ጥቂት እንደተቀመጥኩ የኔታ ጸሎታቸውን ጨረሱና፤ እጃቸው ላይ እንትፍትፍ ብለው ፊታቸውን ካባበሱ በኋላ መንግሥቱ ነው?" አሉ።

"አዎ እኔ ነኝ" አልኩ።
"ምነው ትናንት ቀረህ? ያው የላስቲክ ኳስ ዝሊያ ነው መቼም" አሉ።
"በትናንቱ ጥፋት ልካስ ብሎማ ዛሬ በጧት መጥቷል" አሉ ባለቤታቸው።

እኔ ጥፋቴን አምኜ ራሴን አቀርቅሬ አልመለስኩም። ወዲያው ቡናው ተጣደ፤ የፈንዲሻ ማሽላ ቆሎው ፈካና ነጭ ንድፍ ጥጥ መሰለ። ቁርስ ቀረበና የኔታ እዚያው አልጋቸው ላይ እንዳሉ ፈንታቸውን በሉ። እኔም ከማሽላ - ቆሎው ደረሰኝ፤ ቡናም አንድ ሲኒ ጠጣሁ። ባለቤታቸው የቁርስ እቃውን አንሥተው ወደ ጓዳ፤ ከዚያም ወደማድቤት ሲሄዱላቸው የኔታ ካልጋ ወረዱና ወምበራቸው ላይ ቁጭ አሉ። ለማስተማሪያ የሚወዱት ውጪውን ነበር፤ ግን በዚያን ቀን ዳመናው ጭፍግግ ብሎ ዝናቡ ብን - ብን ሲል ነበርና ከቤት አልወጡም። እንደተለመደው ገመ። የዕለቱን ታሪክ ተረኩ። የዕለቱ ታሪክ ለየት ያለ ነበር። በዓታ ስለሆነ የበዓታን ታሪክ ተረኩ።

"በአ ገባ፤ ይበውእ ይገባል... "አሉና" በዊአ መግባት፤ በዋኢ በዋኢያን ... "ካሉ በኋላ "በዓት መግባት፤ በዓቱ በመግባት፤ በዓታ መግባት" አሉና ደመደሙ። ቀጥለው የእመቤታችንን እቤተ መቅደስ ለማገልገል መግባት ነገር በሰፊው ተረኩ። ከዚያ ቀጥለው ስለ በዓታ በዓል አንድ ጉባዔ ቃና ዘረፉ። ፈቱልኝና ለጥቂት ጊዜ መላልጄ እንድልላቸው አድርገው ካስጠኑኝ በኋላ፤ የላቸው አበቃ።

"ትናንት ጧት ጉባዔ ቃና ለማታ እንድታመጣ ብዬህ ነበር... ቢሆንልህ ለዛሬ ማታ ሞክር "አሉና ሊያስናብቱኝ ሲሉ፤

"ይዤ መጥቻለሁ" አልኳቸውና ተነሥቼ ቆምኩ።

"ካመጣህ እንስማም" አሉ ሳይገረሙ፤ በሚዛናዊ ድምፅ። እኔም የቆጠርኳትን ለማንበብ ቅኔዋን የፃፍኩትን ወረቀት በጥንቃቄ ከኪሴ አወጣሁና ቀስ ብዬ ዘርግቼ ሳንበላቸው ስል፤ ከዚህ መጣ ሳልለው ቀኝ እጃቸው እጄን አፈፍ አደረገው። ድንግጥ አልኩ።

"አምጣ፤ ሰጠኝ ወረቀቱን! ልቀቅ" አሉኝ፤ እጄን ጭምድድ አድርገው። ሰውዬው ጠንካራ ናቸው፤ አልቻልኳቸውም። እጄ ዛለ፤ ወረቀቱን ቀሙና ወሰዱት። ወዲያው እዚያው ዓይኔ እያየ ብጭቅጭቅ አርገው ቀደዱና ጣሏት። እኔ በድንጋጤ ከው ብልም እንኳን፤ ለነገሩ ፍፁም እንግዳ አልነበርኩም። የኔታ ቅኔውን በወረቀት ጽፎ የሚያነብ

ሰው እንደማይወዱ የታወቀ ነው። እኔም ሰምቼዋለሁ፤ አንዳንዶቹም ከዚህ እንደከላከል የመከሩኝ ነበሩ። በፍጹም አዲሱ ነገር፤ ያልጠረጠርኩትና ዱብ ዕዳ የሆነበኝ የሳቸው ጆሮ ያን ያህል ስል መሆኑና በታላቅ ጥንቃቄ ከኪሴ ያወጣኝንን የተጣጠፈች ወረቀት ስገላልጥና ስዘረጋ ድምፁን በመስማት ወረቀት መያዜን ማወቃቸው ነበር።

ገና ድንጋጤው ሳይለቀኝ "በል እንግዲህ ምን ይሆን? በላ የቆጠርከውን በቃልህ ንገረኝ" አሉኝ። ውጪ ነፍስ፤ ግቢ ነፍስ ሆነ፤ ያቺን ሁለት ቤት ቅኔ ከድንጋጤ ጋር ለማስታወስ ለመሞከር ዝም እንዳልኩ ብዙ ጊዜ ቆየሁ።

"በል እንጂ" አሉ የኔታ። "ወረቀቱ ሲቀደድ ጊዜ ቅኔውም ጠፋህ መሰለኝ" አሉ፤ ፊዝ በተቀላቀለ ቁጣ።

"እሺ አልኩኝ" የጠፋችኝንቅኔ እየፈለግሁ።

"ከጠፋህ ለማታ ቆጥረህ ነ" አሉ።

"እሺ፤ የለም አግኝቻለሁ" አልኩና በውነትም ወላጄአምላክ በዕለተ ቀኗ ደረሰችልኝና ቅኔዋን አገኘኋት። ወዲያው ለየኔታ ወጣሁላቸው።

"መልስ" አሉኝ። መልሼ ወጣሁላቸው።

የኔታ ሲያሰላሰሉ ጥቂት ከቆዩ በኋላ "ፍታ" አሉኝ። በተቻለኝ እንደጀማሪነቱ ፈታሁላቸው። ሰሙን፤ ወርቁን፤ ዘሩን፤ ቅጽለን፤ አንቀጽን በደንብ ልተነትን አልቻልኩም። ግን ባልችልም ጉባዔ ቃናዋ ቅኔነት ያላት መሆኗ በልቤ ይሰማኝ ነበር። የኔታ ሁሉን ሰሙና ያፈታቱን ስህተት ሲያርሙና ሲያስተካክሉ፤ ግጥሙን ግን አልነኩም። ጥቂት ቆዩና "እውነቱን ተናገር፤ አትዋሽ፤ ይቺን የሰጠህ ታላቅ ወንድምህ ገብረ ክርስቶስ አይደለም?" አሉ። እሱን በዚያ ሰሞን እንዳላየሁት፤ ቅኔዋን ትናንትናውን ቀኑንና ሌሊቱን ደክሜባት፤ አቅታኝ ጧት ከእንቅልፌ ስነሳ በገዛ እጄ ግጥምጥም ብላ ያገኘኋት መሆኔን በአባቴ ስም ምዬ ተፈጠምኩላቸው።

የኔታን ነገሩ ገርሟቸዋል፤ ደሞም አልገረማቸውም። ሁለቱንም ገልጸው ባይናገሩም "ደህና" አሉ ፈታቸው ፈካ ፈገግ ብሎ። "ደህና ጀምረሃል፤ ለዛሬ ማታ ደሞ ሌላ እንድታመጣ። አሁን ሂድ አሰናብቼሃለሁ" አሉ። የኔታ መደሰታቸውን በፊታቸው ፈገግታ ተረድቼ ከቤት ሰወጣ ፍንጥዝጥዝ አልኩ። ግን ወዲያው ሐሣብ ገባኝ፤ ምክንያቱም በመጠራጠሪ ነበር። ዛሬም እንደትናንቱ ይቀናኝ ይሆን ወይ? የትናንቱ ምንም ቀንና ሌሊት ብደክምበት ከሰማይ የወረደ ያሰሰጥ ዱብዳ ነበር። የራሴ ሥራ ነው ብዬ ማመን አስቸግሮኛል።

ባንድ ወገን ሳየው የኔው ነው እላለሁ፤ ባንድ ወገን የኔ አይደለም፤ ያህ ስጦታ ነው እላለሁ፤ ግራ ገብቶኛል።

ይህን እያሰላሰልኩ በትካዜ ወደ ሥላሴ ቤተክርስቲያን አካባቢ ሄድኩና ከዲያቆናቱ ጋር ጥቂት ተጨዋውቼ ወደ አቦከር ጋራ አመራሁ። እዚያም እትናንቱ ድንጋይ ላይ እንደተቀመጥኩ ምናልባት ትናንት ያልቀናኝ ከቦታው ይሆናል ብዬ ቦታ ለወጥኩና በቤተልሔሙ ጀርባ ወደ ደቡብ ሲል አንዲት ድግግ አጠገብ ቁጭ ብዬ ጉባዔ ቃናዬን እፈልግ ጀመር። የትናንቱ ስለ ክረምት መድሃኒትነትና መርዝነት ነበር። ለምናንን ከበሽታዋ እንደፈወሳት፤ ለበለሰ ግን በሽታ እንደሆናት። የዛሬው ስለ በዓታ ታሪክ ነበር። እውነትም ከቦታው ነው መሰለኝ፤ ከምሳ በፊት አንድ ደገምኩ ስለከረምት። ደስታ ሆነ፤ በደስታ ብቻዬን እዘል ጀመር። ግን ፈንጠዝያው በዝቶ ደስታው ወደ ሐዘን እንዳይለወጥ በማሰብ ራሴን ገትቼ፤ ወደማታ፤ እንደተለመደው፤ በአሥራ አንድ ሰዓት ገደማ ወደ የኔታ ቤት አመራሁ። ዝናቡ አልነበረምና የኔታን እቤታቸው ጠፈጠፍ ሥር፤ እንደ በርንዳ ያለ ላይ፤ ጨርቃቸውን አፍንጫቸው ላይ ሰቅለው፤ በወንበር ተቀምጠው አገኘኋቸው። ሁል ጊዜ ጨርቃቸው ካፍንጫቸው አለመውረዱ ለምን እንደሆነ ይከነክኝ ነበር። የኔታ ብስል ቀይ ቢሆንም አፍንጫ ጎልዳ፤ ጥርስ ገጣጣና፤ ፈንጋጣ፤ ነበሩ። ጥርሳቸው ትልልቅ የበቆሎ ፍሬ ይመስል ነበር። አቀማመጡም በአንዳንድ የበቆሎ ራስ ላይ እንደሚታየው እዚያና እዚህ ተራርቆ ነበር። አፋቸውን እስካፍንጫቸው በኩታ ወይም በጋቢ መሸፈናቸው በዚህ ምክንያት መሰለኝ በጊዜው።

"ዛሬስ? ይዘሃል ባዶ እጅህን ነህ? አሉኝ የኔታ

"እንደነገሩ ይገላሁ" አልኳቸው።

"ንገር" አሉ። መጀመሪያ ስለከረምት የቆጠርኳትን በቃሌ ቀጥ አድርጌ ወጣሁላቸው።

"እንዲህ ነው፤ ዛሬ ወረቀት አልያዝክም" አሉ። የጀርአቸው ስለት የሚገርም ነው።

"ፍታ" አሉ፤ ፈታሁ። አረሙ፤ አስተካከሉ። "ደሞስ? ድገም፤ አንድ ብቻ ነው እንዴ?" አሉ፤ የለውም ብለው በመገፋፋት ለማትጋት። እኔ ግን ወዲያው ስለ ዕለቱ በዓል፤ ስለ በዓታ የቆጠርኳትን ሰተት አድርጌ ወጣሁላቸው።

ገርሟቸውም አላባራ፤ ደሞም አልገረማቸውም። የፊታቸው መኮማተርና መፍታታት፤ መጨበጥና መዘርጋት ከደቂቃ እደቂቃ ስለሚለዋወጥና ስለሚፈራረቅ በጊዜው ምን እንደሚያስቡ ለማወቅ በጣም ያስቸግረኝ ነበር።

"እንዲህ ነዋ!" አሉ ቆይተው ቆይተው። "ያባትህ ልጅ አይደለህ? እንዲህ ነው ነበዝ ልጅ ማለት፤ "አሉ ወዲያው ለጠቅ አድርገው። ግን የጨረሰክ እንዳይመስልህ ገና መጀመርህ ነው፤ በዚህ ከበረታህ፤ የላስቲክ ኳስ ዝሊያ ካላታለህ፤ እኔንም አባትህንም ደስ ታሰኛለህ። የቅኔ ትምህርት ነገር አይታወቅምና መጀመሪያው ሲቀናህ መጨረሻው አይገራም፤ መጀመሪያ ይደንና መጨረሻው የሚዛረበት ጊዜ አለ። ሁሉም ነገር መጨረሻው ሲያምር ነው ደስ የሚለው" አሉ።

ከዚያ በኋላም ምን አለ? ወዲያው በጉባዔ ቃና ላይ ዘአምላኪያን፤ ሚበዝሁን፤ ሥላሴን፤ ዘይእዜን፤ መወደሰን፤ እጣካ ሞገርን በየደረጃው እየጨመርኩ መጣሁ። እኔ ሚበዝሁ ላይ ሳለሁ ነው እነ ፍሥሐ ባዩ፤ እነ ክፍሌ አየለ፤ ሰባት ናቸው ስምንት ልጆች ከዜማ ቤት ወደ ቅኔ ቤት ተሻግረው፤ የየኔታን ተማሪ ቁጥር ያሳለመሱት፤ እኔም ቆርቋሪ እንደመሆኔ ከአዲስ ገቦቼ ለየት ያለ ማእረግ ነበረኝ። የየኔታ መሪያቸው እኔ ብቻ ነበርኩ። እኔ ሳልኖር ነው ሌላ ልጅ የሚመራቸው። የኔታ እንደሌሎቹ ዓይነ ሥውሮች ይዛችሁ ወይም እጅን ጨብጣችሁ ቀድማችሁ ምሩኝ አይሉም። ያን ያንበሳ መዳፋቸውን እመሪያቸው ትከሻ ላይ ጣል አርገው እንደ ቅርብ ጓደኛ ነው ጎን ለጎን የሚሄዱት። መሪው ቢቀድም ጥቂት ነው። ከዚያም ምናል የቅኔው ትምህርት ደራ፤ ዘጠኙ ተማሪዎች ይንጫጩ ጀመር። የኔታም በተማሪዎቻቸው መብተን፤ በጉባዔያቸው መታጠፍ የሚሰማቸው ብስቶት ቀስ በቀስ እየቀለላቸው ሄደ።

አባቴ ከአቦከር አደራ ጤቆ፤ እቤት ለማደር ወይም ስንቄን ባገልግል ለማምጣት ስሄድ፤ ኋላም አዲሱ ቤታችን አልቆ አቦከር ጠቅልለን ከገባን በኋላ፤ ማታ ማታ ከራት በኋላ ስለ ቅኔ ትምህርቱ እርምጃ ይጠይቁኝ ነበር። ሲጠይቁም እንዲያው ቀለል አርገው ላይ ላይን ነበር እንጂ ውጥር አርገው አይዙኝም። አንዳንዶቹም ራሳቸው ቅኔ ለመማር ካማራ ሳይንት እጃም ዓባይን ተሻግረው እንደሄዱ፤ ደበሎ ለብሰው እየለመኑ እንደተማሩ፤ በቅኔ ትምህርት ነበዝ እንደነበሩ፤ የሳቸውም መምህር ዓይነሥውር እንደነበሩና እውርነታቸው ግን እንደ የኔታ ማእምር ካደጉ በኋላ የመጣ ሳይሆን፤ ሲወለዱ ጀምሮ ስለነበር ሲሄዱ እግራቸው ሽምድምድ እያለ፤ እመሪያቸው ላይ እየተከመሩ፤ ለመሪ የሚያስቸግሩ፤ ቢሆንም አሳቸውን ከሌሎቹ ይበልጥ እንደሚያስጠንቀቅና መሪያቸው አባቴ ብቻ እንደነበሩ ያጫውቱኝ ነበር። ሁልጊዜ ሲያጫውቱኝ እኔ ቆሜ እሳቸው ተቀምጠው ነው።

ከልጆቻቸው መሃል በቅኔ የሚያመሠግኑት የኔን የሰስት ጊዜ ታላቁን ሚቹን መልኩ ለማን ነበር። መልኩን እኔ አልደረሰኩበትም፤ ነፍስ ሳላውቅ ነው የሞተው። መልኩ ባሥራ ሶስት ይሁን ባስራ አራት-ዓመቱ ነበር የተቀጨው ብለውኛል። "ታዲያ ሰዎች - ሃይ - ሃይ ብለው እኔ በሌለ ሀብት፤ አዲሳባ ሳለሁ አስቀኙት። እሰው ዓይን ገባና ወዲያው ሞተ። መልኩ ታላቅ ባለቅኔ፤ ታላቅ መምህር ይወጣው ነበር-ባይሞት ኖሮ። አንድ ጊዜ በሕፃንነቱ እደጅ ገና ድቅ ድቅ እያለ ሲጫወት ዝናብ ዘናና ትላልቅ በረዶ ጣለ። በረዶውን በእጆቹ አፍሶ አመጣና እየው አባባ እየው፤ የሰማይ እንቁላል አለኝ። ሰማይን በዶሮ መስሎ። በረዶውን በእንቁላል መመሰሉ ነው። ገና በጥብቆው ሰምና ወርቁን ለይቶ ኖሯል" ብለው አጫውቱኝ። ሲናገሩ በድምፃቸው የሐዘን ምልክት አልነበረም። እኔን ግን ሚቹን ወንድሜን ባላውቀውም ታሪኩ በጣም አሳዘኝ።

የቅኔ ትምህርት ከጀመርኩ ስምንት ወር አልፎ ዘጠነኛውን ይገዢ እስከ መወደስ ለመቁጠር በቅቻለሁ፤ ችያለሁ። የቀረኝ እጣካ ሞገር፤ ክብር ይእቲና አሠረ ንጉሥ እቤተክሲያን ቅኔ ለመቀኛ፤ ለመመረቂያ ነው። እሱንም ተያይዘዋለሁ። ቅኔው ስላፈጠኝ የኔታ በግልፅ ባይነግሩኝም ውስጥ ውስጠን መደስታቸው፤ መርካታቸውና በመምህርነታቸው መከራታቸው ይታወቁኝ ነበር። እኔም በበኩሌ በዲያቆን ትህትና የተሸፈነ ኩራት ተሰምቶኛል። በርግጥ ከጉራና ከፋከራ ወይም ከትዕቢት ደረጃ አልደረሰም። በዚህ ሁኔታ እንዳለሁ የኔታ መቼ ይሆን እንግዲህ ቤት ሞልተሃል፤ እቤተክሲያን እንድትቀኝ ፈቅጄልሃለሁ፤ ተሰናዳ የሚሉኝ እያልኩ ከዕለት ዕለት ዓይን ዓይናቸውን አይ ነበር። እሳቸውም የኔን ለመቀኘትና ለመመረቅ መቸኮል አፍ አውጥቼ ባልናገረውም ሳይገነዘቡት አልቀሩም። በዚያን ላይ የራሳቸው ስምና ዝና አለ። ያልበሰለ ጥሬ ጮርቃ ተማሪ እቅኔ ማገሌት አቅርበው የደብተራ መሳለቂያ ለመሆን አይፈልጉም። በዚያ ላይ የቤተሰቢያኑ አለቃ ልጅ ስለሆነ አባቴን ለማስደሰት ሲሉ ልጁን ያለጊዜው፤ ትምህርቱን ጠንቅቆ ሳይችል አስቀኙት የሚለው ሐሜትም ከካህን አካባቢ እንደማይጠፋ ያውቃሉ። ይሁን እንጂ የኔታ፤ እንደማሳሳራቸው በልባቸው ተማምነው ነበርና አንድ ቀን ከረፋዱ ጉባዔ በኋላ ተማሪዎች ስንበታተን እኔን "እንዳትሄድ የማናግርህ ነገር አለ" አሉኝ። ከጓደኞቼ ተነጥዬ ቀረሁ።

"አባትህ ዘንድ ነው የምልክህ እንግዲህ፤ ይኸው መወደሱ መቁጠር ከጀመርክ ጥቂት ቀን አልፏል እጣካ ሞገሩንም ጀምረኸዋል። አባትህ ራሳቸው ሃዲሱን ሊያስተምሩህ ችሏል። ወዲያ ተቀኝ ተመረቅና የሃዲስ ተማሪህን። ቅኔውን አድርሰሃል የቅኔ መምህር

የምትሆን ቢሆን ኖሮ፣ ሁለት ሦስት ዓመት በያገሩ እየተዘዋወርክ ደበሎ ለባሽ ሆነህ ትቀጥል ነበር። አባትህ ግን መጀመሪያ ሃዲሱን ቀጥሎ ሃይማኖተ አበውን፣ አፈወርቅን፣ ቄርሎስን፣ ፍትሐ-ነገሥቱን፣ ይኸን ሁሉ እዚሁ ከነፍቸው ሁኔታ ከፈታቸው ሳትርቅ ራሳቸው ሊያስተምሩህና በሳቸው እግር ሊተኩህ ነው የሚመኙት" አሉኝ። እኔም የሃዲሱንና የቄርሎስ ነገር ቢከነክኝም ቅኔ አድርሳለሁ፣ ቤት ሞልተሃል፣ ለመቀኘትና ለመመረቅ በትተሃል መባል እጅግ ነው በልቤ ያስፈነጠዘኝ።

የኔታ ቀጠል አረጉና "እንግዲህ ለሁሉም ያባትህ ፈቃድ ያስፈልጋል። እሳቸው ያንተ አባት ብቻ አይደሉም፣ ለኔም አባቱ ናቸው። የሐዲስ መምህራ ናቸው። ያለሳቸው ፈቃድ አይሆንምና ለሁሉም እቤት ስትገባ ነገሩን አንሳባቸው። እንድቀኝ ይፍቀዱልኝ በሳቸውና የሚሉትን ንገረኝ" አሉኝ፣ በደስታ እጅ ነስቼ እየሮጥሁ ወጣሁ።

እቤት ማታ ከራት በኋላ ገበታ ተነሥቶ አባቱ የወገሬ ማሸላ ጠላቸውን በዚያ በጎሽ ዋንጫቸው ጎንጩት እያሉ፣ እናቱም ባጠገባቸው ተቀምጣ ወሬ ተነስቶ ሲጫወቱ እኔ ገባሁና ቆምኩ።

"ምንድነው?" አሉኝ።

"አይ ምንም አይደለ፣ የኔታ ልከውኝ ነበር" አልኳቸውና ፍሬ ነገሩን ባጭሩ ነገርኳቸው።

"ዓመት ሳይሞላህ በዘጠኝ ወር ተመረቅ ነው የሚለው ማእምር?" አሉና ዋንጫቸውን ሳብ አርገው ነገሩን እያሰላሰሉ ብዙ ጊዜ ቆዩ። ዝም-ዝም ሆነ።

እናቱ እንደተለመደው ነገሩን ለማቃናት በሰላች ደገፈችኝ። ለመቀኘት ያለመጠን መቸኮሌን ከሁኔታዬ ስለተረዳቸውና በተለይም ሰሞኑን አላስችል ብሎኝ ምኞቱን ነግራለት ነበርና "አስተማሪው ይቀኝ ካሉ ምናል ይቀኝ... እርስዎም ሥራ ከመፍታት እሱን ሐዲስ እያስተማሩ ቀኑ ሳያውቁት ያልፍሉታል" አለች።

አባቱ በቀጥታ ለሷ ሳይመልሱ "አያ ማእምር መንግሥቱ ለማን በዘጠኝ ወር ቅኔ አስቀኘ እንዲባል ነው የሚቸኩለው?" አሉ። እናቱ አልተሸነፈችም። "የልጄን ችሎታ ከርስዎና ካስተማሪው ማናችሁ ታውቁታላችሁ? እርስዎ ዱሮ አዲሳባ ሥላሴ፣ ደብተራ ሳሉ

እንደሚያስተምሩት ቅኔ ቢያስተምሩ ኖሮ ሌላ ነገር ነው። ቅኔ ማስተማሩን ከተው የትና የት?" አለች።

"ባላስተምረውስ መድረስ አለመድረሱን ማወቅ ይላኝ መስሎኝል?" አሉና "ተቀመጥ ቅኔ እስጥሃለሁ። ለምስጥህ ቅኔ እዚሁ እያየሁ አጸፋውን ቅኔ ከመለስክልኝ ደርሰሃል ማለት ነው። ለመቀኘት ከተሳካ አልደረስክም ማለት ነው። ምን ሩቅ ያስኬዳል? እዚሁ አሁኑኑ እናውቀው የለ?" አሉኝ። ያልታሰበ ዱብ እዳ ከሰማይ እንደመብረቅ ስለመታኝ ክው ብዬ መደንገጤን አይታ፣ እናቱ፣ "በሉ እንግዲህ እኔ ልሂድላችሁ፣ ሌላ ሥራ መያዛችሁ ነው መሰለኝ" አለችና ተነሥታ እን ትርፌ፣ እኔ ዓመለወርቅ፣ እኔ በሸንያ ወደሚንጫጨበት ሌላኛው ከፍል ገባች። ስትወጣ እበሩ ላይ ቆም አለችና "ጊዜው መሸቷል፣ በዓት ነው የሚነግው፣ በጊዜ እንዲተኛ ሞሎ ይልቀቁት" ብላ ትዕዛዜን ሰጥታ ወጣች። አባቱ ግማሽ ለሷ፣ ግማሽ ለእኔ ሲመልሱ የኔ ጊዜ አትፈጅም። የሱን ግን አላውቅም" አሉና በደንጋጤ እንደተገተርኩ አይተው" ተቀመጥ" አሉ። ስፈራ ስቸር ቁጭ አልኩ። እንዴ መደብ ላይ ፊት ለፊታቸው።

"ተቀበል ጉባዔ ቃና አሉና ዘረፉ።

አኚዝን እኔ የፈ ገዳማት መንግሥቱ

እስመ አይትፈታሕ ምንተ

ጉባኤ ቃና መሥግርቱ።

ይህን ፍታ አልልህም። ከዚያ ደረጃ አልፈሃል። ለመቀኘት በትተሃል ተብሏል። የምጠብቀው መልስህን ነው። መባረፍ ስለሆነ ለጉባዔ ቃና፣ ጉባዔ ቃና አይመለስም። ከፍ ብሎ ሥላሴ ዋዜማ፣ መወደስ ነው። አንተ ግን በባም እንዳትቸገር ዘለምላኪየ ወይምሚበዘው ብትመልስልኝ እቀበላለሁ። እስከዚያ እጠብቃለሁ። ሲደርስልህ ንገረኝ" አሉና ጠላቸውን በረጅሙ ከተጎነጨ። በኋላ ጋቢያቸውን አፍንጫቸው ላይ ሰቅለው፣ እግራቸውን አጣጥፈው፣ በዚያ በግርማቸው፣ በፍፁም ዝምታ ጥቂት ከጠበቁ በኋላ መልሱን፣ አጸፋውን ቅኔ ሳትሰጥ መተኛት የለም። እኔም አልተኛ፣ አንተም አትተኛ፣ እናንጋታለን" አሉ። በዝምታ ጥቂት ቆይተው የማታ ጸሎታቸውን ዘቅ ባለ ድምፅ መድገም ጀመሩ። እኔ ጉዴ ፈልቶ በታላቅ ጭንቅ ላይ ነበር የምገኘው። ድንጋጤና ፍርሐት አልፎልኝ እጭንቀት ላይ ገባሁ። ከዚያ እንደመደንዘዝ አድርጎ ልዩ ተመስጦ ይዞኝ ወደሌላ ነገር ወሰድኝ። እዚህ ላይ ስደርስ አንዲት ትንሽ የተሰፋ ጭላንጭል በዚያ በጭላማ ታየችኝ።

በጉባዔ ቃናው አባቱ ያሉት ፍሬ ነገሩ" እኔ ለበረሃው ወፍ ለመንግሥቱ አዝንለታለሁ፤ የተያዘበት ወጥመድ/ጉባኤ ቃና/ ምንም ምን አይፈታምና" የሚል ነው። ወፍና ወጥመድ ሰሙ፤ መንግሥቱና ጉባዔ ቃና ወርቁ መሆኑ ነው። ይህም ሲተረጎም አንድም "መንግሥቱ ለማ ከቅኔ ወጥመድ ገብቶ ማምለጥ አቅቶታል" ማለት ነው። አንድም ደግሞ "መንግሥቱ ለማ የሚቀኘው ቅኔ እጅና እግሩ የማይታወቅ፤ ፍቺ የሌለው፤ ምሥጢር የጎደለውን ነው" ማለት መሆኑን ተገዝብኩ። ያም ሆነ ያ ነቀፋ ነው፤ ቀጥታ ስድብ ግን አይደለም። ሽማግሌው ይህንን የነቀፋ ቅኔ እንዲወረውሩብኝ ያደረጋቸው በዘጠኝ ወራት በቅኔ ልቀኝ፤ ልመረቅ ስላልኩ ለመቀኘት አትቸልም ገና ነህ፤ ገና ጉባዔ ቃና ቅኔህ እንኳን ከሚገባው ደረጃ አልደረሰልህም፤ ቆይ አትቸኩል ለማለት መፈለጋቸው ነው። ልቀኝ ባልኩ ነው የተጣሉኝና በቅኔ ፍልሚያ የገጠሙኝ። አለዚያማ እስከዚያ ቀን ድረስ "ቅኔው እምን ደረሰ? ቅኔን ሌት ተቀን ነው ማሰብ፤ ሁል ቀን ነው መቁጠር፤ መቀኘት ብቻ መመረቅ ቅኔ አዋቂ አያደርግም። ከተመረቁ በኋላም በየቀኑ፤ በየቦታው አንዳንድ ቅኔ መቁጠር ነው የሚያስለጥነው" ነበር። የሚሉኝ። ስለዚህ የኔ መልስ ለመቀኘት ደርሻለሁ፤ ለመመረጥ በቅቻለሁ ቤት ሞልቻለሁ ማለት ነው። ይኸንኑም በዘጠኝ ወራት ላደርገው ተዘጋጅቻለሁ፤ ጊዜ ማራዘም አያስፈልግም የሚል መሆን እንዳለበት ለኔ ግልጽ ነበር።

ያቺ ከላይ ጠቀስ ያደረግኳት የተሰፋ ጭላንጭል ከዚህ ነው የመነጨችው። የመልሴን አቅጣጫ ካወቅሁት ዘአምላኪየ ቅኔውን መቁጠር አያውክም። የሚያስቸግረው ግጥሙን ከዚህም አስማምቶ፤ ፍቺ ያለው ቅኔ በዚያ በተሰጠኝ አጭር ጊዜ ጠቡን ለጀመሩት ለአባቱ አጸፋውን መመለሱ ነው። አባቱ በበኩላቸው መልሱን እንዲህ ባጭር ጊዜ እንደማሳገኘው ተማምነው በጸሎታቸው ተመስጠዋል። እኔ ግን እሳቸው የማያውቁት ረዳት ነበረኝ። ይኸውም ቀደም ብሎ አባቱን በሰባት ወር ቅኔ እንድቀኝ ይፍቀዱልኝ ለማለት ቅኔ ቆጥሬ ጽፌ እንደ ማመልከቻ፤ እንደ አቤቱታ ወረቀት ብሰጣቸው፤ በቅኔው ተደስተው እሺ ይሁን ላይሉ አይቀሩም በማለት በሕሊናዬ የማጉላላት ጀምር ቅኔ ነበረችኝ። ግን ለከፍ ነው ያደረግኳት እንጂ በደንብ እንኳ አልጀመርኳትም። የመጀመሪያው ቤት እንኳን አልደረሰልኝም ነበር። ይኸውም በጥርጣሬና በፍራት ምክንያት፤ እሺ ላይሉኝ ምን አደከመኝ በማለት በሰንፍፍም ነበር እንጂ በምር ብይዘው ቅኔውን ማገገጠም ባላቃተኝም ነበር። የዚያች ገና ያልቆጠርኳት ቅኔ እርሾዋ "ብሉየ መዋእል"፤ "ብዝሃ መዋእል" በጊዜ ያረጀ/ሽማግሌ/፤ የጊዜ ብዛት/ ርዝመት/ የሚሉ ሁለት ተረቶችን የያዘች ነበረች። በሁለቱም "መዋእል"

የሚለው ቃል አለ። መዋእል ጊዜ ነው። የተሰፋው ጭላንጭል ከዚህ ላይ ነበር።

ያቺን ጭላንጭል ይገር፤ የሙጥኝ ብዬ ዘአምላኪየ ቅኔዋን ለመገጣጠም ቃላቱን እያያያዘኩ፤ እያቀጣጠልኩ፤ በዚያውም ዜማውን በልቤ እያዘምኩ በፍፁም ተመስጦ ብዙ ጊዜ ከቆየሁ በኋላ ጭላንጭላ ብልጭታ ሆነችና፤ ብልጭታው ድንገት በግ ያለ ብርሃን ሆነና ቅኔዋ ግጥምጥም አለችልኝ። ያውም ባላሰብኩት፤ ባልጠረጠርኩት መንገድ። ከዚህ መጣ፤ ከዚህ ወጣ ያላልኩት ሁለት ቤት ወዲያው ተጨመረልኝና ቅኔዋን ዱብ አደረግኳት፤ ወለድኳት። "ተመስገን" ብዬ አባቱ ጸሎታቸውን እስኪያበቁ ድረስ ገና ያላገኘሁ፤ ገና የምቆጥር፤ ገና የምጨነቅና የምጠብብ በመምሰል እጠብቃቸው ነበር። ጊዜው ስለመሸና ከሶስት ሰዓት አልፎ ወደ አራቱ ስለተጠጋ እናቱ ከአዳራሹ ከፍል እኛ ወዳለንበት እልፍኝ መቁጠሪያዋን ይዛ መጥታ ጽሎቷን እየደጋገመች ነበር። ኩርምት ብዬ ስታዋኝ አጠገቤ ቆም አለችና "አሁንም እዚሁ ነህ? አትተኛም? አልመሸብህም?" ብላኝ መልሴን ሳትጠብቅ የመኝታ ቤቱን በር ከፈተችና ገብታ ዘጋች። አባቱም ጸሎታቸውን አብቅተው ኖሮ፤ "አዎ መሸቷል..." አሉና ጉዳዩን በምን መንገድ እንደሚዘገት ሲያመነቱ፤

"ዘአምላኪየውን አድርሻለሁ፤" አልኳቸው ደፍሬ ተደፋፍሬ።

"በላ እንሰማዋ፤ ይታያል ጉዱ" አሉ።

እኔም ተነሣሁና በየዕለቱ የቆጠርኩትን ቅኔ ለየኔታ እንደምነግረው አድርጌ ከፍ ባለ ድምፅ፤

"ብሉየ መዋእል ኢትነሥሥ ብዘኃ መዋእል ኅፍረተ

ወልድክ መዓዛ ኅፍረተ እስመ መልእ ቤተ

ባሕቱ ኢትንዲድ እንበለ ትርአይ ማንለቅተ"

ብዬ የቃላቱን አጣጣል እያሰማመርኩ፤ እያቆላመጥኩ ወጣሁላቸው።

"እስቲ ድገመው" አሉኝና ቤት በቤት ስደግምላቸው፤ እሳቸውም አብረውኝ እየደገሙ ወጡት።

"እህም... "ብለው ጥቂት አሰላሰሉና፤ "ፍታ" አሉ። ፈታሁላቸው።

"የጊዜ የዘመን ሽማግሌ ሆይ፤ የጊዜን የዘመንን ብዛት አትሻ አትፈልግ፤

የሽቶ መዓዛ ልጅህ ቤቱን ሞልቷልና

ግን መጨረሻን ሳታይ አታመሥግን"

አልኩና ስሙን ወራቱን፤ ለይቼ አፍታታሁላቸው። ሽማግሌ መቼ ላላቸው አለቃ ለማ ኃይሉ ወልደ ታሪክ ናቸው። የጊዜ ብዛት ያልኩት

ቅኔ ለመቀኛ የሚፈጀውን የጊዜ ርዝመት ነው። የጊዜ ብዛት ርዝመት አያስፈልግም፤ ቆይ አትበለኝ፤ አሁኑኑ ልቀቀኝ ለማለት ነው። በሽቶ መዓዛ የተመሰለኩት እኔው ራሴ ነኝ። ይኸ ጥቅስ ነው። ወመልዓ ቤት መዓዛሁ ለውእቱ እፍረተ... "(የዚያ ሽቶም መዓዛ ቤቱን ሞላው) ይላል። ቤት ሞልቻለሁ፤ ከመወደስ አልፎ እጣኝምገር ደርሻለሁ፤ ስለዚህ ልቀቀኝ አሁኑኑ ልቀኝ ነው። አባቴ ይኸን ሁሉ ዝም ብለው ሰሙና "ና" ብለው ወደሳቸው ጠጋ ስል "ጠጣ" አሉና የጎሽ ዋንጫቸውን ሰጡኝ። ሲጠጡት የነበረው ወፍራም የወገሬ ማሽላ ጠላ ተጋምሶ ኖሮ የተረፈው ግማሹ ደረሰኝ። እኔም እጅ ነስቼ ተቀብዬ ነጠላዬን እንዳደገደግሁ ቆሜ ጨለጥኩትና ዕቃውን መልሼ እፈታቸው አኖርኩት።

ያለ ጥርጥር አባቴ ተደስተዋል፤ ግን መብራቱ ደካማ ስለሆነ መደሰታቸውን በፊታቸው ላይ ለይቼ ለማየት አልተቻለኝም። ባይደሰቱ ኖሮ ከሚጠጡት የጎሽ ዋንጫ ትራፊውን አይሰጡኝም ነበር። ይህ የሳቸው የቆየ ልማዳቸው ነው፤ እሳቸው ካባቶቻቸው ያገኙት ነው። አባቴ ሰው በማመሥገን ቃላት አያባኩም ነበር። ልጅ ወይም አሽከር ደስ የሚያሰኝ፤ የሚያስመሰግን ሥራ ሠርቶ ሲገኝ ከምሳ ወይም ከራት በኋላ አስጠርተው የሚጠጡትን ጠላ፤ ከጉሮሮአቸው ከጎሹ ዋንጫው እንዲጠጣ አጋምሰው ትራፊያቸውን ነው የሚሰጡት። ከዚያ በላይ ቢበዛ "ተባረክ ይባርክህ" ነው፤ ሌላ ትርፍ ነገር አይጨመርም። እኔም በዚያን ዕለት የደረሰኝ የዚህ ዓይነት ዕድል ነበር። ዋንጫውን ስመልስ በዚያን ዕለት የደረሰኝ የዚህ ዓይነት ዕድል ነበር። ዋንጫውን ስመልስ ነው "ተባረክ፤ ይባርክህ" ያሉኝ። ቀጥለውም "ያ ማእምር ተሳስቶ ሊያሳስትህ ነው ብዬ ነበር የተጠራጠርኩት፤" አሉ። "በል ለሁሉም ነገ እቤተሰቤያን ከቅዳሴ ውጪ ሳገኘው አነጋግረዋለሁ። መሽቶብሃልና ተኛ" አሉኝ። በደስታ እጅ ነስቼ ወደ ልጆች መኝታ ቤት ሂድኩና እዚያች እሶልዳቶ ሸራ አልጋዬ ላይ ጋደም ስል ያባከር ብርድ ባዶ ገላዬን ለጊዜው ቢያንቀጠቅጠውም ደስታው ከራሴ ጠጉር እስከ እግራ ጥፍር አጥለቅልቆኝ ይነገረኝ ነበር፤ አባቴ እሺ ካሉ የኔታ ማእምርማ አባቴን ፈርተው ነበር ያንገራገሩት፤ አሁን ሁለቱም ተሰማሙልኝ መቀኝቱ ነው። እቅኔ ማህሌት እንደ አዋቂዎቹ ደብተሮች ሁሉ ልቆምና ቅዳሴ ተቀድሶ እርገት ሊወርድ ሲል አምደ ወርቁ ፊት ቆሜ "ከብር ይእቲዬን" በዜማ ላወርድ ነው። መቋሚያ ሊሰጡኝና እዚያው እመሀል ቤት ቆሜ ተመሪ ሊቀርብልኝና "እጣኝ ምገሩን" በጀሮው በሹከሹክታ እየነገርኩት እሱ ቤት በቤት፤ ሐረግ በሐረግ ሲያዜመው ካህናቱ በፀጥታ ድምፃቸውን አጥፍተው ሊያዳምጡ ነው። ከዚያ በኋላ እነሱ እየተቀባበሉ የኔን እጣኝ ምገር መጀመሪያ በቁም ዜማ፤ ቀጥሎ በመቋሚያ፤ በጽናፅል፤ ቀጥሎ በከበሮ ጭምር ቤተክሲያንን እስኪያድለቀልቅ ድረስ ሊያሸምጡኑት ነው። እኔም ከተራ ዲያቆንነት

ደብተራ መንግሥቱ ልባል ነው። ይህን ሁሉ በዓይነ ልቡና እያየሁ፤ በደስታ ፍንጥዝጥዜ ወጥቶ እንቅልፍ አልወስድህ ብሎኝ፤ ብዙ ቆይቼ ሸለብ እንዳደረገኝ ወዲያው የቤተሰቤያን የሌሊት ደወል ተደወለ። አባቴ "በስመአብ" ብለው ሲነሡ ሰማሁ። እኔም እንደተለመደው እሳቸውን ተከትሎ ልሂድ፤ ዓይኔን አሻሽቼ ደጋግሜ አዛጋሁና ልብሴን ለበስኩ። የእንቅልፉ ማጠር እንደወትሮው አላነጫነጫኝም፤ እንዲያውም መቼ ቤተሰቤያን ደርሰን፤ መቼ ሳታቱና ማኅሌቱ አልቆ፤ መቼ ቅዳሴ ወጥተው፤ መቼ አባቴ የኔታን ጠርተው አነጋግረዋቸው ነበር የምለው በልቤ። ወዲያው ግን ወደቤተሰቤያን ስንሂድ ሳለ በመንገድ ላይ አንጉል መፈንደቁ ተሰማኝ። ደስታ በጣም ሲበዛ ሐዘን ያመጣል የሚባለው ነገር ትዝ ብሎኝ ራሴን መግታት ግድ ሆነብኝ። ልቤ ግን በሃይል ድው ድው ማለቱን አልተውም አለኝ።

ከቅዳሴ ውጪ፤ ከዱሮ ከኛ ጊዜ ጀምሮ ካሕናቱ አባቴን አጅበው እቤታቸው አድርሰው ነበርና የሚመለሱት፤ አሁንም ጣልያን ከገባ በኋላ ያንን ልማዳቸውን ላለማስታገል የሚሞክሩ ነበሩ። ከነዚህ አንዱ የቅኔ አስተማሪዬ የኔታ ማእምር ናቸውና እኔ እየመራኝቸው አባቴን ተከትለን ወደኛ ቤት አመራን። እውጪው በር ስንደርስ ሌሎች እጅ እየነሱ ወደየቤታቸው ሲሄዱ የኔታም ወደቤታቸው እንዳደርሳቸው የአባቴን ፈቃድ ጠየቁ። "የለም ዛሬ ቁርስህን የምትበላው ከኔ ዘንድ ነው" አሏቸው። አባቴና የኔታ ወደቤት ገብተው የኔታ ወንበር ከያዙ በኋላ እኔ ባይ ባይ ቆይ ስላልተባልኩ ቁርሴን ልበላ እናቱ ወዳልችበት ከፍል ገባሁ። ቁርስ ከተበላ በኋላ አባቴ እንደ ወትሮአቸው አንድ ረዘም ያለ ጨዋታ ይዘው ኖሮ የየኔታን መውጣት እደጅ ሆኜ ጣይ እየሞቅሁ ስጠባበቅ ጊዜው በጣም ረፈደ። ቆይተው ቆይተው የኔታ ወጡልኝና እየመራሁ ወደቤታቸው ስንሂድ፤ አላሰቅል ብሎኝ ጠየቅኳቸው።

"እሺ ብለው የለም?" አልኩ።

"ማ? አባትህ? እሳቸው እንዲህ ያለ ነገር አይወጣቸውም" አሉኝ፤ ክው አልኩ። በድንጋጤ ሆድ ባሰኝ። የኔታ ቆየት አሉና "እኔ እንኳን ቢቀኝ ምናለበት ቢያቸው ነበር።"

"ምን አሉ ታዲያ?"

"አይሆንም በዘጠኝ ወር ተቀኝሁ ብሎ ከራት ራሱ ላይ ይወጣል" አሉ። "እናትህም አስተማሪው ከፈቀደ ቢቀኝ አይጎዳም ቢሉም ከሰው ዓይን እንዳትገባቸው ሠግተዋል። አባትህን ማን ይችላቸዋል?" አሉኝ፤ እኔም እርር ኩምትር አልኩ። "አትዘን?" አሉኝ የኔታ። ልጅ ነህ፤ ያደርስህል አክብር አባክ ነው። አክብር ገዕ አረጋዊ። ላንተው ብለው ነው፤ ላንተው አስበው ነው። ወንድምህ

መልክ ለማ በልጅነቱ ተቀኝቶ ነው እሰው ዓይን ገብቶ ሊሞት የበቃው የሚሉት እናትህ ብቻ አይደሉም" አሉ።

በሃዘን አንጀቱ ቁርጥ ቢልም፣ በንዴት ጭስስ ብልም የመልክ ነገር ሲነሣ ጊዜ እኔንም ጥርጣሬ ገባኝና ተቅኝቶ ከመሞት ላይቀኝ መሰንበት ይሻላል ብዬ ራሴን ደልዬ በስንት መከራ ተጽናናሁ። የኔታን እቤታቸው አድርገው ራሴን ደፍቼ ወደቤት ስመለስ አይተው አባቴ አስጠሩኝ። ገብቼ ራሴን ደፍቼ በትካዜ ቆምኩ።

"ለኔ ብዬ አይምሰልህ ላንተው ብዬ ነው" አሉኝ። "ሲሆን ደሞ፣ ዘመኝ ወር ባይሆን፣ ባያስቸልህ ስድስት ወር እንድትጨምር ለማእምር ነግረዋለሁ። ትምርቱ እንዳይታጎል" አሉና ደመደሙ።

ከዚያ በኋላ ወዲያው የጣልያንና የእንግሊዝ ጦርነት በውጋዴን በኩል በጣም ተፋፋመና የእንግሊዝ ጦር አሸንፎ ጅጅጋ፣ ካራማራን ጥሶ ሐረር ሊገባ በመገሰገስ ላይ መሆኑ ይወራ ጀመር። ቀጥሎ እንዲያውም ባቢሌ ደርሷል ተባለ። እኔ ግን በዚያ ሁሉ ግርግር ውስጥ ቅኔ መቁጠራን፣ ቅኔ መማራን አልተውኩም። ቢሆንም የኔታ ለመቀኘት ደርሰሃል ካሉኝ በኋላ፣ አልፎ አልፎ አንድ መወደስ ነበር እንጂ ለላቸው የምነግረው እንደ ጀማሪዎቹ በየቀኑ መንገር ቀረልኝ። እንዲያውም ለአዳዲሶቹ በተዋረድ አስቀጣይ፣ አስጠኝ አድርገውኝ ነበር። እንዲህ እንዲህ ስል ያቺ ስድስት ወር ሞላችልኝ። አባቴም ዘመኗን ባለመሙላቱ ቅር እያላቸው እንድቀኝ ፈቀዱልኝ።

በዚህ ቀን ቅኔው ያንተ ነው ከተባልኩበት ቀን ጀምሮ ልቤ በደስታና በጭንቀት ድው ደው ማለቱን፣ ከዕለት ዕለት እያፋጠነ ነበር የሄደው። ብሎ ብሎ ዕለቱ ደረሰ። ሌሊቱን እቤተሰቢያን ቁመን አደርን፣ አባቴም የዕለቱ ባለቅኔ እኔ መሆኔን እያወቁ እንዳልሰሙ ሆነው ዜማቸውን በዚያ በጎርናና ድምፃቸው ያስነኩት ነበር። ነግቶ ቅዳሴ ሲገቡ የቆጠርኩት ቅኔየን ለማሰላሰል፣ ወደ ቤተልሄሙ ገደማ ዘወር ብዬ ጥቂት ቆይቼ እቅኔ ማህሌት ብመለስ አባቴ ቅዳሴ አላስቀድስም ብለው መሔዳቸውን ጓደኞቹ ነገሩኝ። የኔን ቅኔ ከጉዳይ ስለማይጥፉት ስቀኝ እንዳያዩኝ፣ ቅኔየን እንዳይሰሙ፣ እንዳይጽፉ፣ እንዳያረግዱ ነው የሄዱት ብዬ በልቤ አዘንኩባቸው። ቢሆንም ግን እሳቸው ባይኖሩ የኔታ አሉ፣ ለኔ ሲሉ የክት ልብሳቸውን አውጥተው ለብሰው ሙሽራ መስለዋል፣ ጣልያን ከገባ ወዲህ ካስቀጃቸው ተማሪዎቻቸው የመጀመሪያው እኔ ስለነበርኩ ደስታቸው ካኳኋናቸው ይታወቃል። ካህናቱም ያን ዕለት ለየኔታ ከወትሮው የተለየ ክብር ነው ያላዩዋቸውና ደስታቸውን የተካፈሏቸው። ይኸን አስቤ ያባቴን ወጥቶ

መሄድ ቸል አልኩት። ቢሆንም ርገት ሲወርድ ድምጹ ከፍርሐትና ከዓይናፋርነት የተነሣ እንደ አጉል ማሲንቆ እየተንቀጠቀጠ "ክብር ይእቲየን" አዜምኩና እንደ ደንቡ ወግጄ በግምባሬ መሬቱን ነካሁት። ስነሣ በከበራታ መቋሚያ ተሰጠኝና እዚያው አቅኔ ማኅሌቱ፣ እካህናቱ መሀል፣ ቆራቢዎቹ ሁሉ ሥጋወ ደሙን ተቀብለው እስኪያልቁ፣ ፍሬው ዲያቆን ንአኩቱን እያዜመ መቅደሱን ዞር፣ ገባሬ ሠናዩ ቁስ በራኬውን ሰጥቶ የመቅደሱ በር እስኪዘጋና ቅዳሴ እስኪያበቃ ድረስ፣ እንደ ሙሽራ ልጃገረድ በሐፍረት መሬት መሬት እያየሁ ቆምኩ። ጊዜው ያለመጠን ረዘመብኝ። በማከያው ተመሪ የሚሆኑኝ ድምፃዊ ደብተራ መጣና እፊቴ ቆመ። 'እጣክ ሞገር' ቅኔየን ከነ 'አሠረ ንጉሠ ሐረግ በሐረግ፣ ቤት በቤት በጥንታዊው ደንብ መሠረት ሌሎቹ ሳይሰሙ በጆሮው በሹክሹክታ እየነገርኩት፣ እሱም አላምሮ እያዜመልኝ ወጣኩው። ተመሪዬ በዕድሜ አባቴ የሚሆን ደብተራ ስለሆነ ልጅነቱን፣ ጀማሪነቱን አይቶ አድናቆቱን ሳይነፍገኝ፣ እንዳንዶቹ ወጣት ደብተሮች ሲመሩ ባለቅኔውን ለማደናገርና ለማስቸገር እንደሚያረጉት "ምን? ድገምልኝ... አልተሰማኝም" ሳይለኝ ሰተት አድርጎ ወጣልኝ።

ቅኔው እንደ ልማዱ ከተዘመመ፣ ከተደፋ፣ ከተመረገው በኋላ የቅኔ ማኅሌቱ ተግባር ሲያልቅ፣ መጀመሪያ የመምህራን የየኔታ ማእምርን ጫማ ከቆመበት ሂጄ ሳምኩ። ቀጥሎ የሽማግሌዎቹን ደብተሮችና ቁሶች ጉልበት፣ ቀጥሎ ደግሞ የልጅ እግሮቹን ትከሻና ትከሻ እየዞርኩ ሳምኩ። የጓደኞቹን ግን ጉንጭ ጉንጫቸውን ነው የሳምኳቸው፣ ሁሉም "ተባረክ" እያሉ መረቁኝ። ተቀኝሁና ተመረቅሁ። እንግዲህ የቅኔ ተማሪነት ቀረ፣ ደብተራነት ተጀመረ። የኔታን እየመራኋቸው ከቤተሰቢያኑ ስንወጣ ምንም ሳይናገሩኝ ብዙ መንገድ ከሄድን በኋላ እቤታቸው ስንደርስ የባለቤታቸውንም ጉልበት ሳምኩና እሳቸውም ጉንጭና ጉንጩን ሰመው" እንኳን ደስ ያለህ፣ ያባቴን ፈቃድ የሚፈጽም ልጅ እንዲህ ነው" አሉኝ። የኔታም "ሰማህ መንግሥቱ" አሉ ድምፃቸው ያለወትሮው ጓጉሎ፣ "እባትህ ዛሬ ቅዳሴ እስኪወጡ ቆይተው ስትቀኝ ያላዩህና ያልሰሙህ፣ ቸግሮአቸው ነው። በሰው ፊት በደስታ እንዳያለቅሱ ፈርተው ነው። ተነሥተው የሄዱት ለምን እንደሆነ እኛ እኛ ገብቶናል። አንተ ገና ልጅ ነህ፣ እንዲህ ያለው ነገር አይገባህም፣ አሁን ቶሎ ሂድና ጫማ ሳም" አሉኝ።

ይህን ስምቹ ወደቤት ስርጥ እመንገድ ላይ ወይዘሮ ዓለሚቱን ከቤተሰቢያን ወደ ቤታቸው ሲያዘግሙ አገኘኋቸውና እሳቸውንም ጫማቸውን ልሰም ገና እጉልበታቸው ስደርስ፣ ራሴንበሁለት እጃቸው አፈፍ አርገው አንስተው ጉንጭና ጉንጩን ደግመው ደጋግመው

እያገለበጡ ሳሙኝ። "መቀኘትህን፣ መመረቅህን ሰማሁ። ሴቱ ሁሉ ሌላ ወሬ የለውም ዛሬ። እንዲህ ነው የኔ ልጅ፣ ሌላ ለማ፣ ሌላ ወርቅነህ ይወጣሃል..." አሉ ከልባቸው ፈንድቀው።

እቤት እንደገባሁ በቀጥታ አባቴና እናቴ ቁርስ በልተው ቡና ሲጠጡ ደረሰኩና መጀመሪያ ያባቴን ጉልበት ስሜ እሳቸውም አጸፋውን ጉንጭና ጉንጨን በጢማቸው ከዳሰሱኝ በኋላ፣ የእናቴን ጉልበት ሳምኩ። እሷ ግን ደህና አድርጋ ነው "እምጽ" እያለች አገላብጣ የሳመችኝ። "ሂድና ትርፌንም፣ አመለወርቅን፣ በሽንያንም ሁሉንም ሳማቸው። "አለችኝ። ጋሼ ሀብቴ በጉዳይ ምክንያት ከሚጠበቀው ከወራቢሌው ቀላዳችን መጥቶ ስለነበረ እሱንም ጫማውን ሳምኩት። ሌሎቹን ሁሉ ስሜ ስጨርስ አባቴ አስጠሩኝ።

"ስማ፣ ልጅ ድሬ አላውቅም። የኔ ደስታ ልጆቼ ሲቀኙና ሲመረቁ ነው... እንካ" አሉና ገና ጥቂት ብቻ ያጎደሉትን የጉሽ ዋንጫ ሰጡኝ። እጅ ነሥቼ ዋንጫቸውን ይገፍ ቆምኩ። "ተቀመጥ፣ ተቀምጠህ ጠጣ" አሉኝ። ያባቴ ፈታቸው በደስታ ያበራል፣ ቃል ግን ከአፋቸው አልወጣም። ጠላውን ስጨርስ ለደስታው ከጓደኞቹ ጋር የላስቲክ ኳስ ለመጫወት ወደ አደባባይ ወጣሁ። ቅኔ ተቀኝቼ፣ "ደብተራ መንግሥቱ" ተብዬ፣ ጥቂት እንዳገለገልኩ አንድ ቀን ከታላቁ ታላቅ ከጋሼ ገብረ ክርስቶስ የተፃፈ ደብዳቤ ለአባታችን ከተፃፈው ጋር ለኔም መጥቶልኝ ኖሮ አባታችን ጠርተው ሰጡኝ። "ወንድምህ ከአዲሳባ የላከልህ ነው፣ አንብቤዋለሁ። አትሰማው" አሉ። ለእኔ የተፃፈውን ምሥጢር አንቀላኩን ቀደው እሳቸው በማንበባቸው ቅር እያለኝ እጅ ነሰቼ ተቀብዬ ወጣሁ።

የታላቅ ወንድሜ ደብዳቤ በመቀኘቴ የተሰማውን ደስታ፣ በላክሁለትም ቅኔዎች መደሰቱን ከገለጸ በኋላ፣ ሌላ ያልታሰበ ሃሳብ፣ አዲስ ነገር ከዚያ በፊት ከአባቴም ሆነ ከቅኔ መምህራ ያልሰማሁት ምክር ያዘለ ነበር። ይኸውም "ቅኔ መቀኘትህ ለቋንቋ ትምህርት መንገድ ይጠርግልሃል፣ ቅኔ የተቀኘ ሰው ማንኛውንም ቋንቋ ልማር ቢል አያስቸግረውም። ግን ቅኔው ይበቃሃል፣ የመፃሕፍት ትርጓሜ ልማር ብለህ ጊዜ አታባክን። ሳትውል ሳታድር አዲስ እተከፈተው እፈረንጅ ተማሪ ቤት ግባ። እኛ ዱሮ የፈረንጅ ትምህርት እንዳንማር አባባ ሃይማኖታቸውን ይለውጠዋል ብለው ከልክለውን ዕድሜያችንን የሳቸውን ብራና በማገላበጥ አሳለፍነው። አሁን የኛ ጓደኞች የፈረንጅ ትምህርት ስለተማሩ ዋና ዲሬክተርና ሚኒስትር ሲሆኑ፣ እኔ የመዝገብ ቤት ሠራተኛ ሆኜ በአገር ግዛት ሚኒስቴር ተቀጥራለሁ። ጋሼም /መፃዛ ለማ/ በጽህፈት ሚኒስቴር የወልደጊዮርጊስ ወልደ ዮሐንስ ጭፍራ ሆኗል። የመምራ ገብረ ዓዲቅ ልጅ፣ ያ እናቴ ሞታበት በሚሲዮን እነ ሙሴ አንቶን ያሳደጉት፣ የውጭ ቋንቋ በማወቁ ዛሬ ትልቅ ባለሥልጣን ሆኗል። ምክራን ትሰማ እንደሆነ፣ አዲሱ እፈረንጅ ትምህርት ቤት አሁኑኑ ዕድሜህ ሳያልፍ ግባ። አልሰማም ብትል እንደኔ መዝገብ አገላባጭ፣ ከራኔ ሆነህ ትቀራለህ" የሚል ነበር።

ታላቅ ወንድሜ እኔን የታናጅን ታናሽ ከሰው ቆጥሮ፣ እንዳዋቁ ሰው ረጅም ደብዳቤ መፃፉ ራሱ ገረመኝ። መገረም ብቻም አይደለ የምክሩ አዝማሚያ ከአባቴ አስተሳሰብ ጋር በፍጹም የተራራቀ መሆኑ አስደነቀኝ፣ አጠራጠረኝ። አባቴ ጣልያን ልጆቻችሁን አትደብድቡ ብሎ ወላጆችን መደብደብና ከዚያም አልፎ ማሰር ከያዘ በኋላ፣ ከዛም ከመርሱ ወደድራዳዋ መኮብለል በኋላ ብትሩን ትተውታል። ቁጣውንም በመጠኑ አድርገውታል። ዘዴኛነት የተሻለ መሣሪያ መሆኑን በተግባር ፈትነው አይተውታል። ስለዚህ ጋሼ ገብረ ክርስቶስ ለኔ የፃፈው ደብዳቤ በደረሳቸው ጊዜ አንብበው ቀዳደው እንደመጣል ጠርተው ሐሣቡን አቃለው ሰጡኝ። በልባቸው ግን ወንድሜን ሳይጠሉት አልቀሩም። ለእኔ የእሱ ሃሳብ የማይረባገጠል እንደሆነ አድርገው ነው "አትሰማው" ያሉኝ፣ ይህ ዘዴኛነት ነው። ደብዳቤው ባንድ በማላውቀው ምክንያት ስለከነክነኝና ከዚያም ጋር ደስ ስላሰኝኝ ለእናቴ አነበብኩላት። እናቴ ሰምታ ወንድምህ እውነቱን ነው አለች። "አባትህ ሃይማኖት ሃይማኖት" እያሉ ታላቃችሁን መፃዛን ከፈረንጅ ተማሪ ቤት 'እረግምሃለሁ' ብለው አስወጡ፣ ፈረንሳይ የተማረው በድብቅ ከአባትህ ተሰውሮ እሙሴ ሞራል ዘንድ እቤቱ ድረስ እየሄደ ገንዘብ እየከፈለ ነበር። ልሳንና ገብረ ክርስቶስም እንዳይረገሙ ፈርተው ካባታቸው ቃል ላለመውጣት የፈረንጁን

ትምህርት ሳይነኩት ቀሩ። አሁን በጣም ይጸጽታቸዋል። አንተና መርሱን የፈረንጅ ፊደል ያስቆጠራችሁ ጣልያን ነው፤ በካራቢኒሪ እያስገደደ። አባትህ ግድ ሆኖባቸው ነው የፈቀዱት" አለችኝ።

"ታዲያ አሁን ምን አርግ ትይኛለሽ? ምን ትመክራለሽ? "አልኳት።

"አሁን ለወንድምህ ደብዳቤው እንደደረሰህ ሰላምታ ጨምረህ ጻፍለት። ከዚያ በኋላ የምታደርገውን አንተ ታውቃለህ። እኔ ይህን አርግ ብዬ አንተን አልመክርም። 'እሷ መክራ እፈረንጅ ተማሪቤት ከተተችው' ይበሉና ይጣሉኝ ደሞ" ብላ ጮኸች። ይህን ከተባባልን በኋላ ለጥቂት ቀን በነገሩ ሳስብ፤ ሳወጣ ሳወርድ ሰነበትኩ። በዚያን ጊዜ ሙሴ አንቶን ጆንሰን በኬንያ ያስተምሯቸው የነበሩትን የኢትዮጵያ ሰደተኞች ልጆች ሰብስበው፤ ወደ ሐረር ተመልሰው "የሰደተኞች ትምህርት ቤት" የሚባለውን ተማሪቤት አቋቁመው ነበር። ወዲያው ተማሪቤቱ የመንግሥትን የገንዘብ ድጋፍ አግኝቶ ሰደተኛ ያልሆኑትንም ልጆች መቀበል ጀምሮ ከሚሰዩን ተማሪቤት ይልቅ የመንግሥት ተማሪ ቤት ሆኖ ነበር። የሃይማኖት ስብከት ቢኖርም የኛው የኦርቶዶክስ ቄስ ነበሩ የሚሰብኩት። የሙሴ አንቶን የሚሰዩን ተማሪ ቤታቸው ለብቻው ራቅ ብሎ ከከተማ ዳርቻ በስተደቡብ ምሥራቅ "ደከር ጎበና" ነበር። ስለዚህ የሃይማኖቱ ፍራት ስለተቀነሰ፤ የፈረንጅ ትምህርትም በጣልያን ጊዜ ስለተለመደ፤ ሰው ሁሉ ልጆቹን ወደ ሰደተኞች ትምህርት ቤት በብዙ ላከ። ያልላኩ እንደኔ አባት፤ እንደ አለቃ ለማ ጋይሉ ወልደ ታሪክ ያሉ ጥቂቶች ነበሩ። በርግጥ አባቴ ከቅኔ በኋላ ሐዲስ እንዳያስተምሩኝ ዕድሜዬ ለጋ ስለሆነባቸው ተቸግረዋል። ታዲያ ነገሩ በዚህ ላይ ቆሞ ሳለ፤ አንድ ቀን በድንገት የፈረንጅ ትምህርት ለመማር ቆርጫ ተነሣሁ። ሥራ ፈትነቱና አደባባይ ላደባባይ መንቀጥለሉ ሰልችቶኝ ነበር። ደብተርነቱም ትንሽ ደሞዝ ቢያስገኝም ሥራው በእሁድና በበዓላት የሚሠራ ነው እንጂ በሥራ ቀን የሚሠራ አይደለም።

ሰደተኞች ተማሪቤት ልገባ ቆርጫ ተነሣሁ። ግን ግን ደፍር፤ እንዴት ተደርጎ ለአባቴ ይነገራቸው? እናቴ "ይጣሉኛል" ብላለች፤ እኔ ራሴ ደፍራ ዓይን አውጥቼ፤ አፍ አውጥቼ በቃሌ እንዳልጠይቃቸው ሲቆጠና ሲጮኸ፤ ግን ይችላቸዋል። መብረታቸውን፤ ነገድንዳቸውን ግን ይቋቋመዋል? እንዳለፈው እንደ ቢስኬቲ ጊዜ ደብዳቤ ጽፈ ብጠይቃቸውስ? ሲቆጠ ደብዳቤውን በጥብብ ይጥሉታል። እኔን ጥሩ ይላሉ፤ ቁጣቸው እስከበርድ ላንዲት ሰጥት ገደል እላለሁ። እላቸው ሰውን የሚጣሉት ቁጣቸው ሳይበርድ

ሊያገኙት ነው እንጂ ከበረደ በኋላ ያለፈ ነገር አንሥተው አይጣሉም፤ አይነታረኩም። ይህ የታወቀ ነገር ነው። ሲጣሉ በጋይል ነው፤ ሲበርዱም በጋይል ነው። መሀል ቤት የለም። ስለዚህ የፈረንጅ ትምህርት እንደማር እንዲፈቅዱልኝ አጣፍጫ፤ አስተዛዝኜ፤ በትህትና "በአክብር አባከ፤ አክብር ገፀ አረጋዊ" መንፈስ የተመላ ደብዳቤ ጻፍኩና እንደ ትልቅ ምሥጢር በአንቦልኝ ከትቼ ደፈንኩት። ወዲያው ለእናቴ ወሰድኩና ለአባቴ እንድትሰጥልኝ ጠየቅኳት። "ውስጡ፤ ጉዳዩ ምንድነው?" አለች እንዳወቀች ሁሉ። "የግል ጉዳይ ነው፤ ምሥጢር ነው። መልሱን ተቀበይና ንገሪኝ" አልኳት። "እሺ" ስላለችኝ ለማባባያና ለማደፋፈሪያ እንደተቀመጠች ጉልበቷን ስሜ ወደምሄድበት ሄድኩ።

አባቴ ደብዳቤውን ተቀብለው ወዲያው መልስ ሳይሰጡ ውለው አደሩ፤ ሰነበቱ። እኔ ደሞ እናቴን እንድታስታውሰልኝ ነጋ ጠባ መጨቅጨቄን አላቋረጥኩም። እሷ ግን ደብዳቤው ምን እንደሚል እንደማታውቅ ሆኖ ስለሆነ የሰጠቻቸው መልስ ቢሠጡኝ ባይሠጡኝ ግድ እንደሌላት ሁሉ አላነሳችባቸውም። ይኸን ማድረጓ መልሳቸውን ስለምታውቅ ነገሩ እንዳይበላሽብኝ ብላ መሆኑን ባትነግረኝም በልቤ ተረድቼው ነበር። ሐረር ከተማ በተለይም በአደሬ ጢቆ መካነ ሥላሴ ካህናት ዘንድ ስለአባቴና ስለናቴ ሲነሣ "ሊቁ አለቃ ለማ ናቸው፤ የተማሩት ግን ባለቤታቸው ወይዘሮ አበበች ናቸው" የሚባል ነገር መኖሩን አውቅ ነበርና በናቴ አያያዝ ተማምኜ ነበር። አባቴ ግን በነጋ በጠባ በዝምታ ብመለከታቸው፤ ብከተላቸው፤ ባጅባቸው፤ የማመልከቻ ደብዳቤዬን ባይናቸውም እንዳላዩት ሆነው ነበር ሌላ ሌላ ታሪክ፤ ቁም ነገርነት ያለው ጨዋታ የሚያወጉኝ። ይህ ሁኔታ ለአንድ ሳስራምስት ቀን ስለቆጠለ ተሰፋ ወደ መቁረጡ ተቃርቤ ሳለ፤ በመሃል ጉሙ፤ ጭጋጉ ተገፈፈና አንድ ቀን ከምሳ በኋላ ገበታ ሲነሣ ሲል እናቴ ባለችበት፤ ትርፌ "አባባ ይጠሩሃል፤ ትጠራለህ" አለችኝና ገብቼ ቆምኩ።

"ደብዳቤህን አንብቤዋለሁ" አሉ። "የፈረንጅ ትምህርት እሙሴ አንቶን ዘንድ እየሄድኩ ልማር ነው የምትለው። ቋንቋ መማር ይገባል። ቢሆንም እብራይስጡን፤ ዓረቢውን ነበር፤ አስተማሪው ቢገኝ። የጣልያኑን ቋንቋ እኒያ እርጉሞች ሊያስተምሯችሁ ሲጥክሩ አይቼ በልቤ አዝን ነበር። እንግሊዞች እኒያን እርጉሞች ያስወጡልን ናቸው። ቋንቋቸውን መማር ይገባናል። ሳመነታ የቆየሁት የሃይማኖቱን ነገር እያሰብኩ ነበር። አጠያይቁ ሙሴ አንቶን የጠራማርያም ሃይማኖት የሚሰብኩት እዚያው እደከር ጉበና ሚሰዩናቸው ብቻ መሆኑንና የሰደተኞች ትምህርት ቤት ግን የመንግሥት በመሆኑ በዚያ የሃይማኖት ነገር የሚያስተምሩት የኛው የኦርቶዶክስ ቄሶች መሆናቸውን

የሚታመን ሰው ነግሮኛል። አንተም እንግዲህ ሕፃን አይደለህም፤ ከእስክንድርያ የመጣልንን የማርቆስን ሃይማኖት ትተህ ጠረ-ማርያም "ብሩስታንት" ትሆናለህ ብዬ አልሠጋም። እስላምና ብሩስታንት የኛን ሰው አያሳስተውም፤ ሃይማኖቱ ከኛ ሃይማኖት እጅግ ላቅ ያለ ነውና አደገኛው የነልዩን፤ የነ ማስያስ የኒያ የርጉሞች ነው። የኛን ይመስላልና ብዙዎቹን ያሳስታቸዋል። ደህና ነው፤ ቋንቋውን እንድትማር ፈቅጅልሃለሁ" አሉ። ለጥ ብዬ በቆምኩበት እጅ ነገሁ፤ በማይም ሳይሆን በካህን ደንብ። ቋንቋውን እንዲያስተምሩህ ለሙሴ አንቶን ደብዳቤ እፅፍልሁና ይዘህ ትሄዳለህ አሉኝ። እኔም በደስታ ልቤ ፍንጥዝጥዙ ወጣ። ፊቱ ግን ከስትር ብሎ የልቤን ጮቤ መምታት አያስታውቅም ነበር። "ቋንቋውን ለመማሪያ የፈቀድኩልህ መንፈቅ ነው። ከመንፈቁ ወዲያ እንግሊዝኛውን አውቀህ ሐዲሱን አስጀምርሃለሁ። እስከዛሬ ሳትጀምር የቀረኸው በዕድሜህ ሊጋት ምክንያት ነበር፤ መንፈቅ ስትጨምር ዓመት ይሞላሃል። ያም ያንሳል፤ ግን ምን ይደረግ? ቅኔውን ስለሞከርከው የቋንቋ ትምህርት አያውከህም። ለቋንቋ ትምህርት አብነቱ፤ ፍቱን መድሃኒቱ ቅኔ ነው። ቅኔ ለተማሪ እንኳን የፈረንጅ ቋንቋ፤ እንኳን ይኸ እንግሊዙ፤ የዓረቢው፤ የእብራይስጡም አይመከተውም። ቋንቋ ልወቅ ላለ አብሾ አይደለም መጋት፤ ቅኔውን ነው ማጣጣት..." አሉ በቁም ነገር ።

የፈቀዱልኝ መንፈቅ ብቻ መሆኑ ለጊዜው የልቤን ጮቤ ቢያበርደውም ተስፋ አላስቆረጠኝም። ስድስት ወር ሲሞላ መሙላቱን ይረሱት ይሆናል፤ አያስታውሱት ይሆናል። እስከዚያስ ምን እንደሚሆን፤ እግዚአብሔር ምን እንደሚሠራ ይታወቃል? ብዬ በዚህ ራሴን አጽናናሁኝ።

"የሙሴ አንቶንን ደብዳቤ ነገ ወስደህ ትሰጣቸዋለህ። 'ብሩስታንት' ቢሆኑም ከጥንት ጀምረው ከኔ ወዳጅ ናቸው። ሕሙማንን ያከማሉ፤ ይፈውሳሉ፤ እንላ ማውታን ያሳድጋሉ፤ ይኸ መልካም ምግባር ነው። ምን ይሆናል ብቻ የሙሴ አንቶን ምግባራቸው ጥሩ፤ ሃይማኖታቸው መጥፎ ሆነ እንጂ። ሆኖም ሐዋርያው ያዕቆብ 'ሃይማኖትስ እንበለ ምግባር ምውት ይእቲ፤ (ሃይማኖት ያለ ምግባር ሙት ነው) ብሏል" አሉና እንደ ሐሳብ መግባት ብሏቸው "እንደኛው በአርአያ እግዚአብሔር የተፈጠረውን ሰው እንደ ከብት፤ እንደ ዕቃ መሸጥና መግዛት ሃጢአት መሆኑን ለኛ ለማስተማር እግዚአብሔር ጣልያንን አወረደብን። ባሪያ ሆኖ ለሰው መዝገት ምን ያህል መራር መሆኑን የተረዳው ነፃነት ጠፍቶ፤ ባንዲራችን ተረግጦ እኛም አገልጋዮቻችንም የጣልያን ባሪያ ከሆንን በኋላ ነው። ምናል ሆነ... ሆነ

... የሱ ነገር፤ መሄጃውን ሰው መች ያውቀዋል? የሚመጣበት አይታወቅም፤ መዓቱ ምሕረቱ ሆኖ ይገኛል..." ብለው ግሰላሰል ሲጀምሩ አይቼ፤ እጅ ነገሁና ዝግ ብዬ ወጣሁ። እናቴም ከኔ በኋላ ስትወጣ በፊቷ ላይ ፈገግታ ተጽፎበት ነበር።

"እንደሚፈቅዱልህ ባይነግሩኝም በልቤ አውቀው ነበር። መንፈቅ አለህ በርታና ቶሎ ቶሎ ብለህ እንግሊዙን ተማር። እስከዚያ የሚሆነው ምን ይታወቃል? ወይ ተጠርተው አዲሳባ ይሄዱልህ ይሆናል፤" አለችና አበረታታችኝ።

የሰደተኞች ተማሪ ቤትንና የሙሴ አንቶንን ነገር እዚህ በዝርዝር አልገባውም። በሌላ መጽሐፍ፤ በትምህርት አንቀጽ ነው ኋላ የማንሳው። ዋናው ነገር እዚህ ተማሪ ቤት ያልተለመደ ነገር "ጅምናስቲክ" የተባለ ትምህርት ማስተማሩ ነው። ዝሊያና መበለቃቀጥ ወዘተ ትምህርት ነው ከተባለ፤ ይህ እኔ በጊዜው ስለጅምናስቲክ የነበረኝ አስተያየት ነው። የጣልያኖች 'ባሌላ' ትምህርት ቤት ስልፍና መዝሙር ነበር ያለው። ያን ግን ከትምህርት አልቆጠርኩትም ነበር። ኳስ ጨዋታ አለ፤ እሱም ደስ የሚል ነው። ግን ትምህርት አይደለም ጨዋታ ነው። ሙሴ አንቶን ግን ይህን "ፊዚካል ኤክሰርሃይዝ" የሚሉትን ልብ አውልቅ ነገር ከዋና ትምህርት ቆጥረው እንደ እንግሊዝኛ፤ እንደ ሂሳብ፤ እንደ ጂዎግራፊ፤ እንደ "ኮምፖዝሺንና" እንደ "ድርሰት" የተለየ ቀንና ሰዓት መመደባቸው ገርሞኝም አላባራ። ይባሉ ብለው ከጅምናስቲክ ትምህርት የቀረ ተማሪ ትርፍ ጅምናስቲክ በመሥራት ይቀጣ ነበር።

የባቴን ደብዳቤ ይገፍላቸው ከሄድኩና ተቀብለው መጀመሪያ ከፍል ካስገቡኝ በኋላ ሙሴ አንቶን እኔን ከጉዳይ ቆጥረው እነጋግረውኝም አያውቁ። ያነጋገሩኝ ጅምናስቲክ አልሠራም ብዬ በማስቸገሪ፤ ደግሞ ደጋግሞ ከተቀጣሁም በኋላ እምቢ በማለቴና በማወኬ እንዲገሥፁኝና ከተማሪ ቤት እንዲያስወጡኝ እሳቸው ዘንድ በቀረብኩ ጊዜ ነው።

"እንዲሁ፤ አንተ መንግሥቱ ለማ ነህ፤ የአለቃ ለማ ልጅ ነህ። እንዲሁ፤ ለምን የተማሪቤቱን ሕግ አክብረህ፤ እንዲሁ ለምን አትማርም?" አሉ ሙሴ አንቶን በዚያ ስለብከተ ወንጌል በለዘበ አማርኛቸው። "እንዲሁ አንተ እምቢተኛ ስለመሆንህ ብዙ ራፖር ደርሶኛል። ይህ ጥሩ አይደለም" አሉ።

"ትምህርት አልማርም አላልኩም። ጅምናስቲክ ትምህርት አይደለም ነው ያልኳቸው። አባቱ የፈረንጅ ትምህርት አይወዱም። እዚህ እንደማር የፈቀዱልኝና ጊዜ የሰጡኝ ስድስት ወር ብቻ ነው። ከዚያ በኋላ ያስወጡኛል። በጅምናስቲክ የማጠፋውን ጊዜ የቋንቋ መማሪያ ባረገው፣ መጽሐፍ በማንበብ ባጠፋው ይጠቅመኛል ነው አስተማሪዬን ያልኳቸው።" አልኩ በትህትናና በለዘብታ።

"ስድስት ወር ብቻ ለኤሌማንታሪ ስኩል አይበቃም" አሉ ሙሴ አንቶን። "እንዲሁ አለቃ ይበቃል ይላሉ?"

"በብቃም ባይበቃም እሳቸው አንደዬ ቆርጠዋል። እዚህ የላኩኝ ቋንቋውን ብቻ እንደማር ነው። ከስድስት ወር በኋላ ሐዲስ መጀመሪያ ነው። ስለዚህ ጅምናስቲክ ቢቀርብኝ ምን አለበት? በጅምናስቲክ ጊዜ የእንግሊዝኛ መማሪያ መጽሐፍ እያነበብኩ ቋንቋውን አጠናልሁ።" አልኩና በልመና ድምፅ ጠየቅኳቸው።

"መልሱን እንዲሁ አሁን አይደለም ነገ እሰጥሃለሁ። ነገ በአሥር ሰዓት በጅምናስቲክ ጊዜ እንዲሁ አንተ እዚህ ና።" አሉኝ፣ ካንገት እጅ ነስቼ ወጣሁ።

የጅምናስቲክ መምህር እዚያው በዚያው ባለመቀጣቴ ወይም ከተማሪቤት ባለመውጣቴ በጣም ተበላጭቶ ነበር። የሱን ትምህርት በመናፄ ጠምዶ ይዞኝ ነበርና በበሽታው በጅምናስቲክ ሰልፍ ባለመገኘቴ ያለመጠን ተናዶ ተማሪዎቹ እንደተሰለፉ እሜዳው ላይ ትቶ እየተንደረደረ እሙሴ አንቶን ቢሮ ቢገባ እኔን እዚያ ተራዩን ስጠብቅ አገኘኝና የባሰውን ጨሰ።

"ጅምናስቲኩን ትተህ እዚህ ምን ታደርጋለህ?" አለኝ በመዓትና በቁጣ።

"ሙሴ አንቶን ና ብለውኝ ነው" አልኩት በርጋታ። ተጠርቼ መምጣቴን ሌሎቹም ስለነገሩት የተጠራሁት ልቀጣ ወይም ልወጣ ነው ብሎ አንጀቱ ስለራሱ ፊቱ ወዲያው ከቁጣ ወደ ፈገግታ ተለውጦ ተመለሰና ሄደ።

ሙሴ አንቶን ቢሮ ሰገባ በአማርኛ፣ በቁም ጽሕፈት የተጻፈ የጀማሪዎች ፊደል መቁጠሪያና ለንባብ እንዲሆን ተብሎ የተዘጋጀ መጽሐፍ ሲያገኛብጠና በመነጽራቸው ሲመረምሩ አገኘኋቸው። እጅ ነስቼ ቆምኩ። ያንን መጽሐፍ እየመረመሩ ጥቂት ደቂቃ ከቆዩ በኋላ

ቀና ብለው እንዳሰብኩት በቁጣ ሳይሆን በፈገግታ ዓይን እያዩኝ እንደዚህ አሉ።

"የአለቃ ለማ የመጨረሻ ልጅ ነህ። ስለዚህ ነው እንግሊዝኛ ቋንቋ እንድትማር የፈቀዱት። ይኸ ታላቅ ተአምር ነው። ያንተ ትልቅ ወንድሞች ሁሉ እንዲሁ የፈረንጅ ትምህርት እንዳይገቡ ከልክለው ነበር፣ እኔ ይሄን አውቃለሁ። ግን እንዲሁ ለአንተ ፈቀዱ" አሉ በመገረምም በመደሰትም። "አንተ ጅምናስቲክ አልማርም ብለሃል። ጅምናስቲክ 'ፒሬዩድ' ሥራ መፍታት አይደለም። እንዲሁ ስለዚህ እዚህ ቢሮ ሥራ ትሰራለህ። ሥራ ለፈታ እጅ ሳይጣን ሥራ ያገኛለታል' ይላሉ እንግሊዞች።" ቀጥለው ሥራው ምን እንደሆነ አስረዱኝ። ይኸውም ያንን በእጅ፣ በቁም ጽህፈት የተጻፈውን የጀማሪዎች የአንደኛ ክፍል ንባብ መማሪያ መጽሐፍ "እስቲንስል" በተባለ ልዩ ዓይነት ብራና ላይ "እስታይሉስ" በተባለ ዱልዱም የብረት መፃፊያ ፊደላትን በትልልቁ መፃፍ ነው እያሳመኑ። ሥዕልም መሳል ነበር። እንዲያውም ሥዕሉ ከፊደሉ ይቀድም ነበር። በግ ስሎ ከሥሩ "በ"ን፣ ላም ስሎ ከሥሩ "ላ" ን መፃፍ ነው። ሥዕሉ የሚገኝበትን እንደ "ኢንግሊዝክኖር" ያለ የእንግሊዝኛ መጽሐፍ ሙሴ አንቶን አሳዩኝና ያንን እያየሁ ስዕሉን በነጠላ መሥመር ብቻ ከፊደሉ ጋር፣ "እስቲንስል" በተባለው ብራና ላይ "እስታይሉስ" በተባለው ብረት እንድስል ነው ያዘዙኝ።

"እንዲሁ በክፍል ትምህርት በሥዕል ታላቅ ማርክ እንዳለህ አውቃለሁ። ሌላ ሥዕል የሚችል ተማሪ እንዲሁ አላገኘንም" አሉ። ሥራውም ሆነ መማሪያው ለኔ በፍጹም እንግዳ መሆኑን አመልክቼ፣ የታዘዘኩትን ሥራ ለማከናወን፣ ፈቃደኝነትና ለመምህራ ለሳቸው ፍጹም ታላሽነትና አክብሮት ቢኖረኝም፣ ችሎታውና ብልሃቱ የሚገድለኝ መሆኑን ጠቅሼ እምቢ ወደማለቱ አዘንብዬ ነበር። ነገር ግን የሙሴ አንቶን የፈረንጅ ፊት ከፈገግታ ወደ ቁጣ ማዘንበሉን፣ ቀለሙ ከወተት ወደ ጉበት ሊለወጥ መቃጣቴን በማየቴ ደነገጥኩና "እሺ፣ እምክራለሁ" አልኳቸው። "እንዲሁ፣" አሉ ሙሴ አንቶን፣ "ጅምናስቲክ ሥራ እንቢ፣ እቢሮ የጽሕፈትና የሥዕል እንቢ ካልክ፣ እንዲሁ እዚህ ተማሪ ቤት ምን ታረጋለህ? እንዲሁ ሌላ ልጅ እንዳንተ እምቢተኛ ሲሆን ከተማሪ ቤት ይወጣል። እንዲሁ አባትህን ስለማክብር ነው ያላስወጣሁህ።" አሉና ሥራውንና መማሪያውን ወዲያው አቅርበው ልብቻዬ የተለየ ክፍል አጠገባቸው ቢሮ ስጥተው፣ ወዲያውኑ ጀምሮ አሉ። ጀመርኩ። የሚያስችግረኝ ነገር ያልተረዳሁት ቢኖር በቀጥታ

እሳቸው ቢሮ ሂጄ እንደጠይቃቸው ነገሩኝና በሩን ዘግተው ወጡ። እኔም የፊደል መማሪያ መጽሐፍ ጸሐፊነቱንና ሰዓሊነቱን ጀመርኩ።

ሙሴ አንቶን ያቺን የጀማሪ መጽሐፍ በስቴንስል አስጽፈው፤ "ጀስቴትነር ዲፕሊኬተር" በሚባለው፤ ከኬንያ ድረስ ይዘውት በመጡት፤ ታይቶ የማይታወቅ መኪና ለማግኘት የተገደዱት፤ ጊዜው የጦርነት ጊዜ ስለሆነ ማተሚያ ቤቶች ሥራ በደንብ ስላልጀመሩና የአውሮፓው ጦርነት ገና ባለማለቁ የወረቀትና የቀለም ታላቅ እጥረት በሀገሩ የነበረ በመሆኑ ነው።

የቁም ጸሐፊነቱንና የሠዓሊነቱን ሥራ በምር ተያያዝኩት። ከሠራሁ ላይቀር ላላምረው የሚል ስሜት ያደረብኝ ሙሴ አንቶንና ሌሎችም ኢትዮጵያዊ መምህራኖቻችን እነ አባተ አግዴ፣ በቀለ ሀብተሚካኤል፣ አበበ ለወጉ፣ መምሬ ዘውዴ እየመጡ ሥራዬን እያዩ በምሥጋናቸው ስላበረታቱኝ ነበር። ሥራውን ቶሎ ቶሎ ብዬ ለመጨረስ ግን አልቻልኩም። ምክንያቱም እሱ ሲያልቅልኝ ወደምጣው የሥራ ፊት ሥራ ወደ ጅምናስቲክ እንዳልመለስ ውስጥ ውስጡን እሠጋ ስለነበረ ነው። የፊደልና የሥዕል ሥራ ካለቀ በኋላ ሙሴ አንቶን ሌላ ጣጣ ደሞ አመጡ። ይኸውም በዚያች መጽሐፍ ፊደል የቆጠረና ንባብ የተለማመደ ጀማሪ ልጅ እመጽሐፍ መጨረሻ ሲደርስ የሚያነበው ከሁለት ገጽ የማይበልጥ የስድ ንባብ ድርሰት እንዲሁም አብሮ የዚያኑ ያህል ያማርኛ ግጥም መፃፍ አለበት ማለታቸው ነው። ድርሰቱን አቶ አባተ አግዴ እንዲጽፍ ታዞ ጽፎ አቅርቧል። ይኸንም አምጥተው ሰጥተውኝ በስቴንስል ላይ እንደጽፈው አዘውኝ፤ እሺ ብዬ ተቀብያለሁ። የቸገራቸው የግጥሙ ነገር ሆነ። ግጥም ቢሏቸው አስተማሪዎቹ ሁሉ "አናውቅበትም አንችልም" አሉ። እንችላለን ብለው የሞከሩት የፃፉት ግጥም ደሞ አለመጠን የተራራቀ፤ ለጀማሪ ልጅ የማይገባ፤ በጣም "ጥልቅ" የሆነ ምሥጢር ያዘለ ሆነባቸው። ምሥጢሩ ከመርቀቁ የተነሣ ራሳቸውን ሙሴ አንቶንን ካልገባቸው፤ ለጀማሪ ሕፃናት ይገባል ለማለት አስቸገራቸው። ቢሆንም አንድ አጠር ያለ የግጥም "ድርሰት" በዚያች መጽሐፍ መጨረሻ ላይ መፃፍ እንዳለበት በብርቱ ይሰማቸው ነበርና ቢቸግራቸው ከቅኔ ተማሪ ቤት በቅርቡ ተመርቄ የወጣሁትን ወጣት ደብተራ፣ የሊቁን ያለቃ ለማን ልጅ ግጥሙን ባንድ ሳምንት ውስጥ አሰናድቼ እንዳቀርብ አዘዘኝ። እኔም አልችልም እንዳልል ቅኔ ተቀኝቻለሁ ብዬ የምከራራ ነኝ፤ እሺ እንዳልል በግዕዝ ቅኔ መቁጠርና በአማርኛ ግጥም መግጠም የሚገናኝበት መንገድ በፍጹም አልታይህ አለኝ። የጨነቀ ነገር ሆነ። ሙሴ አንቶን እንደሚሉት ከሆነ ነገሩ ያንን ያህል አያስቸግርም። ከላይ ያልኩትን ብሃራቸው በእንግሊዝኛ ግጥም

የሚገጥም ሰው በፈረንሳይኛ ወይም በአማርኛ መግጠም አላምሮ ይችላል። ቋንቋውን ካወቀው። እኔም በግዕዝ መግጠም ከቻልኩ በአማርኛ መግጠም ያውከኛል ብለው አልጠረጠሩም። ምናልባት ቢጠረጥሩም ከዚያ በፊት እንደቀረበላቸው ግጥም ያለመጠን እንዳይራቀቅና ውትብትብ ሆኖ እጅና እግሩን ለይቶ ለመፍታት የሚያስቸግር እንዳይሆንባቸው ነበር የፈሩት። ይኸንኑ አስቀድመው አስጠንቅቀውኛል። ስለዚህ የኔ ጥያቄ ለየት ያለ ሆነ። መግጠሙስ ይሁን እንደምንም ተብሎ ይገጣጠም ይሆናል፤ ግን ታሪኩ ከየት ነው የሚመጣው? በቅኔ ቤት ቢሆን የየዕለቱ የፃድቃን፣ የሰማዕታት፣ የመላእክት ገድልና ተአምር ታሪኩ ከስንክሣር ይነበባል። አብዛኛውን የሰማ ሞናውን ሁሉም የቅኔ ተማሪ ያውቀዋል። ስለዚህ በዚያ ታሪክ ላይ ቆሞ፤ እሱን መሠረት አድርጎ ቅኔ ይቆጠራል። የኸ ያማርኛው ግጥም ግራ የሚያጋባ ነው። ያንዱን የፃድቅ ወይንም የሰማእት ታሪክ በአማርኛ ግጥም እንዳላቀርብ ሙሴ አንቶን ፃድቃን፣ ሰማእት አያማልዱም የሚሉ ፀረ ማርያም 'ቡሩስታንት' ናቸው። ይቀየማሉ። በዚያውም ላይ አንዳንድ የአደሬ እስላም ተማሪዎች ከተማሪ ቤቱ ስለሚማሩ እነሱንም መንካት ይሆናል። ምን ማድረግ ይቻላል?

ችግሩን ለሙሴ አንቶን ሂጄ ነገርኳቸው። "ታሪኩ ምን ሆኖ ነው ግጥሙን የምዕፈው?" አልኳቸው። "ባይሆን ታሪኩን የቅኔ መምህራ እንደሚነግሩኝ ይንገሩኝና እኔ ቅኔውን በአማርኛ ለመቁጠር እሞክራለሁ" አልኳቸው።

"ይኸን ማድረግ አልችልም። ራስህ ታሪኩንም እንዲሁ ለትንሽ ልጅ እንደሚገባ አድርገህ መፈልሰፍ አለብህ" አሉ። በጣም አስቸጋሪ የሆነውን የግዕዝ ቅኔ የሚገጥም እንደኔ ያለ ወጣት ያማርኛ ግጥም መድረስ አያውከውም። ያን እሳቸው በፍጹም አይጠራጠሩም። ስለዚህ እቤት ሂጄ ግጥሙን ጽፌ መምጣት ነው። ሙሴ አንቶን ፈረንጅ፣ 'ቡሩስታንት' ቢሆኑም መምህራችን ናቸውና፤ ቢረግሙኝ ምናልባት የፈረንጅ እርግማንም ሳይደርስ አይቀርም ብዬ ትእዛዛቸውን ለመፈጸም እሞክራለሁ ብያቸው፤ በልቤ ግን በተቻለኝ ሞክራ ቢያቅተኝና ቢረግሙኝ እግዚአብሔር በትክክል እንደሚፈርድ በማወቅ እጅ ነስቼ ከቢሮአቸው ወጣሁ። ጊዜው ወደ አሥራ አንድ ሰዓት ስለነበረ አቀባቱን ይገሮ ከአደሬ ግንብ ወደ አደሬ ጢቆ በማቅናት ሐሣብ ገብቶኝ በመንገድ ነገሩን እያወጣሁ እያወረድሁ ወደ ቤቴ አመራሁ።

እቤት ደርሼም ችግራን ለማንም አልተናገርኩ። ራቴን በልቼ በጊዜ ከተኛሁ በኋላ በቅኔ ቤት እንዳስለመድኩት ሌሊት ዶሮ ሲጮህ ነቅቼ አልጋዬ ላይ ቁጭ ብዬ፤ ጆሮን ሆነ ዓይንን የሚማርክ፤ የሚሰብ

ነገር በሌለበት በጭላማ፣ በፀጥታ፣ ሞክራ የማላውቀውን የአማርኛ ቅኔ ለመቁጠር ቆረጥሁ። እንዳልኩትም ሌሊት ነቃሁና አሰላሰል ጀመር። በቅኔ ቤት የቅኔ አብነት የሚሆኑ፣ ከትውልድ እትውልድ ቅኔያቸው በቃል እየተጠና የቅኔ ልክና መጠን፣ የዜማውን አወዳደቅ፣ የምሥጢርን አገላለፅ፣ የሰምና ወርቅን አቀነባበር የምንግርባቸው የነክፍለ ዮሐንስ፣ የነ ደስ ወልደ ገብርኤልና የነ አቃቤ ሰዓት ካብቲ ቅኔዎች አሉ። በአማርኛ ቅኔ ልቁጠር ለሚል ግን እንዲህ ያለ ምሳሌ የሚሆን ነገር የለም። በየጠጅቤቱ አዝማራው የሚዘፍነው ግጥም ደግሞ ከቅኔ እንደማይቆጠር የታወቀ ነው። ምን ይሻላል? ማንን አርዳዎ አድርጎ መከተል ይቻላል? ይህን ሳወጣ ሳወርድ የታላቁ ታላቅ ጋሼ ገብረ ክርስቶስ በጣልያን ጊዜ አንድ የሚያስቅ አጭር ታሪክ በአማርኛ ግጥም ደርሶ ለንደኞቹ እያነበበ በጣም ተደንቆበት ነበር። በታሪኩ አንድ የሱ ቢጤ ደብተራ የዕለት እንጀራ ለመብላት ከችግር ጽናት የተነሣ ካንድ የጣልያን ሆቴል ቤት በጽዳት ሠራተኛነት ይቀጠራል። ከሥራው አንዱ በዚያን ጊዜ አዲስ ነገር የነበረው የመታጠቢያ ቤትን፣ የሽንትና የሠገራ ቤትን ማጽዳት ስለነበርና ይህ ግን የሚያሳፍር ሥራ ስለሆነ ከሚስቱ ደብቋል። አንድ ቀን ሚስቱ ራት አቅርባ ሲበሉ ሊያነርሳት ቢሞክር በመንገሽገሽ አሻፈረች ትለዋለች። "ምነው?" ቢላት "እጅዎት ይሰነፍጣል" ብላ ትመልስለታለች። መሳቂያው እዚህ ላይ ነበር። ጋሼ ገብረክርስቶስ በግጥም አቀናብሮ መጀመሪያ እንደ ባልየው ሆኖ፣ ለጥቆ እንደ ሚስትየዋ ሆኖ በሁለቱ መሀከል ያለውን ንግግርና ጭውውት ሲያመላልሰው ሰሚው ሁሉ ከት ብሎ ይስቅ ነበር። ብዙ ጊዜም ጠጅ ተጋብዞበታል። እኔም በታሪኩ ቁም ነገር ባልደነቅም ባቀራረቡና ባሕጋገሩ በጣም አደንቀው ነበር።

አሁን እኔም ተራዩን አንድ ያማርኛ ግጥም መድረስ ስለተወሰነብኝ የሱ ግጥምና ታሪኩ፣ የባልና ሚስቱ የንግግር ምልልስ ትዝ አለኝ። እኔም በሱ አርዳዎ አንድ አጭር ታሪክ በግጥም ጽፌ ባቀርብ ሙሴ አንቶን ካገቡኝ ጣጣ እላቀቅ እወጣ ይሆናል የሚል ተስፋ ብልጭ አልችልኝ። ሙሴ አንቶን ወንጌል ሰባኪ የሚሲዮን አለቃ ስለሆኑ እንደወንድሜ ታሪክ ያለ ዋዛ ፈዛዛ እንደማይወዱ ሳይታለም የተፈታ ነው። ስለዚህ የታሪኩ አቀራረብ እንደሱ ያለ ሆኖ የታሪኩ ምሥጢር ግን ቁም ነገርነት ያለው ትምህርት ያለበት መሆን እንዳለበት ተገንዝቤ ነበር። ታሪኩስ? ከየት ይምጣ? ጣጣው እዚህ ላይ ነው። ኩሽት የሆነ ታሪክ በኦሊፍፔ ሳፈላልግ ብዙ ጊዜ አሳለፍኩ። አንዱን ሳስብ፣ አይሆንም ስል። አንዱ ሲረዝም፣ አንዱ ሲያጥር። ሁሉም የማይረባ ሲሆን ወፍ ተንጫጫ። በመጀመሪያው ሌሊት ያቀራረቡ ፍንጭ ነው እንጂ የታየኝ የሚቀርበው ታሪክ ሳይገኝልኝ ቀረ። በሁለተኛውም - ሶስተኛውም - በአራተኛውም ሌሊት ምንም የሚረባ

ታሪክ አላገኘሁም። ሙሴ አንቶን ከአንድ ገጽ ለማትበልጥ የአማርኛ ግጥም ማቅረቢያ የሰጡኝ አንድ ሳምንት ብቻ መሆኑ፣ እሱም መገባደዱ ታወሰኝና በጣም ተጨነቅሁ። አቃተኝ አልቻልኩትም ብሎ እሳቸው ፊት ማመኑ ሞት መስሎ ታየኝ። ስለዚህ ታሪክ ፍለጋዬን ሌሊት ብቻ ሳይሆን ቀንም ጭምር ተያያዝኩት፣ ተጋሁበት።

ታሪክ በመንገድ ላይ ወይም ከዛፍ ሥር ይገኝ ይመስል በልቤ ታሪክ ስፈልግ ያልዞርኩበት ቦታ የለም። ምናልባት እቤተሰቢያን ብሔድ አባቱ እንደሚተረጉሙት እመቤታችን ለቅዱስ ያሬድ እንደ ገለጠችለት፣ ይገልጥልኝ ይሆናል አልኩና እግምቡ ውስጥ፣ ፈረስ መጋላ ወዳለው መድኃኔ ዓለም ቤተሰቢያን አመራሁ። ቤተሰቢያኑ ለተማሪ ቤታችን ቅርብ ነበር። ከመግባቱ በፊት የውጪውን ቅጥር ገና ስላለም፣ እንደ ተለመደው ድሆች ተከልኩለው ነበር። ከነሱ መሀከል አንዱ ድጋ ሲለምን በጣም የሰለጠነ፣ መጽዋቱን በልፍለፋው ውጥር አድርጎ የሚይዝ፣ ስለዚህም መጽዋች የማያልፈው ሆኖ አገኘሁት። አይን አውጣ ለማኝ ነው። አንዳንዴም ሳይሰጠው የሚያልፈውን ይዘልፋል። ወዲያው አንድ ደህና የለበሱ፣ ደህና ጫማ የሰከ፣ ባርኔጣ የደፉ፣ በሱፍ ገበርዲን ልብሳቸው ላይ ምን የመሰለ ኩታ የደረቡ ሰው በቆፍጣና የተንጠረዘዘ አረማመድ በዚያ በለማኝ ፊት አለፉ። ለማኝ የልመናውን ቃላት አዘነበባቸው፣ አወረደባቸው። ካለፉት በኋላ መለስ አሉና እለማኝ ፊት ቆም ብለው የኮታቸውን የጎን ኪስ፣ የደረት ኪስ፣ ከዚያ የሱሪያቸውን ኪስ ይፈትሹ ጀመር። ለማኝ ካሁን ካሁን አንድ የእንግሊዝ "ሺሊንግ" ወይም "ፔኒ" ጣሉልኝ ብሎ እጁን ዘርግቶ ዓይን ዓይናቸውን ያያል። ሰውየው ግን ኪሳቸውን ሁሉ ፈትሸውና በርብረው ምንም ቢላ ስላላገኙ፣ ከኮታቸው የውስጥ የደረት ኪስ አንድ ወፍራም ቦርሣ አውጥተው ከፍተው እውስጡ ያለውን የእንግሊዝ ሺሊንግ የገንዘብ ኖት ቆጥረውና አንድ በአንድ አገላብጠው አይተው ቦርሳቸውን አጠፉና እኪሳቸው በመመለስ ከዘራቸውን እያወዛወዙ በፈረስ መጋላ የወደማታ ሽርሽራቸውን ቀጠሉ። ያ ለማኝ ዓይኑን ማመን አቅቶት፣ ጭስስ ብሎ ተበሳጫና የወቀሳና የዘለፋ፣ የምክርና የተግሣፅ ናዳውን፣ በቃል እንደ ውዳሴ ማርያም አጥንቶ ኖሮ፣ በሰውየው ላይ አክንዳጎደው። እሳቸው ግን የሱን ዲስኩር ከጤፍ ሳይቆጥሩ ይብሱን በመወጠር መንገዳቸውን ቀጠሉ። እኔም ይህን አይቼ በሁኔታው በመጠኑ በመገረም የቤተሰቢያኑን በረንዳ ደረጃ ወጣሁና የዋናውን በር መቃን ከተሳለምኩ በኋላ ሁለት ሶስት ደረጃዎች ዝቅ ብዬ እጥርቡ ድንጋይ ላይ ቁጭ በማለት የግጥሜን ታሪክ አሰላሰል ጀመር። ግን ምንም አልተገኘ እኔም መሸት ስላለ ወደቤት አመራሁ።

እናቱ የሰሞኑን ሁኔታዬን አስተውላ ኖሮ "በዚህ ሰሞን አሳብ የገባህ ትመስላለህ፤ እንደወትሮህ ስትሰቅ ስትጫወት አልሰማህም፤ ምንው? ምን አግኝቶሃል?" ብላ ጠየቀችኝ።

"ምንም አይደለም ደህና ነኝ" አልኳት።

"አባትህ እንድትማር የፈቀዱልህ ስድስቱ ወር ሊያልቅ መቃረቡ ይሆናል ያሳስቦህ" አለችኝ።

"እሱም ደርሷል፤ ግን እሱ አይደለም። ሙሴ አንቶን የአማርኛ ቅኔ አምጣ ብለው ስለያዙኝ ነው እባክሽ፤ ሌላ አይለም" አልኳት።

"ተመርቀህ፤ ቅኔ ተቀኝተህ ምን ያውከኛል ብለህ ነው የምትጨነቀው?" ብላ ወደ ሥራዋ ተመለሰች።

'መስሎሻል'። አልኳት በልቤ። 'ቅኔ የተቀኘ ሁሉ ያማርኛ ግጥም የሚችል መስሎሻል' ብዬ ሌሊት ተነሥቼ ያማርኛ ግጥም በመግጠም ታሪኩን መፈለግ እንዳለብኝ በማስታወስ ራቴን በልቼ በጊዜ ተኛሁ። ብኝቃ ነግቶ ጣይ ፈንጥቃለች። እንቅልፍ አታሎኝ ጉድ አድርጎኛል። ግን ደሞ ከሶኛል። እኔ ሳላውቀው ለካ በእንቅልፍ ልቤ ሰሞኑን ስፈልጋት የነበረችውን ታሪክ አግኝቻት ኖሮ፤ ልብሴን ለባብሼ ፊቴን ስታጠብ ሳለ፤ ግጥምጥም ቅንብርብር ብላ አገኘኋት። ፈንጠዝያዬ ወሰን አልነበረውም። እርግጥ በቅኔ ቤትም እንዲህ ያለ ያቦሰጥ አጋጣሚ ነገር አለ። በርግጥ እኔም ደርሶኛል። ያሁኑ ግን ከዚያ በፍጹም የተለየ ነው። ታሪኩ በመጽሐፍ የተፃፈ፤ ከመምህር የተሰማ አይደለም። ካየሁት ከደረሰኩበት ነገር የመነጨ ነው። በቅርቡ ያየሁት ነገር ነው። ይኸንንም ካንድ ሁለት ገፅ በፊት ገልጪዋለሁ። የዚያ የለማኝና የተለማኝ ሁኔታ ነው መሠረቱ።

እንግዲህ ያፃፉንና ያቀረረቡን መንገድ ቢጋሺ ገብረክርስቶስ ዓይነት፤ ታሪኩን በለማኝና በተለማኝ ዓይነት ባደርገው ታላቅ ሸክም ከትከሻዬ ወረደልኝ፤ ሙሴ አንቶንም መረቁኝ ማለት ነው። ጋሺ ገብረክርስቶስ ያቺን አስቁኝ ታሪኩን ያቀረባት በባልና በሚስት ንግግርና ጭውውት መልክ እንደመሆኑ እኔም የኔን ታሪክ በለማኝ ድህና በተለማኝ ጌታ ንግግር መልክ ለማቅረብ ወሰንኩ። እርግጥ ባየሁት በኔ ውነተኛው ገጠመኝ በሁለቱ ሰዎች መሀከል ምንም ዓይነት የግል ንግግር አልነበረም። እንዲያው በዝምታ፤ ከሁለቱም ቃል ሳይተነፈስ በግብር ብቻ ነው ነገሩ ያለቀው። ለማኝ ተናገረ በባልም ተለገገ፤ ከሄዱ በኋላ ለብቻው ስለሆነ፤ እሱ የተናገረው እንጂ ጭውውት ነው ሊባል አይችልም። እኔ ግን ታሪኩን በግጥም መልክ ስጽፈው የሁለቱን ሁኔታ ይገሮ ያልተናገሩትን ነው ያናገራኝቸው፤ ወይም ቢነጋገሩ ኖሮ ይባላሉ የነበረውን ነው የፃፍኩት። ኩሸቱ ወይም

ልብ ወለድነቱ እዚህ ላይ ነበር። ማሰቡ፤ ማሰሳሉ ነው እንጂ፤ የግጥሙን ድርሰት መፃፍ አላስቸገረኝም። አርእስቱን "ያንድ ጌታ አስተዋይነት" ነው ያልኩት። በትምህርት መጽሐፍ ላይ ለተማሪዎች የሚቀርብ በመሆኑ ለሙሴ አንቶንም ዋዛ ፈዛዛ፤ ቀልድ መስሎ እንዳይታያቸው ጥንቃቄ አድርጌያለሁ። የአማርኛ ድርሰት "ሀ" ያልኩበት፤ የመጀመሪያዬ የሆነው ያማርኛ ግጥም ሙሉው ከዚህ ቀጥሎ የተመለከተው ነበር።